

II SYNOD DIECEZJI SIEDLECKIEJ

ŻYJĄC MOCĄ CHRZTU

INSTRUMENTUM LABORIS

Siedlce 2012

WSTĘP

W niedzielę, 10 czerwca br. nastąpi uroczyste otwarcie Drugiego Synodu Diecezji Siedleckiej. Zapraszam was, drodzy Diecezjanie, do aktywnego włączenia się w to radosne i pełne nadziei wydarzenie, które jest szansą ożywienia naszego Kościoła siedleckiego oraz przygotowuje nas do Jubileuszu 200-lecia erygowania diecezji. Podejmujemy te prace przekonani, że pozwolą nam w oparciu o soborową i posoborową naukę Kościoła wyraźniej dostrzec tożsamość naszego Kościoła, a wręcz jaśniej określić lokalne prawo zwyczajowe, wypływające ze specyfiki duszpasterskiej naszej diecezji, a następnie odpowiedzieć na dzisiejsze wyzwania i potrzeby w świetle Ewangelii i nauczania Kościoła. Jest to dzieło Boże, które będzie dokonywało się przez pięć lat prac.

Proszę o zaangażowanie nas wszystkich, którzy tworzymy wspólnotę Kościoła siedleckiego. Okazji do włączenia się w prace Drugiego Synodu Diecezji Siedleckiej będzie wiele. W każdej parafii zostanie utworzony zespół synodalny. Nie zabraknie też celebracji liturgicznych i katechezy synodalnej. Jestem głęboko przekonany, że Synod spotka się z otwartością serc i umysłów, i ufam, że przy pomocy Waszych duszpasterzy znajdziecie swoje miejsce w związanych z nim działaniach.

Co nowego może wnieść Drugi Synod Diecezjalny w nasze życie? Pytanie to trzeba od razu inaczej sformułować: jak my chcemy przeżyć Synod? Od nas bowiem, od naszej otwartości na Ducha Świętego, odpowiedzi na słowo Boże, zaangażowania w katechezę synodalną, celebrowaną liturgię i pracę w zespołach synodalnych będzie zależał kształt Synodu oraz jego owoce.

Na początku września 2011 r. wraz z członkami Komisji Przygotowawczej i Sekretariatu opublikowałem wstępny dokument Lineamenta. Dokument został wydany w 10 tys. egzemplarzy, a następnie przekazany parafiom oraz przedstawicielom wspólnot, ruchów i stowarzyszeń działających na terenie naszej diecezji z wyraźną prośbą o udzielenie odpowiedzi, po uprzedniej refleksji i modlitwie, na pytania dotyczące różnych zagadnień związanych z doktryną, liturgią i chrześcijańskim życiem. Podstawowym celem tego pierwszego dokumentu było zarysowanie głównych linii problemowych, które zostaną rozwinięte i przepracowane na Drugim Synodzie Diecezji Siedleckiej, a także zmotywowanie duszpasterzy i wiernych do pochylenia się nad treścią tego dokumentu.

Lud Boży naszej diecezji dobrze odpowiedział na Lineamenta, dzieląc się cennymi spostrzeżeniami na postawione pytania. Do Sekretariatu Synodu napłynęły odpowiedzi z wielu parafii w formie wypełnionego protokołu lub indywidualnych listów. Rezultaty przeprowadzonej w ten sposób konsultacji zostają zaprezentowane w niniejszym *Instrumentum laboris*. Celem tego opracowania nie tyle jest przedstawienie systematycznego wykładu teologicznego na problemy zarysowane w Lineamenta, lecz przede wszystkim podanie materiału do prac i zwrócenie uwagi na niektóre aspekty związane z życiem naszej wspólnoty diecezjalnej.

Przedstawione w *Instrumentum laboris* zagadnienia – ujęte w sposób ogólny bądź szczegółowy – podzielone zostały na trzy obszary tematyczne, określone symbolami **A**, **B** i **C**. Część oznaczona symbolem **A** chce zwrócić naszą uwagę na naturę danego problemu i związane z nim obowiązujące regulacje prawne ogólnokościelne. Spośród wielu norm i przepisów prawnych wynikających z nauczania i ustawodawstwa kościelnego przytoczone zostały tylko niektóre (najbardziej charakterystyczne). W miarę postępującej pracy synodalnej, trzeba będzie sięgnąć do przepisów szczegółowych zarówno kościelnych jak świeckich. W tym celu powołane zostanie specjalne Konsultorium Prawne składające się z ekspertów w zakresie prawa. Do tego Konsultorium będzie można kierować zapytania i prosić o pomoc w interpretacji przepisów prawnych.

W części oznaczonej literą **B** ukazany został stan faktyczny bądź sposób pojmowania danego zagadnienia w Polsce a czasem także w naszej diecezji. *Instrumentum laboris* również w tym przypadku nie podejmuje wszystkich problemów dotyczących doktryny, liturgii, katechezy, duszpasterstwa, za-

rządzenia dobrami kościelnymi itp. Takie częściowo niekompletne i czasem tylko zarysowane przedstawienie problematyki nie jest przypadkowe. Inspiruje bowiem do kreatywnej analizy istniejących sytuacji, zwyczajów i praktyk oraz daje okazję twórczej pracy w Zespołach Synodalnych przez badanie problemów, poszukiwanie przyczyn, przewidywanie skutków i formułowanie wniosków. To Komisje oraz Zespoły Synodalne winny dążyć do jak najpełniejszego przepracowania i przedstawienia poszczególnych zagadnień.

Natomiast w części oznaczonej literą C znalazły się sugestie, uwagi i postulaty diecezjan, które napłynęły do Sekretariatu Synodu. Niektóre są przytaczane wprost (w całości lub części) i wówczas pisane są kursywą, bądź też zebrane w zwięzłym streszczeniu. To jest dopiero początek propozycji. Prace w Zespołach Synodalnych winny prowadzić do dalszego formułowania postulatów.

Instrumentum laboris ma służyć pomocą w ukierunkowaniu pracy Zespołów Synodalnych parafialnych i ponadparafialnych. Zarysowane w nim problemy nie wyczerpują całej zmieniającej się rzeczywistości, w której dzisiaj aktualizuje się Kościół. Tekst *Instrumentum laboris* jest otwarty, co daje możliwość wprowadzenia nowych rozwiązań i modyfikacji. Można go porównać do zgromadzonego i po części uporządkowanego materiału do wykonania mozaiki. Będzie ona złożona z wielu elementów, odnoszących się do kwestii doktrynalnych, duszpasterskich i administracyjno-prawnych.

Jest wiele aspektów w życiu naszych wspólnot parafialnych, które winien ożywiać i scalać jeden duch – Duch Jezusa Chrystusa. Dotyczy to zwłaszcza naszej odpowiedzialności za Kościół, odczuwania potrzeby większego dostępu do słowa Bożego i lepszego rozumienia życia diecezji i parafii, czego konsekwencją byłby świeży zapach misyjny i duszpasterski w obwieszczaniu Dobrej Nowiny bliskim i dalekim, a także ożywczy wpływ na rzeczywistości ziemskie, przyczyniający się do budowania relacji międzyludzkich zgodnie z zamysłem Pana Boga.

Jestem przekonany, że *Instrumentum laboris*, zredagowane pod moim kierunkiem przez Komisję Przygotowawczą i Sekretariat Synodu, będzie cennym dokumentem służącym pracom synodalnym w Zespołach Parafialnych i Ponadparafialnych. Oby zdołał on poprowadzić nasz Kościół siedlecki po drodze zstępowania w tajemnicę śmierci i zmartwychwstania Chrystusa i pomógł nam żyć mocą chrztu.

Kierunek synodalnej pracy

Hasłem Drugiego Synodu Diecezji Siedleckiej są słowa „Żyjąc mocą chrztu”. Przypominają one, że Kościół tworzą ludzie „pogrzebani w chrzcie, wskrzeszeni przez wiarę w moc Boga” (por. Kol 2,12), którzy przeżywają odstępowanie od mentalności (stylu życia) starego człowieka i doświadczają przyoblekania się w nowego człowieka według ducha Jezusa Chrystusa (por. Kol 3,10). Ten kierunek został już wcześniej zarysowany w naszym diecezjalnym programie „Chrzest w życiu i misji Kościoła”. Został też pozytywnie przyjęty przez diecezjan, na co wskazują nadesłane odpowiedzi.

Postulaty, jakie napłynęły do Sekretariatu wskazują m.in., że w naszych parafiach brakuje środowisk katechumenalnych, które umożliwiłyby inicjację do wiary, w centrum której stoi ukrzyżowany i zmartwychwstały Chrystus. Ufam, że dzięki Synodowi dokona się uświadomienie potrzeby różnych form katechumenatu i inicjacji chrześcijańskiej oraz że w konsekwencji dołożymy starań, by nasze parafie stawały się środowiskami katechumenalnymi. Kościół bowiem żyje mocą chrztu od samych swych początków. W tajemnicy paschalnej Chrystusa odkrywa rację swego istnienia, niewyczerpane źródło życia, zaczyn ewangelicznego dynamizmu, podstawę swej misji w świecie, wezwanie do ciągłego nawrócenia, a także zapowiedź chwały na wiecznej uczcie Godów Baranka.

Posoborowe dokumenty Kościoła katolickiego zwracają uwagę na potrzebę inicjacji chrześcijańskiej i nawołują do nowej ewangelizacji. Nasz Synod podejmie to wezwanie i będzie się nim kierował w swoich pracach. Dzieło Synodu przekracza jednak ludzkie możliwości. Dlatego przywołujemy na pomoc Ducha Świętego, Pana i Ożywiciela. Niech Duch Jezusa Chrystusa napełnia nasz Kościół siedlecki swoim światłem, mądrością i miłością.

23 stycznia 2012 r., podczas uroczystej Eucharystii sprawowanej w parafii Błogosławionych Męczenników Podlaskich w Siedlcach, podpisałem Regulamin Drugiego Synodu Diecezji Siedleckiej. Zgodnie z Regulaminem powołanych zostanie 8 Komisji i 24 Podkomisje. Ustanowione zostaną:

1. Komisja ds. Przekazu Wiary

- a) Podkomisja ds. Nowej Ewangelizacji i Inicjacji Chrześcijańskiej
- b) Podkomisja ds. Katechezy i Szkół Katolickich

-
- c) Podkomisja ds. Mediów i Publikacji Katolickich
  - d) Podkomisja ds. Wspierania Misji
  - e) Podkomisja ds. Ekumenizmu
2. Komisja ds. Kultu Bożego
- a) Podkomisja ds. Sakramentów i Sakramentaliów
  - b) Podkomisja ds. Muzyki i Śpiewu Kościelnego
  - c) Podkomisja ds. Formacji Liturgicznej
3. Komisja ds. Duchowieństwa Diecezjalnego
- a) Podkomisja ds. Wyższego Seminarium Duchownego
  - b) Podkomisja ds. Formacji Stałej
  - c) Podkomisja ds. Życia i Współpracy
  - d) Podkomisja ds. Emerytów i Rencistów
4. Komisja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego
5. Komisja ds. Wiernych Świeckich
- a) Podkomisja ds. Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich
  - b) Podkomisja ds. Udziału w Życiu Społecznym i Politycznym
6. Komisja Duszpasterska
- a) Podkomisja ds. Formacji Katechumenalnej
  - b) Podkomisja ds. Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin
  - c) Podkomisja ds. Duszpasterstwa Młodzieży
  - d) Podkomisja ds. Duszpasterstw Specjalistycznych
7. Komisja ds. Administracyjno-Ekonomicznych
- a) Podkomisja ds. Utrzymania i Finansowania Instytucji Diecezjalnych
  - b) Podkomisja ds. Budownictwa i Zarządzania Dobrami Parafialnymi
  - c) Podkomisja ds. Ochrony Zabytków i Muzeum Diecezjalnego
  - d) Podkomisja ds. Cmentarzy Katolickich
  - e) Podkomisja ds. Działalności Charytatywnej i Diecezjalnej Caritas
  - f) Podkomisja ds. Pracowników Kościelnych
8. Komisja Historyczna
- a) Podkomisja ds. Opracowania Dziejów Diecezji
  - b) Podkomisja ds. Dziedzictwa Historycznego Parafii.

Zapraszam do udziału w przygotowaniu Synodu cały Lud Boży tworzący Kościół siedlecki: duchownych, osoby konsekrowane i katolików świeckich. Proszę, aby w każdej parafii powołane zostały Parafialne Zespoły Synodalne, a tam, gdzie jest to tylko możliwe utworzyły się Ponadparafialne Zespoły Synodalne, skupiające różne grupy wiernych. Cenny będzie dla Synodu głos każdego wiernego. Nowe oblicze Kościoła siedleckiego tworzyć chcemy synodalnie, czyli wspólnotowo, w posłuszeństwie Duchowi Świętemu i zgodnie z nauką Kościoła katolickiego.

Świadomi jesteśmy czasów, w których przyszło nam żyć i problemów, które domagają się od nas jednoznacznych odpowiedzi. Nade wszystko świadomi jesteśmy próby wiary i zagrożeń dla naszej chrześcijańskiej tożsamości. Drugi Synod Diecezji Siedleckiej nie może się więc ograniczyć do opracowania dekretów synodalnych zawierających normy prawne. Kierując się celami pastoralnymi, Synod stwarza okazję do odnowy duszpasterstwa w diecezji przez ożywienie wspólnot parafialnych i zakonnych, a także wspólnot rodzinnych, przez aktywizację poszczególnych grup świeckich (katechetów, nauczycieli, ministrantów, lektorów itp.), szczególnie zaś ruchów, stowarzyszeń i wspólnot działających na terenie naszej Diecezji. To wszystko jest możliwe tylko wtedy, gdy będzie osobiste zaangażowanie i wejście w osobową relację z Chrystusem.

Proszę, aby we wszystkich świątyniach naszej diecezji wznosiła się modlitwa w intencji Synodu. O modlitwę za Synod proszę wszystkich wiernych, szczególnie chorych i cierpiących. Proszę o nią zgromadzenia zakonne – zwłaszcza domy klauzurowe i kontemplacyjne.

Synod nasz i jego prace powierzam Bożej Opatrzności przez przyczynę Niepokalanej Matki Kościoła i naszych Świętych Patronów.

BISKUP SIEDLECKI

CZĘŚĆ I

UCZESTNICTWO LUDU BOŻEGO W EWANGELIZACYJNEJ MISJI CHRYSYTA

1. Dzisiejsze wyzwania duszpasterskie i oczekiwania Ludu Bożego

A.

Misja Kościoła polega na głoszeniu wszystkim ludziom Ewangelii – Dobrej Nowiny o Jezusie Chrystusie, który umarł i zmartwychwstał dla naszego zbawienia. Przyjęcie orędzia chrześcijańskiego wymaga wiary, a nowe życie przekazywane przez sakramentalne znaki zakłada nawrócenie, które wywołuje wiele konsekwencji w życiu wierzącego. Praktyka pokazuje, że mamy jednak w społeczeństwie wielu ochrzczonych, którzy nie żyją według Ewangelii i nauczania Kościoła.

Dlatego Jan Paweł II w adhortacji *Ecclesia in Eurpoa* uczy, że „wszędzie zachodzi potrzeba nowego głoszenia Ewangelii - również tym, którzy są już ochrzczeni. Wielu współczesnych Europejczyków sądzi, że wie, co to jest chrześcijaństwo, ale w rzeczywistości go nie zna. Często nawet podstawy i najbardziej zasadnicze pojęcia chrześcijaństwa nie są już znane. Wielu ochrzczonych żyje tak, jakby Chrystus nie istniał; powtarza się gesty i znaki związane z wiarą, zwłaszcza w praktykach religijnych, ale nie odpowiada im rzeczywista akceptacja treści wiary i przyłgnięcie do Osoby Jezusa” (n. 47).

B.

Wierni diecezji siedleckiej, odpowiadając na pytania zawarte w Lineamenta, zwrócili uwagę, że wielu współczesnych chrześcijan żyje według własnej koncepcji. Pojmują oni na swój sposób nauczanie Kościoła. Konsekwencją tego jest wybiórcze traktowanie prawd wiary i zasad moralnych.

Widać to szczególnie wśród ludzi młodych, żyjących bez respektowania chrześcijańskiej tradycji. Rodzice pochłonięci zdobywaniem środków do życia zaniedbują w znacznej mierze wychowanie młodego pokolenia do dojrzałej wiary, prawdziwej wolności i altruizmu. Pieniądz często staje się bożkiem, który determinuje życie rodziny. Dzisiejszy człowiek nie jest skłonny do poddawania się autorytetom, a tym bardziej do przyjmowania na siebie odpowiedzialności za Kościół i tego, co wymaga wyrzeczenia i ofiary.

Ważnym problemem duszpasterskim jest to, że wielu ochrzczonych zapomina o swych chrześcijańskich korzeniach i żyje „po swojemu”. Przejawia się to np. w rezygnowaniu z zawierania sakramentalnego związku małżeńskiego, mieszkaniu „na próbę”, w ignorowaniu zasad etyki i moralności chrześcijańskiej czy w narastającej postawie antyklerykalnej. Wielką troską napawa fakt, że religijność sporej grupy wiernych naszej diecezji wynika bardziej z tradycji – i to często zredukowanej – niż ze świadomego wyboru Chrystusa i życia zgodnego z Ewangelią.

C.

Wśród wniosków i postulatów nadesłanych do Sekretariatu wielokrotnie powtarzało się wołanie o nową ewangelizację w parafiach i rodzinach; o życie zgodne z wyznawaną wiarą; o systematyczną katechezę dorosłych. Podkreślono potrzebę słuchania Słowa Bożego w postawie posłuszeństwa wiary i we wspólnocie Kościoła. W głoszeniu słowa Bożego należy oprzeć się głównie na czytaniach mszalnych, tekstach liturgicznych, wskazaniach Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, unikając bezpośredniego zaangażowania w sprawy polityczne.

W opinii większości respondentów Kościół nie może milczeć w sprawach wiary i moralności. Kościół siedlecki powinien więcej sił i środków zaangażować w ewangelizację i rozpowszechnianie Katolickiej Nauki Społecznej. Potrzebne jest większe zaangażowanie wiernych w życie wspólnoty parafialnej oraz lepsze wykorzystanie mediów.

Kilku respondentów zgłosiło potrzebę katechez rozwijających treści zawarte w dokumencie Lineamenta. Takie katechezy mogłyby głosić zaproszeni do parafii kapłani. Pojawił się też postulat założenia szkoły nowej ewangelizacji w diecezji. Wierni wykazują zainteresowanie i chęć pomocy oraz wsparcia tej inicjatywy.

2. Potrzeba inicjacji chrześcijańskiej

A.

Normalną drogą wprowadzenia w chrześcijaństwo jest głoszenie Ewangelii (kerygmat) i wtajemniczenie sakramentalne. Na proces inicjacji chrześcijańskiej składa się między innymi przyjęcie Ewangelii, poznawanie prawd wiary, doświadczenie osobistego związku z Jezusem Chrystusem, radykalna decyzja przemiany myślenia i postępowania, wejście w życie wspólnoty Kościoła, uczestnictwo w liturgii, modlitwa, wreszcie przyjęcie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej oraz paschalne przeżywanie wiary. W przeszłości ten proces dokonywał się zasadniczo w rodzinie. Dziecko, młodzieniec czy dorosły, wzrastali w środowisku chrześcijańskim. Dzisiaj, ze względu na przemiany społeczno-kulturowe, które czasem wprost podważają istotne elementy życia chrześcijańskiego, wielu ochrzczonych zatraciło swoją tożsamość. Żyją tak, jakby Chrystus nie umarł i nie zmarł twychwał.

„U progu trzeciego tysiąclecia nie tylko istnieją liczne ludy, które jeszcze nie poznały Dobrej Nowiny, ale wielu chrześcijan potrzebuje, aby na nowo głoszone im z przekonaniem słowo Boże, by mogli konkretnie doświadczyć mocy Ewangelii. Tyłu jest braci «ochrzczonych, ale niewystarczająco zewangelizowanych»” (VD 96).

B.

Respondenci zauważyli, że w niektórych parafiach brakuje stałej katechezy dorosłych, systematycznej katechezy parafialnej dzieci i młodzieży oraz wzajemnego dopełnienia między nauczaniem religii w szkole a duszpasterstwem dzieci i młodzieży w parafiach. Trudność stanowi także znalezienie odpowiedniego i komunikatywnego języka przekazu katechetycznego.

Zdarza się, że rodzice nie angażują się w przygotowanie swoich synów i córek do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Dużym problemem jest również *postawa niektórych księży, którzy tak jakby dryfują na tej fali nihilizmu razem z wiernymi, a czasem wręcz hamują tych, którym na czymś zależy i którym się jeszcze coś chce, kontestując czasem wprost działania Biskupa zmierzające do odnowy życia wiary.*

C.

Respondenci uważają, że powodem najczęstszych krytyk, jakim jest poddawana wiara w Jezusa Chrystusa - wyrażana przede wszystkim w przywiązaniu do tradycji i praktyk religijnych - jest jej brak lub znikoma więź z życiem.

Ponowne pogodzenie wiary z życiem nie jest bynajmniej łatwe. Ożywienie obrzędów i pielęgnowanie chrześcijańskiej tradycji są ważne, ale dzisiaj już nie wystarczają. Konieczne jest wejście w głąb i przywrócenie inicjacji chrześcijańskiej. Potrzebne jest takie przepowiadanie słowa Bożego i takie przeżywanie liturgii, by uformowana przez nie wiara miała konkretny wpływ na życie.

3. Rozpocząć od głoszenia kerygmatu

A.

Kerygmat obwieszcza wiadomość o śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa, a więc o tym, co najbardziej podstawowe w orędziu chrześcijańskim. Dzięki kerygmatowi dowiadujemy się, że Bóg pragnie zbawić grzesznika, że Jezus umarł, zmartwychwstał, i żyje, a Jego miłość jest większa od naszego grzechu, bo potrafi wszystko wybaczyć. Głoszenie kerygmatu zaprasza więc do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem, a w konsekwencji do szczerego nawrócenia i wejścia na drogę wiary. Kerygmat poprzedza katechezę i jest etapem przygotowawczym do inicjacji sakramentalnej. Do głoszenia kerygmatu wezwani są zarówno duchowni jak i świeccy.

„Dzisiaj, kiedy w odczuciu wielu osób wiara katolicka nie jest już wspólnym dziedzictwem społeczeństwa i często widać, że zasiane ziarno jest zaciemnione przez «bożki» i panów tego świata, z wielkim trudem może ona poruszyć serca przez proste przemówienia czy napomnienia moralne, a tym mniej poprzez ogólnikowe odniesienia do wartości chrześcijańskich. Konieczne i niezbędne jest odważne i integralne przywołanie zasad; jednakże proste wypowiedzenie orędzia nie dociera do głębi ludzkiego serca, nie porusza jego wolności, nie przemienia życia. To, co fascynuje to nade wszystko spotkanie z osobami wierzącymi, które poprzez swą wiarę przyciągają ku łasce Chrystusa, świadcząc o Nim” (Benedykt XVI, *Przemówienie w Fatimie*, 13 maja 2010 r.).

B.

Główny problem związany z ewangelizacją w naszej diecezji (prawdopodobnie zresztą jak i gdzie indziej) nie leży w takich czy innych środkach przekazu ani nawet w braku gorliwości ze strony duchownych czy katechetów, lecz w niewystarczającym zrozumieniu egzystencjalnego wymiaru Ewangelii – Dobrej Nowiny. Przede wszystkim za mało jest świadomości tego, że Ewangelia jest obwieszczeniem nowego stylu życia, który staje się możliwy, gdy człowiek uwierzy tej Nowinie. Jej centralna prawda o ukrzyżowanym i zmartwychwstałym Panu od początku istnienia chrześcijaństwa była przekazywana w przepowiadaniu kerygmatycznym jako odnosząca się do życia konkretnego człowieka i wzbudzającą w nim wiarę w Jezusa Chrystusa.

Respondenci zwrócili uwagę, że w przepowiadaniu homiletycznym i katechezie dominuje styl moralizatorski, zamiast głoszenia kerygmatu.

C.

W nadesłanych odpowiedziach wiele osób postulowało, by w przepowiadaniu i katechezie obwieszczać kerygmat. Wierni oczekują również, by *przepowiadający Ewangelię żyli zgodnie z tym, czego nauczają. Zbyt długie, w oficjalnym czy naukowym stylu homilie nie przyciągną uwagi słuchacza. Potrzebne są takie katechezy, w których stare prawdy wiary będą objaśniane w nowy sposób, adekwatnie do współczesnego życia oraz homilie pomagające zrozumieć liturgię i widzieć jej związek z życiem. Niektórzy kaznodzieje w ogóle nie uwzględniają tematów o charakterze ogólnokościelnym jak np. Tydzień Misyjny, Tydzień modlitw o powołania, Tydzień modlitw o jedność chrześcijan itp. Przekazują treści oderwane od życia słuchaczy, posługują się niezrozumiałym słownictwem, nie potrafią się szczerze dzielić słowem Bożym.*

4. Katecheza prowadząca do pełni chrześcijańskiego życia

A.

Zgodnie z definicją katechezy zaproponowaną przez Jana Pawła II w adhortacji *Catechesi tradendae*: „Katecheza jest wychowywaniem w wie-

rze dzieci, młodzieży i dorosłych, a obejmuje przede wszystkim nauczanie doktryny chrześcijańskiej przekazywane na ogół w sposób systematyczny i całościowy, dla wprowadzenia wierzących w pełnię życia chrześcijańskiego” (CT 18). Definicja ta została powtórzona w Katechizmie Kościoła Katolickiego (KKK 5). Przed tak rozumianą katechezą *Dyrektorium ogólne o katechizacji* z 1997 r. stawia następujące zadania:

- Rozwijanie poznania wiary;
- Wychowanie liturgiczne;
- Formacja moralna
- Nauczanie modlitwy
- Wychowanie do życia wspólnotowego
- Wprowadzenie do misji (zob. DOK 85-86).

B.

Realizacja zadań wskazanych przez *Dyrektorium ogólne o katechizacji* w diecezji siedleckiej dokonuje się przez: ewangelizację parafii i powstawanie wspólnot neokatechumenalnych, katechezy w parafiach prowadzone zgodnie z programem duszpasterskim diecezji „Chrystus w życiu i misji Kościoła”, jednolity program katechez chrzcielnych oraz katechez przygotowujących do sakramentu małżeństwa, prowadzenie katechez liturgicznych, działalność Szkoły Liturgicznej, szkolne grupy wolontariatu, szkolne koła Caritas, dzieło duchowej adopcji dziecka poczętego, koła misyjne.

Faktem jest, że odpowiedź na te propozycje nie jest najlepsza. Wielu nie interesuje się nimi; niektórzy uważają, że są za trudne czy zbyt ingerujące w życie. Nie jest wystarczająco dowartościowany i uświadomiony fakt, że te propozycje są pomocą do odkrywania głębszego sensu życia we współczesnym świecie oraz uczyć stawiać czoła wyzwaniom jakie niesie ze sobą zlaicyzowana cywilizacja.

C.

Respondenci zwrócili uwagę, że w szkolnym nauczaniu religii z uwagi na różny stopień identyfikowania się uczniów z wiarą i Kościołem istnieje trudność w realizacji wszystkich zadań katechezy, jakimi są: wtajemni-

czenie chrześcijańskie, nauczanie i wychowanie. Szkoła sprzyja zasadniczo realizacji funkcji nauczania i wychowania. Stąd potrzebna jest katecheza dzieci i młodzieży prowadzona w parafiach.

Pojawił się postulat, aby w diecezji utworzyć Szkołę Katechistów, która formowałaby wiernych świeckich do głoszenia katechez przygotowujących do przyjęcia sakramentów w parafiach.

5. Misja szkół katolickich

A.

Podstawowym celem szkół katolickich jest kształcenie i wychowywanie uczniów w oparciu o Ewangelię i zasady personalizmu chrześcijańskiego – do odpowiedzialności za siebie i za innych oraz za dobro wspólne w życiu rodzinnym, parafialnym i społecznym.

Podstawę prawną dla szkół katolickich stanowią następujące dokumenty oświatowe: Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, tekst jednolity (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572) późniejszymi zmianami; Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz szkół publicznych (Dz. U. z 2001 r. nr 61, poz. 624) z późniejszymi zmianami; Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2004 r. nr 199, poz. 2046) z późniejszymi zmianami; Konwencja o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.

B.

Organem prowadzącym szkoły katolickie na terenie diecezji jest Diecezja Siedlecka. Zarządzana jest przez Biskupa Siedleckiego a szczegółowe prace w imieniu biskupa prowadzi Wydział Nauczania.

Na terenie diecezji są następujące szkoły katolickie:

1. Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Świętej Rodziny w Siedlcach,
2. Katolickie Liceum Ogólnokształcące i Gimnazjum w Białej Podlaskiej im. Cypriana Norwida,

3. Katolickie Liceum Ogólnokształcące i Gimnazjum im. Cypriana Kamila Norwida w Garwolinie,
4. Katolickie Liceum im. Ks. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Łukowie,
5. Katolicka szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Siedlcach.

Szkoły te wypełniają misję ewangelizacyjną, działając w strukturach diecezjalnej wspólnoty eklezjalnej w pełnej łączności z Biskupem Diecezjalnym. Pełnią one szczególną rolę w służbie integralnego wychowania człowieka według zamysłu Bożego, oddając nieocenioną pomoc dla rodziny i społeczeństwa. W swej działalności nie stanowią one ani konkurencji ani alternatywy dla szkoły państwowej, lecz cenne uzupełnienie w służbie osobie ludzkiej i rodzinie. Mogą one wnieść swój niezastąpiony wkład w życie osób i społeczności Kościoła diecezjalnego.

C.

Część respondentów uważa, że wśród instytucji diecezjalnych pełniących ewangelizacyjną misję Kościoła należy dowartościować szkoły katolickie. Pojawił się postulat, aby *szkoły katolickie spośród innych szkół wyróżniały się wyższym poziomem edukacyjnym i wychowawczym oraz charakteryzowały się własnym dla danej szkoły ubiorem uczniów.*

6. Propozycje odnowy katechezy parafialnej

A.

Dokumenty kościelne zwracają uwagę, że parafia jest „podstawowym miejscem katechezy” (KKK 2226), „zwyczajnym środowiskiem, w którym rodzi się i wzrasta wiara” (DOK 257), jak również jest krzewicielką i inspiratorką katechezy (zob. CT 67), w której sprawowana posługa słowa ma być równocześnie nauczaniem, wychowaniem i żywym doświadczeniem. Katecheza parafialna dzieci, młodzieży i dorosłych oraz współdziałanie nauczania religii w szkole z duszpasterstwem parafialnym to wielkie wyzwania, jakie stoją przed Kościołem siedleckim.

B.

1) Katecheza parafialna dzieci i młodzieży w diecezji siedleckiej realizowana jest przez:

- katechezę przygotowującą do I Komunii św.,
- katechezę przygotowującą do sakramentu bierzmowania,
- katechezę głoszoną we wspólnotach dziecięco-młodzieżowych.

2) Katecheza parafialna dorosłych w diecezji siedleckiej realizowana jest przez:

- diecezjalny program duszpasterski „Chrzest w życiu i misji Kościoła”,
- ujednolicony program katechez chrzcielnych ,
- ujednolicony program katechez dla narzeczonych,
- katechezę rodziców dzieci i młodzieży przed sakramentem Eucharystii i bierzmowania,
- katechezę głoszoną we wspólnotach i ruchach kościelnych.
- katechezę liturgiczną (w niektórych parafiach).

C.

W odpowiedzi na pytanie: „Jakie zadania stojące aktualnie przed Kościołem siedleckim należy uznać za najważniejsze?” wskazano na trzy obszary – 1) katechizacja dorosłych (katechumenat dorosłych i katechumenat pochrzcielny); 2) właściwie pojęta ewangelizacja (dorosłych, młodzieży i dzieci); 3) duszpasterstwo małżeństw i rodzin.

Odnosnie do pytania: „Jakie działania powinien podjąć Kościół siedlecki we współpracy z innymi instytucjami dla przezwyciężenia kryzysu edukacyjnego?” pojawiły się następujące postulaty:

- spotykać się z rodzicami dzieci i młodzieży, gdyż Kościół i instytucje świeckie pełnią rolę wyłącznie pomocniczą w procesie wychowania;
- wykorzystywać spotkania z rodzicami dzieci przygotowujących się do I Komunii św. i bierzmowania itp.;
- nadawać tym spotkaniom formę ewangelizacji, świadectwa, prze-

kazu rzetelnej wiedzy;

- wchodzić w dialog z rodzicami.

Pojawiła się również sugestia, aby Wydział Nauczania *miał większą kontrolę nad pracą świeckich katechetów, którzy traktują religię w szkole jak każdy inny przedmiot, zapominając o włączeniu się w życie parafii. Wydział Nauczania powinien być bardziej rygorystyczny wobec katechetów, którzy pracują słabo albo sieją zgorzenie w środowisku.*

Zwrócono uwagę, że katecheza skierowana do młodzieży wymaga aktywnych form i metod przekazu, jak kursy (np. Filip), filmy, świadectwa, z możliwością konfrontacji usłyszanych treści w małych grupach, dzielenia się Słowem Bożym i własnym życiem.

Część respondentów jest zdania, że brakuje w naszych parafiach formacji biblijnej. Postulują o większe zaangażowanie się duchownych i katechetów w program „Chrzest w życiu i misji Kościoła” oraz zawiązanie w parafiach kręgów biblijnych.

Osoby uczestniczące w programie „Chrzest w życiu i misji Kościoła” podkreślają, że chociaż te katechezy są dla nich trudne, to dzięki nim nie tylko poznają treść Pisma św., ale uczą się postaw na wzór postaci biblijnych i rozumieją lepiej wydarzenia ze swego życia. Konkretnie uczą się rezygnować z siebie, swoich planów, dziękować za krzyż i żyć dla innych.

7. Misja katolickich mediów

A.

W epoce „globalnej wioski”, w jakiej przyszło nam żyć, „środki społecznego przekazu odgrywają wyjątkowo ważną rolę w informowaniu, rozwoju kultury i kształceniu. Rola ta wzrasta w związku z postępowaniem technicznym, bogactwem i różnorodnością przekazywanych wiadomości, wpływem wywieranym na opinię publiczną” (KKK 2493). Kiedy na początku XX w. pojawiły się środki przekazu o charakterze masowym, Kościół w naturalny sposób starał się je wykorzystać dla pełnionej przez siebie misji ewangelizacyjnej.

B.

Kościół siedlecki w pełnieniu misji ewangelizacyjnej posługuje się środkami społecznego przekazu. Należą do nich Katolickie Radio Podlasie,

---

portal internetowy Podlasie24.pl oraz tygodnik Echo Katolickie. Do nich można też zaliczyć prowadzony przez biskupa blog e-Rozmowy o Dobrej Nowinie. Ponadto niektóre parafie mają własne witryny internetowe i regularnie wydają gazetkę parafialną.

Środki te stawiają sobie za cel to, aby być medium wiarygodnym. Czynią to przez modlitwę, formację, a także informację. Diecezjalne media przekazują wiadomości o tym, co dzieje się w parafiach – począwszy od zwykłych informacji obejmujących ogłoszenia parafialne, godziny nabożeństw, aż po wydarzenia nadzwyczajne jak organizowane specjalne katechezy, spotkania, rekolekcje dla zainteresowanych osób i zorganizowanych grup. Nasze media podają również fragmenty katechez kerygmatycznych i mistagogicznych głoszonych przez Biskupa Siedleckiego, a także fragmenty z celebracji słowa Bożego, którym przewodniczy biskup.

C.

Oдноśnie działalności naszych diecezjalnych mediów, głosy są podzielone. Jedni uważają, że Katolickie Radio Podlasie, Portal Podlasie24.pl i Echo Katolickie bardzo dobrze spełniają swoją misję, gdyż zachowują równowagę między informacjami a modlitwą i formacją chrześcijańską.

Inni zaś twierdzą, że *zbyt wielu polityków kreuje swój wizerunek w tych mediach. Zbyt mało jest też dobrych katechez kerygmatycznych i wprowadzających w przeżywanie liturgii i sakramentów.*

Pojawił się też postulat utworzenia w diecezji telewizji internetowej.

CZĘŚĆ II

UCZESTNICTWO LUDU BOŻEGO W UŚWIĘCAJĄCEJ MISJI CHRYSYTA

1. Świętowanie niedzieli – dnia Pańskiego

A.

Od początku swego istnienia Kościół utrzymuje się przy życiu i spełnia swoją misję dzięki paschalnej mocy słowa i sakramentu. Zbawcza moc Chrystusa działa zarówno w słowie, jak i w sakramentach. Sakramenty zakładają wiarę u przyjmującego (KL 59), a wiara rodzi się ze słuchania słowa Bożego (Rz 10,17). Z jednej strony słowo ma charakter sakramentalny, z drugiej zaś sakrament przybiera postać słowa. Dokumenty Drugiego Soboru Watykańskiego kilkakrotnie mówią o „dwóch stołach”: stole słowa Bożego i Eucharystii, przy których wspólnota wierzących otrzymuje pokarm duchowy (KO 21; DZ 6; DK 18). Tym, co czyni Kościół wspólnotą ludu Bożego, jest przede wszystkim obecność zmartwychwstałego Pana i Jego Ducha w proklamowanym słowie Bożym oraz sakramentach. Pierwsi chrześcijanie byli przekonani, że miłować Chrystusa oznacza zachowywać Jego słowo (J 14,23) i karmić się Jego Ciałem (J 6,47-58). Mocą słowa Bożego Kościół zostaje zwołany jako „lud zjednoczony jednością Ojca i Syna, i Ducha Świętego” (KK 4).

B.

Trzeba stwierdzić, że świadomość liturgiczna, a przede wszystkim świa-

domość potrzeby słuchania słowa Bożego, jest raczej niska. Życie religijne w naszej Diecezji bardziej przejawia się w podejmowaniu praktyk pobożnych i celebrowaniu różnych nabożeństw, niż w ich rozumieniu i odnoszeniu do życia.

W otwieraniu się na Boga przychodzącego w liturgii, oprócz wiary, wiernym pomagają zainicjowane przez Biskupa katechezy liturgiczne, prowadzone przez niego celebracje słowa Bożego i modlitwa Liturgią godzin.

Z nadesłanych odpowiedzi wynika, że niektórzy diecezjanie nie mają świadomości, co to znaczy być ludem Bożym i traktują Kościół jako instytucję świadczącą religijne usługi. U wielu diecezjan brakuje zrozumienia, że liturgia jest miejscem, w którym objawia się Kościół. Zauważa się indywidualistyczne traktowanie liturgii (ja i Pan Bóg) bez uwzględnienia kontekstu zgromadzonej wspólnoty.

Niektórzy duszpasterze podczas przewodniczenia liturgii sprawiają wrażenie, jakby nie mieli świadomości, że stanowią część zgromadzenia liturgicznego i traktują liturgię jako spełnianie zamówionej do odprawienia świętej czynności. Ponadto nierzadko wykonują czynności zarezerwowane dla świeckich oraz nie respektują przepisów liturgicznych.

C.

Respondenci zauważają potrzebę katechez mistagogicznych, wprowadzających w ducha liturgii, w celebrację Eucharystii i w świętowanie niedzieli. Pojawił się postulat, aby Diecezjalna Szkoła Liturgiczna była bliżej wiernych, by jak najwięcej osób mogło pogłębić swoją wiedzę liturgiczną i świadomość liturgii. Byłoby dobrze, gdyby duszpasterze zaczęli systematycznie głosić katechezy liturgiczne w swoich wspólnotach parafialnych.

W ramach prac synodalnych – uważa jeden z respondentów – warto zastanowić się nad możliwością dopuszczenia do służby liturgicznej ministrantek.

Inny z respondentów uważa, że księży zbyt mało uwagi przywiązują do uświadamiania wiernym kwestii związanych z liturgią. Poziom wiedzy ludzi świeckich w tej dziedzinie jest nadal niski. *Warto więc podjąć wysiłek, aby wyjaśnić wiernym, czym jest Msza św. koncelebrowana, gdyż są tacy, którzy nie zgadzają się, by ich intencja była wymieniona obok innej. Wielu wiernych nie wie, czy może dwa razy przystąpić do Komunii św. w tym samym dniu.*

Przystępowanie do spowiedzi w pierwszy piątek miesiąca wiele osób traktuje jako absolutny obowiązek bez możliwości przystąpienia do sakramentu pokuty w innym dniu. Zwyczaj ten prowadzi do tego, że w inne dni kościół jest pusty, a w piątek konfesjonały są obleżone.

Niewłaściwe jest też korzystanie ze spowiedzi podczas liturgii niedzielnej. Należy także zatroszczyć się o umożliwienie spowiedzi przed Mszą św. i w ogóle poza nią.

2. Celebracja Misterium Paschalnego centrum roku liturgicznego

A.

Centrum całego roku liturgicznego jest Pascha Chrystusa, to jest Jego przejście ze śmierci do życia. Ona wyznacza rytm i charakter wszystkich okresów i obchodów liturgicznych, które koncentrują się wokół tej tajemnicy zbawienia, widzianej w różnych aspektach. Można powiedzieć, że wszystkie przejawy życia Kościoła mają swój początek i uzasadnienie w prawdzie i celebracji paschalnej i ku niej są skierowane. Kościół żyje od Paschy do Paschy.

Szczególnym czasem świętowania Paschy Chrystusa jest Triduum Paschalne – trzy dni (trzy doby), które stanowią jedną i najważniejszą uroczystość całego roku. Triduum Paschalne rozpoczyna się Mszą Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek, trwa przez Wielki Piątek Męki Pańskiej i przez Wielką Sobotę, a kończy się Nieszporami Niedzieli Zmartwychwstania. Swój szczyt osiąga w liturgii Wigilii Paschalnej celebrowanej w noc Paschy. Wigilia Paschalna jest najważniejszą liturgią w ciągu całego roku liturgicznego.

B.

Wprawdzie radością napawa fakt, że coraz więcej duszpasterzy i wiernych zaczyna widzieć potrzebę formacji liturgicznej i właściwego przygotowania celebracji Misterium Paschalnego, jednak w niektórych parafiach brakuje świadomości, że Triduum Paschalne rozpoczyna się Mszą Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek, a kończy Nieszporami w Niedzielę Zmartwychwstania. Ponadto zauważa się niezrozumienie symboliki paschalnej przez duszpasterzy (jeden krzyż w Liturgii Męki Pańskiej Wielkiego Piątku, Paschał z naturalnego materiału, nocna pora rozpoczęcia Wigilii Paschal-

nej). Brakuje też u duchownych i świeckich właściwej terminologii w odniesieniu do liturgii Triduum Paschalnego, a poniekąd także w ogólności do liturgii.

C.

Z powyższych względów bardzo istotne jest, by dokładać troski o różne formy pouczenia i katechezy, tak w całym Kościele, jak i w każdej konkretnej wspólnotie kościelnej, a także o to, by rodziny miały świadomość doniosłości Paschy i jej celebracji. Do tego jest potrzebna formacja we wszystkich przejawach kształtowania duchowości i praktyki życia kościelnego oraz specjalne mistagogiczne wprowadzenie bezpośrednio przygotowujące do przeżywania Paschy. Czymś wprost oczywistym jest też dołożenie wszelkich starań, by liturgia paschalna i przeżycie świąt paschalnych było należycie przygotowane i celebrowane, zarówno we wspólnotie parafialnej jak i w rodzinach.

Duszpasterze powinni starannie i poprawnie przygotować liturgię tych wyjątkowych dni i celebrować ją zgodnie z przepisami liturgicznymi. Powinni wiedzieć, że Biskup od wielu lat głosi w tym celu katechezy paschalne i też sami powinni takie głosić w swoich parafiach. Do tego celu można wykorzystać tradycyjne rekolekcje parafialne albo też organizować rekolekcje specjalistyczne dla grup, gdzie liturgia stanowiłaby centrum tematyczne.

3. Świętowanie niedzieli – dnia Pańskiego

A.

Pierwszego dnia tygodnia, który nazywa się dniem Pańskim, czyli niedzielą, Kościół, zgodnie z tradycją apostołską, celebrowa i świętuje Paschę Chrystusa. Niedziela jest najstarszym i pierwszym dniem świątecznym dla wierzących w Chrystusa.

Centrum tego dnia, który liturgicznie rozpoczyna się już w sobotni wieczór, jest celebrowanie Eucharystii. Może ona być celebrowana jako niedzielna już w sobotę wieczorem. To Eucharystia wprowadza w paschalne misterium Chrystusa i je uobecnia. Ona też stanowi szczyt wszystkich sakramentów (por. DP 5). „W Najświętszej Eucharystii zawiera się całe duchowe do-

bro Kościoła, a mianowicie sam Chrystus, nasza Pascha i chleb żywy” (DP 5). Uczestnictwo w niedzielnej Eucharystii jest sposobem wyznania wiary w Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego oraz w Jego prawdziwą obecność w sakramentalnych znakach. Jest także konsekwencją włączenia chrześcijanina w misterium śmierci i zmartwychwstania, dokonanego w sakramencie chrztu. Jest potwierdzeniem przynależności ochrzczonego do wspólnoty Kościoła, i to najlepiej przez uczestnictwo we własnej wspólnocie parafialnej. Obecność na Eucharystii nie jest tylko obowiązkiem, ale przede wszystkim prawem ochrzczonego i zaszczytem (KKK 2042; Dies Domini, 81).

B.

Niektórzy respondenci przyznają, że nie potrafią po chrześcijańsku przeżywać niedzieli, czasami jest to związane z koniecznością podjęcia tego dnia pracy zarobkowej. Są też tacy, dla których niedziela jest zwłaszcza dniem wolnym od pracy a przez to przeznaczonym głównie na robienie zakupów, odpoczynek i rozrywkę. Mała jest świadomość, że dzień Pański może być świętowany także w rodzinach w liturgii domowej. Eucharystia nie wyczerpuje bowiem całego bogactwa świętowania dnia Pańskiego. Dzień Pański jest szczególnie dniem na czytanie i rozważanie słowa Bożego oraz sprawowanie Liturgii godzin we wspólnocie parafialnej czy rodzinnej.

Wielu diecezjan z różnych względów korzysta ze Mszy św. w innych parafiach i nie dostrzega roli i wagi uczestniczenia w liturgii niedzielnej w swojej wspólnocie parafialnej.

C.

Respondenci zwrócili uwagę, że dzisiaj wobec nasilenia sekularyzacji (zeświecczenia), która wdziera się w nasze życie indywidualne, społeczne i rodzinne, a w szczególności wobec osłabienia właściwego przekazu wiary w rodzinie, jawi się szczególne wyzwanie, by docenić przekaz wiary właśnie w łonie rodziny, w formie katechezy i świadectwa, dokonujących się w ramach liturgii domowej. Dlatego bardzo ważne jest właściwe organizowanie życia rodzinnego w niedziele i święta. Potrzebna jest katecheza uświadamiająca znaczenie przeżywania liturgii niedzielnej jako zasadniczego elementu

---

świętowania niedzieli i jako potrzebnego składnika życia współczesnego człowieka, aby do końca nie zagubił się w zsekularyzowanym świecie.

4. Sakramenty

A.

Sakramenty są skutecznymi znakami, przez które Bóg działa wobec człowieka. Uobecniają one i aktualizują misterium paschalne, dzięki czemu człowiek może w każdej sytuacji przeżywać łączność przez Chrystusa w Duchu Świętym z Bogiem Ojcem oraz doświadczać kościelnej komunii.

Wśród sakramentów wyróżniamy:

- sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego (chrzest, bierzmowanie, Eucharystia),
- sakramenty uzdrowienia (pokuta i pojednanie, namaszczenie chorych),
- sakramenty w służbie komunii (sakrament święceń i małżeństwo).

Pierwszym działającym w sakramentach jest Bóg. Ich pełna skuteczność zależy jednak od dyspozycji przyjmującego. Podstawowym warunkiem jest żywa wiara, wyrażająca się w pragnieniu nowego życia w mocy i świetle słowa Bożego oraz gotowość współdziałania ze zbawiającym Bogiem. Sakramenty zakładają wiarę i dają jej wzrost. Służą też właściwemu przeżywaniu wszystkiego, co dzieje się w życiu człowieka.

Aby sakramenty mogły przynosić w życiu wierzącego owoce i by ich moc mogła okazać się w całej pełni w życiu przyjmującego, potrzeba odpowiedniego przygotowania, szczególnie tego, które wskazuje na łączność wiary i sakramentów oraz na ich odniesienie do życia. To przygotowanie dokonuje się przede wszystkim w rodzinie, jako pierwszym i podstawowym środowisku przekazu wiary, a także w parafii, czyli we wspólnocie, która już żyje mocą sakramentów i w której są one sprawowane.

B.

Wielu diecezjan sakramenty traktuje jako „życiowe obowiązki” i niezadko podchodzi do nich w sposób magiczny. Często przyjmuje je ze

względu na zwyczaj lub opinie innych. Respondenci zwrócili uwagę, że niektórzy rodzice i chrzestni nie rozumieją potrzeby uczestniczenia w katechezie przygotowującej do przyjęcia sakramentów oraz wprowadzającej w tajemnicę sakramentu i jego liturgię.

Jeśli chodzi o przygotowanie do przyjęcia sakramentów, to część wiernych, a czasem także niektórzy duszpasterze i katecheci, ograniczają to przygotowanie głównie do spraw praktycznych. Zapominają, że podstawowym warunkiem ich owocnego przyjęcia jest żywa wiara i dlatego nie dbają o należytą formację wiary. Między innymi z powodu tego braku wkrada się do świadomości wiernych magiczne rozumienie działania łaski sakramentalnej.

C.

Zachodzi potrzeba zrewidowania i uaktualnienia programu i procesu przygotowania do przyjęcia sakramentów w naszej diecezji. Przygotowanie to powinno jednoznacznie przedstawiać nauczanie Kościoła i wyjaśniać wszystkie elementy składające się na rzeczywistość danego sakramentu. Należy również jasno zaznaczyć, że chęć przystępowania do sakramentów jedynie z powodu tradycji panującej w danej rodzinie bądź wspólnocie jest nieporozumieniem.

Niektórzy zauważają, że przeszkadza im to, że *przed każdą Mszą św. niedzielną jest w parafii jakieś nabożeństwo (godzinki lub różaniec) albo nieszpory, które nie stwarzają atmosfery i warunków do osobistego przygotowania się do Mszy św. Irytujące jest nieprzygotowane kazanie, czytane z kartki, udzielanie instrukcji służbie liturgicznej w trakcie Mszy św.*

5. Udzielanie chrztu

Dorosłym

A.

Chrzest jest sakramentem, który wprowadza w tajemnicę paschalną Jezusa Chrystusa. Nie można przyjmować żadnego sakramentu bez uprzedniego przyjęcia chrztu. Stąd tak ważne jest przygotowanie do tego sakramentu, które musi być potraktowane jako fundament i punkt wyjścia dla

całego życia sakramentalnego.

Chrzest jako pierwsze wydarzenie inicjacji chrześcijańskiej stanowi dar Trójcy Świętej, uzdalniający do życia Bożego, uświęcenia i włączenia człowieka do wspólnoty Kościoła. „Chrzest, którego pierwotnym i pełnym znakiem jest zanurzenie, oznacza rzeczywiście zstąpienie do grobu chrześcijanina, który z Chrystusem umiera dla grzechu ze względu na nowe życie” (KKK 628).

B.

W naszej diecezji mamy wypracowaną własną formę katechumenatu przedchrzcielnego dla młodzieży i osób dorosłych, zgodną z „Obrzędami Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych”. Autorem jej jest Biskup Siedlecki. Rodzice i rodzice chrzestni małych dzieci również uczestniczą w tej drodze formacji wiary i przeżywają w ten sposób swój katechumenat pochrzcielny.

Radością napawa fakt, że w nielicznych parafiach już udziela się chrztu w Wigilię Paschalną. Jednak jeszcze za mała jest świadomość u duszpasterzy, że Wigilia Paschalna jest właściwą liturgią dla celebrowania sakramentu chrztu. Świadczy o tym brak przekazu tej prawdy parafianom, którzy w tych nielicznych przypadkach często opierają się, by ich dziecko było chrzczone w noc Paschy, a także takie wypowiedzi duszpasterzy, że „jakoś dostosuje się Wigilię Paschalną do tego, by kogoś ochrzcić”.

C.

Dobrze byłoby napisać konkretne postulaty, propozycje itd.

Dzieciom

A.

Instrukcja o chrzcie dzieci *Pastoralis actio* wydana przez Kongregację Nauki Wiary 20 października 1980 r. precyzuje, że rodzice mają obowiązek zapewnić, że sakrament chrztu będzie owocował w życiu ich dzieci przez autentyczne wychowanie w zakresie wiary i życia chrześcijańskiego. „Jeśli

zapewnienia nie są rzeczywiście szczerze, można odłożyć sakrament. Jeśli wreszcie naprawdę brak takiego zapewnienia lub wprost odrzuca się je, chrztu należy odmówić” (n. 28).

B.

Z nadesłanych do Sekretariatu odpowiedzi wynika, że niektórzy rodzice postrzegają chrzest jako magiczny znak mający uchronić dziecko przed niebezpieczeństwami. Nie mają też uświadomionej odpowiedzialności za ten sakrament a w związku z tym nie mają wystarczającego poczucia obowiązku wychowania dzieci w wierze, o której powinno świadczyć ich codzienne życie. Nierzadko o chrzest dla swojego dziecka proszą rodzice nieuczestniczący w życiu wspólnoty parafialnej, których życie nieraz nie ma żadnego związku z wiarą. W takich przypadkach wydaje się, że duszpasterze nieraz zbyt łatwo godzą się na udzielenie sakramentu chrztu, wiedząc, że w tej rodzinie nie ma gwarancji na to, że dziecko będzie wychowywane w wierze. Nie ma więc wiary, która jest warunkiem udzielenia chrztu.

Niektórzy duszpasterze nie dowartościowują chrzcielnicy jako właściwego miejsca udzielania sakramentu chrztu. Nie zawsze też sprawuje się chrzest zgodnie z księgą liturgiczną.

Niepokojące jest to, że nierzadko okoliczności towarzyszące udzieleniu chrztu dziecku nabierają takiej wagi, że sam chrzest w świadomości niektórych schodzi na drugi plan. Na pierwszy zaś wysuwa się przygotowanie przyjęcia dla zaproszonych gości i uzależnienie daty chrztu od możliwości zamówienia sali.

C.

Można by wypracować jakąś formę katechumenatu pochrzcielnego dla rodziców i rodziców chrzestnych dzieci, które mają być ochrzczone. Wtedy też w przygotowaniach, jakie prowadzi się w parafiach dla rodziców i rodziców chrzestnych, łatwiej będzie położyć akcent na przeżycie liturgiczne i temu porządkować wszystko inne.

Niemowlę, przed i po chrzcie, potrzebuje pomocy ze strony wspólnoty. Wiara, w której chrzci się dzieci, jest skarbem nie tylko jednej rodziny, lecz także całego ludu Bożego. Obecni rodzice i chrzestni składają wyznanie

wiary we własnym imieniu, a nie w imieniu dziecka. Dlatego – zdaniem respondentów – *na chrzestnych nie należy wybierać osób, które nie mogą szczerze złożyć tego wyznania. Kryterium doboru chrzestnych powinna być ich wiara i gotowość niesienia pomocy rodzicom w kształtowaniu wiary dziecka, a nie inne kryteria, jak zamożność, prezenty itp.*

6. Potrzeba środowisk katechumenalnych

A.

Znaczenie i konieczność katechumenatu są zakotwiczone w jego wyjątkowej funkcji dla życia i misji całego Kościoła oraz poszczególnych wspólnot parafialnych. Z jednej strony jawi się on jako jeden z wymiarów decydujący o przyszłości Kościoła, a z drugiej jako paradygmat każdej katechezy, skierowanej do dorosłych, i ukazywania struktury chrześcijańskiego życia. Tradycyjna praktyka inicjacji chrześcijańskiej, począwszy od udzielania chrztu dzieciom, winna być ponownie przemyślana i odnowiona w świetle modelu katechumenalnego. „Wzorem każdej katechezy jest katechumenat chrzcielny, który jest specyficzną formacją, przez jaką dorosły nawrócony na wiarę jest prowadzony do wyznania wiary chrzcielnej w czasie wigilii paschalnej. Ta formacja katechumenalna powinna inspirować inne formy katechezy, w ich celach i w ich dynamice” (DOK 59).

Wspólnota Kościoła, która przez chrzest przyjmuje nowego członka, sama na nowo przeżywa swoją tożsamość oraz od samego początku bierze na siebie odpowiedzialność za to, aby każdy ochrzczony został doprowadzony do dojrzałego życia chrześcijańskiego. Dojrzałym chrześcijaninem jest ten, kto ma w sobie ducha Jezusa Chrystusa i dzięki wierze w każdej życiowej sytuacji potrafi być świadkiem ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Pana. Wiemy, że to zadanie przerasta nasze ludzkie możliwości i wymaga pomocy ze strony Pana Boga oraz gruntownego przygotowania.

B.

W organizacji i sposobie prowadzenia duszpasterstwa dostrzegamy potrzebę kształtowania świadomości katechumenalnej. Chodzi o kształtowanie w parafiach atmosfery i środowiska zmierzającego do formowania ludzi do dojrzałej wiary, zakorzenionej w tajemnicy paschalnej Chrystusa.

Wierni zwrócili uwagę, że większość parafii jest niezdolna do bycia takimi środowiskami i że brakuje w nich wspólnot czy grup katechumenalnych. Zauważono, że duszpasterze mało korzystają z pomocy świeckich w przygotowaniach związanych z przyjęciem sakramentów, zwłaszcza tych świeckich, którzy mają doświadczenie formacji katechumenalnej (Ruch Światło-Życie, zwłaszcza Domowy Kościół, Droga Neokatechumenalna). W wielu wspólnotach brak otwarcia na katechumenat pochrzcielny.

C.

Przed Kościołem siedleckim stoi więc ogromne wyzwanie, aby przejść od „duszpasterstwa świątynnego” do duszpasterstwa ewangelijnego i katechumenalnego, ukierunkowanego na budowanie wspólnoty, która słucha słowa Bożego, świadomie celebrytuje liturgię i stale się nawraca. W dzisiejszym ateistycznie i konsumpcyjnie zorientowanym świecie istnieje pilna potrzeba tworzenia środowisk alternatywnych, umożliwiających ludziom, zwłaszcza młodym i nieprzywykłym do praktyk religijnych, wejście w proces wzrostu wiary. Duszpasterstwo tradycyjne – jak zauważyło kilku respondentów – *skupione wokół „dystrybucji sakramentów”, z okazjonalną katechezą moralną, wielu katolikom nie wystarcza już do tego, by mieć taką świadomość własnej tożsamości chrześcijańskiej, która pozwoliłaby skutecznie oprzeć się pokusom współczesnego świata.*

7. Przygotowanie do sakramentu bierzmowania

A.

Zgodnie z „Polskim Dyrektoryum Katechetycznym” „osobami odpowiedzialnymi za formację młodzieży przygotowującej się do sakramentu bierzmowania są kapłani, katecheci, animatorzy wywodzący się z kościelnych ruchów młodzieżowych” (PDK 107). Dopuszczony do bierzmowania może być ten, kto uczestniczy w sakramentalnym życiu Kościoła i w parafialnym przygotowaniu do tego sakramentu.

B.

Sakrament bierzmowania w diecezji siedleckiej ochrzczeni przyjmują z zasady w swojej wspólnocie parafialnej, a więc w środowisku, w którym na co dzień mogą składać świadectwo wiary i budować Kościół jako uczniowie i świadkowie Chrystusa. Przygotowanie młodzieży oraz dorosłych kandydatów do sakramentu bierzmowania odbywa się pod kierunkiem Wydziału Nauczania. Ten Wydział przeprowadza też stosowną weryfikację (egzamin).

Zauważono, że tylko w nielicznych parafiach przygotowanie odbywa się w ramach małych grup i pod kierunkiem świeckich animatorów, zaś w wielu parafiach nacisk położony jest na zbieranie podpisów poświadczających uczestnictwo w jakimś nabożeństwie.

C.

W procesie przygotowania kandydatów do bierzmowania powinni brać udział animatorzy i liderzy różnych grup działających na terenie parafii. Wskazane jest, aby proboszcz, lub delegowany przez niego ksiądz, przed rozpoczęciem przygotowania kandydatów do przyjęcia sakramentu bierzmowania zatroszczył się o utworzenie zespołu, złożonego z takich osób, który to zespół prowadziłby przygotowanie kandydatów. A przed każdym spotkaniem z kandydatami odbył spotkanie z zespołem prowadzącym, celem omówienia spotkania.

Należy zatroszczyć się o takie zorganizowanie przygotowania, aby przynajmniej część odbywała się w małych grupach z obecnością dorosłych (rodziców, świadków).

Podczas przygotowania powinno się także obudzić w kandydatach zmysł przynależności do Kościoła powszechnego i wspólnoty parafialnej. Czas przygotowania należy tak zorganizować, by kandydaci mieli okazję do głębszego włączenia się w życie wspólnoty parafialnej. Parafialna wspólnota natomiast winna nieustannie wspierać swoją modlitwą osoby przygotowujące się do przyjęcia tego sakramentu.

Konkretne formy pracy duszpasterskiej powinni wypracować miejscowi duszpasterze z uwzględnieniem warunków duszpasterskich swoich parafii i w porozumieniu z Wydziałem Nauczania.

Pojawiła się sugestia, by sakramentu bierzmowania udzielać osobom nieco starszym niż dotychczas, na przykład w wieku 17-18 lat. Poza zdo-

bywaniem teoretycznej wiedzy na temat wiary, kandydaci powinni mieć możliwość przeżycia osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem w ramach różnych celebracji liturgicznych, by móc lepiej podjąć apostolską odpowiedzialność życia chrześcijańskiego oraz odważnie wyznawać swoją wiarę (por. KKK 1285).

8. Przygotowanie do sakramentu małżeństwa

A.

Małżeństwo chrześcijańskie jest miejscem szczególnego spotkania człowieka z Bogiem, które obejmuje najgłębszą, najbardziej intymną sferę życia człowieka. Jest tajemnicą (misterium) współdziałania człowieka z Bogiem. Specyfiką chrześcijańskiego małżeństwa jest to, że nie jest ono tylko umową ludzką, ale jest wejściem dwojga: mężczyzny i kobiety, w przymierze z Bogiem. Dokonuje się to stosownie do przesłania zawartego przez Boga w akcie stworzenia człowieka i stosownie do daru łaski, związanej z sakramentem ustanowionym przez Jezusa Chrystusa. Stąd małżeństwo zawarte przez wierzących chrześcijan i wszystko to, co małżonkowie przeżywają, jest już nie tylko ich dziełem i nie tylko ich sprawą, lecz jest także dziełem Boga i manifestacją Jego działania.

W sposobie życia małżonków zatem to działanie Boga albo objawia się, albo też może być ono przez nich negowane. Życie małżonków chrześcijańskich zanurza się w miłości Jezusa Chrystusa i ją odzwierciedla. Z tego wynika wielka godność małżeństwa chrześcijańskiego i spoczywające na małżonkach zadanie bycia świadkiem tej miłości. Jest to bardzo doniosła i charyzmatyczna misja do spełnienia w dzisiejszym świecie. Do przeżywania małżeństwa w duchu Ewangelii i zgodnie z nauczaniem Kościoła potrzebne jest należyte przygotowanie oraz świadome podjęcie wszystkiego, co wiąże się z tym sakramentem.

„Brak formacji uczestników liturgii sakramentu małżeństwa skutkuje niestety przenoszeniem istoty sprawowanej liturgii, którą jest «chwala Boża i uświęcenie wiernych» (KL 112), na wielkie zainteresowanie tylko zewnętrzną oprawą obrzędów. W ten sposób często przestaje być ważne to, co istotne, a do obrzędów wkradają się całkowicie świeckie elementy, upodabniające liturgię do świeckiego świętowania w gronie rodziny i przy-

jaciół, skupionego na młodej parze i gościach” („List Biskupa Siedleckiego Zbigniewa Kiernikowskiego o muzyce i śpiewie podczas liturgii sakramentu małżeństwa oraz w liturgii pogrzebowej”, n. 2).

„Przejawem niezrozumienia istoty sakramentu małżeństwa staje się także muzyka. Bywa nierzadko, że głównym kryterium doboru elementów muzycznych są niezgodne z duchem liturgii życzenia narzeczonych, którzy kierują się sentymentem do pewnych śpiewów lub modą na utarte szlagiery, od których wykonania ma zależeć stopień (pseudo)piękna czy doniosłości obrzędów. Często sprawa muzyki urasta wręcz do swoistego przetargu czy nawet konfliktu między przygotowującymi się do sakramentu a duszpasterzami i muzykami kościelnymi. Samo pragnienie nupturientów, aby liturgii, podczas której sprawowany będzie sakrament małżeństwa, nadać szczególnie i uroczysty charakter poprzez muzykę, jest z natury czymś dobrym. Winno jednak być zgodne z duchem liturgii i przepisami kościelnymi. Przepisy kościelne zaś mówią: „Należy pilnie się wystrzegać, by pod pozorem podnoszenia okazałości nie wprowadzać do obrzędów czegoś czysto świeckiego albo niezgodnego z kultem Bożym” (Instrukcja Musicam Sacram, 43). („List Biskupa Siedleckiego Zbigniewa Kiernikowskiego o muzyce i śpiewie podczas liturgii sakramentu małżeństwa oraz w liturgii pogrzebowej”, n. 3.)

B.

Bliższe przygotowanie do małżeństwa dokonuje się w czasie katechez przedmażeńskich. Obowiązujący od kilku lat program diecezjalny przewiduje osiem grup tematycznych, które mają być rozłożone na osiem lub więcej spotkań, według rozeznania duszpasterzy i odpowiednio do możliwości zainteresowanych narzeczonych. Narzeczeni zobowiązani są do uczestnictwa w tych katechezach. Kolejnym elementem przygotowania są spotkania w Poradni dla Narzeczonych. W czasie spotkań, mających charakter bardziej indywidualny, jest okazja do zapoznania się z nauczaniem Kościoła na temat życia, jego przekazywania i ochrony. Charakter spotkań w poradni domaga się odpowiedniej ilości czasu, dlatego narzeczeni na pierwsze spotkanie powinni zgłosić się przynajmniej trzy miesiące przed planowanym ślubem.

Doświadczenie pokazuje, że część narzeczonych, tłumacząc się brakiem czasu na tak długi okres przygotowania, próbuje ograniczyć go do minimum. Dotyczy to szczególnie osób przebywających za granicą i pracujących w dużych miastach.

Do dnia ślubu przygotowują zazwyczaj spotkania z miejscowym duszpasterzem, w czasie których omawia się zagadnienia związane ze znaczeniem chrześcijańskiego małżeństwa, jak również z liturgią tego sakramentu. Ważnym elementem tego czasu jest udział w rekolekcjach, a także przystąpienie do sakramentu pokuty i pojednania, do którego należy się szczególnie przygotować, co też przez pewną liczbę nupturientów jest praktykowane.

Kolejnym problemem jest niewłaściwe pojmowanie ceremonii ślubnej, na którą narzeczeni nierzadko chcą przenieść elementy obce liturgii i kulturze chrześcijańskiej, a czasem zakorzenione w lokalnych tradycjach pozabawionych ducha chrześcijańskiego. Chodzi między innymi o przesadne ozdabianie kwiatami – i to czasem sztucznymi – drogi do ołtarza czy niewłaściwe stroje oraz zachowania uczestników liturgii, którzy czasami czują się tak, jakby już rozpoczęło się przyjęcie weselne, albo z niecierpliwością na nie czekają, jakby to ono było najważniejsze. Poza tym wiele do życzenia pozostawiają występujące podczas liturgii elementy muzyczne (pieśni towarzyszące obrzędowi liturgicznemu, muzyka instrumentalna, śpiewy solowe), które nazbyt często niezgodne są z duchem liturgii i normami liturgicznymi.

C.

Obowiązek zatroszczenia się o to, by narzeczeni we właściwy sposób przygotowali się do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny spoczywa na proboszczu i jego współpracownikach. Ta duszpasterska troska nie może dotyczyć jedynie ostatnich miesięcy przed planowanym ślubem. Jej fundamentem powinno być pogłębione i systematyczne duszpasterstwo zwyczajne, poczynając od duszpasterstwa dzieci i młodzieży. Przygotowanie do małżeństwa zaczyna się bowiem już w okresie dzieciństwa i wczesnej młodości, głównie przez przykład rodziny oraz atmosferę wyrażającą przychylność wobec rodziny. Następnie przejawia się w trosce duszpasterzy o dobrze przygotowaną i poprowadzoną katechizację, o tworzenie różnych ruchów i grup formacyjnych w parafii.

Respondenci postulowali większą współpracę duchownych z lekarzami, psychologami oraz małżonkami, którzy potrafią zaświadczyć wobec narzeczonych, że miłość i wierność małżeńska w dzisiejszych czasach są możliwe do zrealizowania. Dużą pomocą może być wiązanie się narzeczonych z grupami i wspólnotami formacyjnymi w celu pogłębienia świadomości i znajomości zagadnień życia chrześcijańskiego małżeństwa i rodziny. Taką pomocą mogą być przede wszystkim wspólnoty Domowego Kościoła i Drogi Neokatechumenalnej.

Zdaniem jednego z respondentów przy okazji ślubów i pogrzebów w parafiach *powinno się propagować postawy odchodzenia od niezliczonej ilości kwiatów, wiązanek i innych materialnie nietrwałych wyrazów naszej pamięci, na rzecz zbiórki dla ubogich i potrzebujących.*

Zadaniem duszpasterzy niech będzie właściwe przygotowanie wraz z narzeczonymi liturgii sakramentu małżeństwa. Z troską i wiarą niech mówią im o istocie liturgii, zwłaszcza tej liturgii sakramentu małżeństwa, aby mogli zachwycić się bogactwem znaków i głębią ich znaczenia dla ich życia i bez żalu porzucić elementy całkowicie obce liturgii i fałszujące jej prawdę.

9. Propozycje dotyczące lepszego przeżywania Eucharystii

A.

„Gdy Kościół sprawuje Eucharystię, pamiętkę śmierci i zmartwychwstania swojego Pana, to centralne wydarzenie zbawienia staje się rzeczywiście obecne i «dokonuje się dzieło naszego Odkupienia». Ofiara ta ma do tego stopnia decydujące znaczenie dla zbawienia rodzaju ludzkiego, że Jezus złożył ją i wrócił do Ojca, *dopiero wtedy, gdy zostawił nam środek umożliwiający uczestnictwo w niej*, tak jakbyśmy byli w niej obecni. W ten sposób każdy wierny może w niej uczestniczyć i korzystać z jej niewyczerpanych owoców” (*Ecclesia de Eucharistia*, 11). Ta dynamiczna obecność Jezusa Chrystusa zawarta i pozostawiona w Jego Ciele i Krwi ma moc wzbudzić w tym, kto z Nim się jednoczy, tę samą rzeczywistość, która była Jego udziałem, czyli zdolność przechodzenia ze śmierci do życia.

Wyjątkowym czasem zgłębiania tajemnicy Eucharystii jest przygotowanie do Pierwszej Komunii Świętej dzieci. Dla rodziców jest to także okazja

do nawiązania ze swoim dzieckiem głębszej wspólnoty wiary, między innymi przez rozmowy na tematy związane z wiarą. Dziecko jest wtedy szczególnie na nie otwarte. Lubi zapytać rodziców o jakiś szczegół z Ewangelii lub z katechizmu. Chętnie klęka do wspólnej modlitwy, pierwsze przypomina o tym, żeby pójść do kościoła. Byłoby wielką szkodą, gdyby rodzice ten błogosławiony czas przegapili.

B.

Wielu diecezjan regularnie uczestniczy we Mszy św. Praktyka pokazuje, że nie wszyscy jednak do końca rozumieją, co dokonuje się podczas celebrowania Eucharystii. Udział w niej traktują jako spełnienie niedzielnego obowiązku. Wierni świeccy (a także duszpasterze) nie dostrzegają również potrzeby podejmowania funkcji liturgicznych. Z drugiej strony trzeba przyznać, że w przeżywaniu Eucharystii w ostatnich latach na terenie naszej diecezji nastąpiło wiele pozytywnych zmian. Odnosi się to do samego sposobu celebrowania liturgii, jak i potrzeby jej przygotowania. Wzrasta świadomość respektowania przepisów liturgicznych, w szczególności OWMR. Wiele osób korzysta z katechez liturgicznych.

Nadal jednak pozostaje problem podejścia do Eucharystii jako obrzędu, który „ma być odprawiony”. Niektórzy duszpasterze sprawują Eucharystię jako spełnienie religijnego zapotrzebowania wiernych. Prowadzi to między innymi do celebrowania Mszy św. dla zamówionej intencji, nawet kilka razy w ciągu dnia. Potwierdza to wypowiedź jednego z księży, który zauważa, że *bywają msze binacyjne i trinacyjne w niedziele oraz dni powszednie, sprawowane często dla zamówionej intencji. Niektórzy kapłani tłumaczą, że za Msze binacyjne nie zatrzymują stypendium dla siebie, ale w tej intencji celebrują Eucharystię po raz drugi w dniach, gdy nie ma intencji, albo oddają kapłanom, którzy nie mają intencji stypendialnych.*

Ponadto nie wszyscy wierni właściwie rozumieją, że przygotowanie do Pierwszej Komunii Świętej winno odbywać się w parafii zamieszkania dziecka. Duszpasterze nie zawsze właściwie wyjaśniają rodzicom dzieci przygotowujących się do tego sakramentu sens i znaczenie jedności ze wspólnotą parafialną, w której ma odbyć się to ważne wydarzenie.

Zauważa się w ostatnim czasie, że księża celebrujący Mszę św. chętnie ubierają ornaty skrzypcowe (sprzed Soboru Watykańskiego II). Niektóre są

w dobrym stanie i dobrze utrzymane, inne pozostawiają pod tym względem wiele do życzenia. Czasem swoim rozmiarem nie odpowiadają postu-rze księdza i są zbyt kuse. Zastanawiające jest to, gdy Mszę św. koncelebruje dwóch lub więcej kapłanów i część z nich ubiera ornaty skrzypcowe, a pozostali rzymskie.

C.

W odpowiedziach na Lineamenta kilku respondentów postuluje, *by w parafiach, przy okazji większych uroczystości, wierni byli wprowadzeni w liturgię przez odpowiednią katechezę mistagogiczną*. Powołują się przy tym na własne doświadczenie formacji w Diecezjalnej Szkole Liturgicznej.

Pojawił się postulat, *by kapłani korzystali z bogactwa Modlitw Eucharystycznych, a nie ograniczali się jedynie do II Modlitwy Eucharystycznej*.

W świadomym przeżywaniu Eucharystii oraz innych sakramentów najbardziej przeszkadza wiernym *pośpiech i niedbalstwo w ich sprawowaniu, nieodpowiedni ubiór ministrantów, niewyraźnie proklamowane słowo Boże, źle dobrane i niestarannie wykonane śpiewy*.

10. Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej

11. Sakrament pokuty i pojednania

12. Wspólnotowa celebracja Liturgii godzin

A.

Sobór Watykański II przypomniał, że Liturgia godzin jest modlitwą całego ludu Bożego. Jest ona odpowiedzią na wezwanie Chrystusa do nieustannej modlitwy. Kościół, który do tej modlitwy zobowiązuje duchownych i osoby konsekrowane, zaprasza do niej również wiernych świeckich. Jest to bowiem modlitwa Kościoła, Ciała Chrystusa, którego członkowie modlą się z Chrystusem i przez Niego do Ojca. Celebując Liturgię godzin, wierni świeccy w praktyce realizują misję kapłaństwa powszechnego, wypływającą z sakramentu chrztu. Bogactwo Liturgii godzin stanowi szczególnie źródło i wzór dla modlitwy osobistej. Sama zaś ta liturgia „podobnie

jak inne czynności liturgiczne, nie jest czynnością prywatną, lecz całego Ciała Kościoła” (OWLG 20).

„Liturgia godzin jako publiczna modlitwa Kościoła ukazuje chrześcijański ideał uświęcenia całego dnia, w rytmie wyznaczonym przez słuchanie słowa Bożego oraz modlitwę Psalmami, aby punktem odniesienia wszelkiej działalności było uwielbienie Boga”. „Liturgia godzin jest uprzywilejowaną formą słuchania słowa Bożego, ponieważ w niej wierni stykają się z Pismem świętym oraz z żywą Tradycją Kościoła”. (*Verbum Domini*, 62)

„Hymny i modlitwy wstawiennicze Liturgii godzin wpisują modlitwę psalmów w czas Kościoła, wyrażając symbolikę pory dnia, okresu liturgicznego czy celebrowanego święta. Ponadto czytanie słowa Bożego w każdej Godzinie [...], a w niektórych Godzinach czytania ojców Kościoła czy mistrzów życia duchowego, objawiają głębiej sens celebrowanego misterium, pomagają lepiej zrozumieć psalmy i przygotowują do modlitwy wewnętrznej” (KKK 1177).

Dlatego też Kościół usilnie zachęca, by tam, gdzie to jest możliwe, Liturgia godzin (zwłaszcza Jutrznia i Nieszpory) była sprawowana we wspólnocie. Szczególnym czasem gromadzenia się na tej modlitwie jest Triduum Paschalne, a także każda niedziela jako pamiątka zwycięstwa Chrystusa nad śmiercią, oraz dni świąteczne.

B.

Osoby związane z Drogą Neokatechumenalną i Ruchem Światło-Życie przyznają, że mają doświadczenie wspólnotowej modlitwy Liturgią godzin i bardzo sobie cenią to doświadczenie. Natomiast wiele innych osób świeckich stwierdziło, że po raz pierwszy przeżyli wspólnotową celebrację Liturgii godzin podczas Kongresu Eklezjologicznego, podsumowującego roczną formację według programu „Chrzest w życiu i misji Kościoła”, albo podczas spotkań katechetów z Biskupem Siedleckim.

W nielicznych kościołach parafialnych przetrwała tradycja celebrowania Godziny czytań przed Pasterką w noc Bożego Narodzenia, a w niektórych jest ona wprowadzana. W niektórych wspólnotach parafialnych została jednak okrojona jedynie do śpiewania psalmów. Prawie zanikł już zwyczaj śpiewania niedzielnych Nieszporów w kościołach parafialnych.

Niektórzy duszpasterze łączą Liturgię godzin z Mszą św. pogrzebową,

nie uwzględniając wskazań Ogólnego Wprowadzenia do Liturgii godzin odnośnie do czasu i struktury celebracji.

C.

Pojawiły się postulaty, aby w *parafiach co jakiś czas odbywała się wspólnotowa celebracja Liturgii godzin. Trzeba się zatroszczyć o to, by w parafiach celebrowano przynajmniej Nieszpory (lub Jutrznię) w niedzielę oraz w czasie Triduum Paschalnego.*

13. Celebracja słowa Bożego

A.

Ważnym elementem w przybliżaniu Misterium zbawienia i pomocą w jego przeżywaniu jest celebracja słowa Bożego. Chodzi przede wszystkim o takie rozumienie i takie przygotowanie tego rodzaju celebracji, by ono miało odniesienie do Eucharystii i stanowiło swoiste przygotowanie do niej. Najlepiej jest przeprowadzić taką celebrację w któryś z dni powszednich, by przygotować wiernych do przeżycia niedzielного zgromadzenia. Napisał o tym papież Benedykt XVI w „*Verbum Domini*” (nr 65).

B.

Ten sposób wspólnotowego celebrowania i słuchania słowa Bożego wciąż nie jest w naszej diecezji powszechnie znany i praktykowany. Od 2003 roku takie celebracje słowa Bożego prowadzi Biskup w katedrze siedleckiej. Biskup proponuje też celebracje słowa Bożego na spotkaniach z różnymi grupami. Rozpoczęli je celebrować proboszczowie niektórych parafii. W to doświadczenie są wprowadzani także klerycy Wyższego Seminarium Duchownego.

Wielu diecezjan nie rozumie, na czym polega i z czego się składa celebracja słowa Bożego. Jednak jeden z respondentów pisze, że dla niego celebracja słowa Bożego to *aktywny udział wszystkich uczestników zgromadzonych w imię Pańskie, przejawiający się w uczestnictwie w czytaniach liturgicznych, śpiewie, procesjach eucharystycznych, nabożeństwach i innych*

wydarzeniach religijnych, gdzie głoszone jest słowo Boże.

C.

Nie jest dobrze, jeśli praktyki religijne zostają zacieśnione głównie do sprawowania Eucharystii, chociaż to właśnie Eucharystia niezaprzeczalnie stanowi źródło i szczyt liturgii oraz życia chrześcijańskiego. To prawda, że w okresie Wielkiego Postu mamy także nabożeństwa pasyjne, jak droga krzyżowa i Gorzkie żale, a w miesiącach maryjnych nabożeństwa majowe i różańcowe. Mają one swoje słuszne miejsce w naszym życiu religijnym. Potrzebne jest jednak także upowszechnienie słuchania słowa Bożego w oprawie liturgicznej. Potrzebne jest pogłębienie w nas poczucia potrzeby tego słowa i nauczania się przyjmowania go.

14. Sakramentalia

A.

Sakramentalia przygotowują wiernych do przyjęcia głównego skutku sakramentów i uświęcają rzeczy i ludzi w różnych okolicznościach życia. „Wśród sakramentaliów znajdują się najpierw błogosławieństwa (osób, posiłków, przedmiotów, miejsc). Każde błogosławieństwo jest uwielbieniem Boga i modlitwą o Jego dary. W Chrystusie chrześcijanie są błogosławieni przez Boga Ojca «wszelkim błogosławieństwem duchowym» (Ef 1,3). Dlatego Kościół udziela błogosławieństwa, wzywając imienia Jezusa i czyniąc zazwyczaj święty znak krzyża Chrystusa” (KKK 1671).

B.

Wielu wiernych nie rozumie znaczenia sakramentaliów. Widać to szczególnie przy błogosławieństwie rzeczy, którym potem przypisuje się magiczne działanie. Zdarza się, że kapłani nie mają świadomości, że sakramentalia są czynnościami liturgicznymi. Świadczy o tym m.in. brak stroju liturgicznego oraz nieprzywiązywanie wagi do warunków zewnętrznych. Czasem powstaje wrażenie, że zbyt dużo i zbyt często dokonuje się poświęceń różnych przedmiotów bez odpowiedniego zrozumienia i nastawienia.

C.

Duszpasterze niech zachęcają wiernych do korzystania z sakramentaliów i sprawują je tak, aby zgromadzeni brali w ich liturgii świadomy udział. Kapłana sprawującego sakramentalia obowiązuje strój liturgiczny: komża lub alba oraz stuła. Zaleca się zachowywanie uświęconych tradycją błogosławieństw i poświęceń związanych z pewnymi świętami lub okresami roku liturgicznego.

15. Pogrzeb kościelny

A.

„Dzień śmierci jest dla chrześcijanina, po zakończeniu jego życia sakramentalnego, dopełnieniem nowych narodzin rozpoczętych na chrzcie; jest ostatecznym «upodobnieniem» go do «obrazu Syna», którego udziela namaszczenie Duchem Świętym; jest uczestnictwem w Uczcie Królestwa, zapoczątkowanej w Eucharystii, nawet jeśli zachodziłaby jeszcze potrzeba ostatecznego oczyszczenia, by móc przywdziać szatę godową” (KKK 1682).

Odnosnie do samego sposobu grzebania, Kościół na pierwszym miejscu zaleca pochówek ciał do ziemi. Nie zabrania jednak kremacji, jeśli nie została wybrana z pobudek przeciwnych nauce chrześcijańskiej (Kan.1176 § 3 KPK). Każdy pogrzeb członka wspólnoty parafialnej jest dla tej wspólnoty okazją do modlitwy i pogłębienia swej tożsamości chrześcijańskiej. Jest to też świętowanie dopełnionego życia. Przeżywanie uroczystości pogrzebowych to nie tylko sprawa rodziny, ale również wspólnoty parafialnej.

Zgodnie ze „Wskazaniami Biskupa Siedleckiego dla duszpasterzy Diecezji Siedleckiej w sprawie udzielania sakramentów” z dnia 23 stycznia 2010 r., „prawo do katolickiego pogrzebu ma każdy ochrzczony, który do śmierci wytrwał w wierze i praktyce życia Kościoła. W parafiach, w których jest zwyczaj odprawiania Mszy świętej pogrzebowej z obecnością ciała zmarłego w kościele, takie prawo przysługuje wszystkim, którzy uczestniczyli w życiu wspólnoty kościelnej. Jeśli zaś ktoś swoim życiem zaprzeczał przynależności do Kościoła, nie uczestniczył w życiu wspólnoty wiary, dokonał różnego rodzaju jawnych aktów przeciwnych nauczaniu i praktyce Kościoła, to nie powinno się wprowadzać jego ciała do kościoła. Należy, stosownie

do okoliczności, odbyć obrzędy pogrzebowe na cmentarzu, natomiast Msza święta w intencji tego zmarłego niechaj zostanie odprawiona w kościele bez wnoszenia jego ciała (kan. 1184n.)”.

Zgodnie z prawem Kościoła pogrzebu kościelnego powinni być pozbawieni:

- notoryczni apostaci, heretycy i schizmatycy;
- osoby, które wybrały spalenie swojego ciała z motywów przeciwnych wierze chrześcijańskiej;
- inni jawni grzesznicy, którym nie można przyznać pogrzebu bez publicznego zgorszenia wiernych (Kan. 1184 § 1 KPK).

W przypadku samobójców „Instrukcja liturgiczno-duszpasterska Episkopatu Polski o pogrzebie i modlitwach za zmarłych” z 5 maja 1978 roku stwierdza, że zazwyczaj samobójcy nie są w pełni odpowiedzialni za swój czyn. „Dlatego nie odmawia się im pogrzebu katolickiego, jeżeli w ciągu życia okazywali przywiązanie do wiary i Kościoła. [...] Samobójcę, który przed zamachem na własne życie dawał zgorszenie, należy traktować jako jawnego grzesznika” (n. 13).

Biskup Siedlecki w „Liście o muzyce i śpiewie podczas liturgii sakramentu małżeństwa oraz w liturgii pogrzebowej” przypomina o pokutnym charakterze liturgii pogrzebowej, czego wyrazem powinny być treść i forma muzyki. „Nie należy więc eliminować śpiewów o charakterze pokutnym na rzecz tych, które opiewają prawdę zmartwychwstania. Potrzebne jest nadanie właściwej proporcji jednemu i drugiemu elementowi i zwrócenie uwagi na to, by w liturgii nie było tragizujących śpiewów, które grają na emocjach, ani też płytkiej euforii, ignorującej powagę celebracji” (n. 6). Biskup przypomina ponadto, że „mimo iż w centrum liturgii za zmarłych stoi wiara w zmartwychwstanie, pieśni wielkanocne, które ze względu na swój charakter wyrażają radość okresu Pięćdziesiątnicy, nie powinny być – poza okresem wielkanocnym – wykonywane w Mszach pogrzebowych” (n. 7).

B.

Zauważamy, że w podejściu do liturgii pogrzebowej dokonują się pewne korzystne zmiany. Dotyczy to oprawy liturgicznej i sposobu celebrowania. Chociaż jest jeszcze wiele do zrobienia, by to była liturgia wyrażająca we wszystkich szczegółach pierwszorzędną prawdę o naszym powołaniu do

zmarłychwstania i życia wiecznego.

Zdarza się, że do Mszy św. pogrzebowej dodaje się zbędne elementy, których nie przewidują żadne normy liturgiczne, a które zdaniem osób bliższych zmarłemu miałyby dodać uroczystego charakteru ceremonii. Chodzi zwłaszcza o mowy ku czci osoby zmarłej, które są wygłaszane w ramach liturgii Mszy św.

Praktykuje się też na cmentarzu odtwarzanie z nośników elektronicznych hymnów czy pieśni kościelnych bądź innych utworów muzycznych przez pracowników zakładów pogrzebowych.

Jednym z problemów duszpasterskich jest różna wysokość ofiar związanych z pogrzebem.

C.

Postuluje się uświadomienie wiernych, jakim osobom należy odmówić chrześcijańskiego pogrzebu. Należy również wypracować jasne zasady składania ofiar związanych z pochówkiem.

Pozostaje też kwestia uporządkowania przemówień i przejawów tak zwanej pompy, chęci pokazania się, które czasem wykraczają poza właściwie rozumiany chrześcijański wymiar tego obrzędu.

Należy też zwrócić uwagę na dobór właściwych pieśni we Mszy św. za zmarłych oraz zatroszczyć się o uczenie wiernych stosownych pieśni, na przykład przy okazji wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych.

16. Nabożeństwa

A.

Pobożność chrześcijańska, poza sprawowaniem sakramentów, wyraża się także w różnych formach kultu Bożego, a zwłaszcza w różnego rodzaju nabożeństwach, które jednak winny być podporządkowane liturgii, z liturgii mają wypływać i do niej prowadzić. Żadne nabożeństwo nie może z nią konkurować, liturgia jest bowiem szczytem całej działalności Kościoła i „ze swej natury znacznie je przewyższa” (KL 13). Różne formy pobożności ludowej są (winny być) kontynuacją życia liturgicznego, nie mogą go jednak zastępować (por. KKK 1674-1675).

Wszystkie te formy kultu służą ubogaceniu chrześcijańskiego życia. Nie

powinny jednak przesłaniać paschalnego charakteru roku liturgicznego. Nabożeństwa i wszystkie formy pobożności ludowej, sprawowane zarówno publicznie jak i prywatnie, winny być poddawane „ewangelizowaniu”, czyli odnoszeniu do słowa Bożego, a w szczególności do Ewangelii (Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii, 66). Wymaga to wielkiej troski, zarówno ze strony duszpasterzy, jak i wszystkich członków wspólnot kościelnych.

B.

Wierni diecezji siedleckiej chętnie uczestniczą nabożeństwach związanych z okresami liturgicznymi, jak Gorzkie żale i droga krzyżowa, a także związanych z tradycją ogólnokościelną czy specyficznie polską, jak nabożeństwa majowe, czerwcowe, październikowe. W parafiach są też nabożeństwa związane z konkretnymi sanktuariami czy kultem świętych, jak nabożeństwa fatimskie, koronka do Miłosierdzia Bożego, oraz nowenny przed świętami i obchodami różnego rodzaju.

Niektórzy bardziej cenią nabożeństwa niż liturgię. Zauważa się łączenie nabożeństw z rozdzielaniem Komunii św., co nie jest zgodne z duchem liturgii.

C.

Należy być wrażliwym na to, by nie mnożyć i nie kumulować nabożeństw, gdyż sprawia to wrażenie, że od ilości aktów pobożnościowych zależy ich skuteczność. Łatwo można wtedy zagubić poczucie i sens potrzeby nawrócenia. Z drugiej strony trzeba tak troszczyć się o realizację tych nabożeństw i praktyk, aby one stanowiły właściwą otoczkę i wyraz zdrowej pobożności (Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii, 74).

17. Kościół (budynek) miejscem sprawowania liturgii

A.

Miejscem gromadzenia się wiernych na sprawowanie liturgii jest kościół. W tym widzialnym znaku gromadzi się wspólnota, by celebrować sakramenty święte, zwłaszcza Eucharystię. W kościele przechowuje się Najświętszy Sakrament oraz odprawia się nabożeństwa. Kościoły jako budyn-

ki winny być tak budowane, by spełniać te wspomniane dwie funkcje, tj. miejsca modlitwy, co jest związane z przechowywaniem Najświętszego Sakramentu, oraz służenia celebrowaniu liturgii przez zgromadzenie. Te dwie funkcje winny być uwzględnione i po części oddzielone, tak by spełnianie jednej nie nakładało się na drugą.

Najważniejszym wydarzeniem dla wspólnoty wiernych jest celebrowanie Eucharystii. Jej sprawowanie warunkuje też architektura i wygląd wnętrza kościoła. Powinny one umożliwiać poprawne celebrowanie liturgii. Oprócz odpowiedniej przestrzeni dla zgromadzenia, należy zapewnić stosowne rozmieszczenie trzech elementów: miejsca przewodniczenia, ambony i ołtarza. Należy też zadbać o stosowne miejsce dla służby liturgicznej, z uwzględnieniem miejsca dla scholi, chóru i organisty.

Centralnym miejscem kościoła jest ołtarz, wokół którego skupia się uwaga wiernych. Powinien on być odpowiednio wyeksponowany, wolnostojący i w swojej strukturze czytelny, to znaczy dający się godnie obejść, na przykład przy okadzeniu. Nie powinien mieć elementów, które mogą zakłócać wymowę jego funkcji.

Miejsce przewodniczenia, umieszczone w prezbiterium, jest przeznaczone dla głównego celebransa. Winno być ono tak wyeksponowane, by w zgromadzeniu służyło powstawaniu odczucia ważności służby tego, kto zgromadzeniu przewodniczy. Trzecim miejscem, które ma specyficzną rolę, jest ambona. Winna ona być tak usytuowana i tak wykonana, by skłaniała do rozumienia jej jako miejsca przeznaczonego wyłącznie do głoszenia słowa Bożego.

Odrębne i szczególnie zaznaczone w budynku kościelnym jest miejsce przechowywania Najświętszego Sakramentu. Oprócz funkcji przechowywania Eucharystii dla chorych, winno ono stwarzać warunki do adoracji Najświętszego Sakramentu. Najlepiej, gdy służy temu odpowiednie miejsce (kaplica) poza przestrzenią wyznaczoną do celebracji liturgicznej.

B.

W wielu kościołach diecezji siedleckiej duszpasterze dbają o właściwe ukształtowanie prezbiterium. Są jednak przypadki niezrozumienia znaczenia miejsca przewodniczenia, ambony i ołtarza. Czasem zdarza się także umieszczanie zbędnych rzeczy w prezbiterium (zegary, obrazy, figury, duże

kwiaty doniczkowe itp.).

Bywa, że ołtarz i ambona swoimi rozmiarami nie odpowiadają wielkości przestrzeni prezbiterium, są zbyt duże. Ambona bywa „przyklejona” do bocznej ściany prezbiterium i tym samym źle wyeksponowana, a jej znaczenie pomniejszone. W małej przestrzeni prezbiterium stojące przy miejscu przewodniczenia pulpity zagracają tę przestrzeń. Mikrofony czasami swoimi zbyt dużymi rozmiarami zbyt często zwracają na siebie uwagę uczestników liturgii i stają się „ważnymi” sprzętami w prezbiterium.

Paschał i świece stojące na ołtarzu, lub na świeczniku przy ołtarzu, nie rzadko są sztuczne, to znaczy zrobione z tworzywa PCV ze zbiornikami na olej. Rzadko już, ale jeszcze można spotkać sztuczne kwiaty zdobiące ołtarze boczne lub przedsoborowy ołtarz w prezbiterium. Materiał, z którego uszyty jest obrus ołtarzowy, czasem bywa słabej jakości, z przeważającą sztuczną nicią, i jest zbyt często ozdobiony wieloma elementami dekoracyjnymi: koronkami, haftami, aplikacjami, czasem różnokolorowymi itp.

C.

Należy budzić świadomość odnośnie do prawdziwości znaków: paschał i świece z naturalnego materiału, żywe kwiaty, najlepiej cięte, w stosownej ilości. Ponadto ambona nie może być wykorzystywana do innych celów, jak na przykład do okolicznościowych przemówień czy ogłoszeń parafialnych.

W przestrzeni budynku sakralnego winny znaleźć się odpowiednie miejsca do sprawowania sakramentu pokuty i chrztu oraz oddawania czci Najświętszej Maryi Pannie i innym świętym. W organizowaniu wnętrza kościoła i jego wyposażenia należy mieć na uwadze piękno, poziom artystyczny i estetyczny, stosownie do warunków z uwzględnieniem wskazań Kościoła oraz odpowiednich wydziałów kurii diecezjalnej. Stosowanie się do tego zalecenia jest nieodzowne i pożyteczne przed planowaniem renowacji wnętrza kościoła (jak malowanie ścian) czy sprzętów.

18. Muzyka i śpiew w liturgii

A.

Bardzo ważnym elementem liturgii jest śpiew. Jest on jej integralną

częścią. Śpiew jest dla liturgii, nie liturgia dla śpiewu. Śpiew ma służyć liturgii. Jego zadaniem jest wyrażanie i przekazywanie świętych treści. Nie może więc przesłaniać liturgii czy dominować nad nią. Sobór Watykański II uczy, że śpiew pełni służebną funkcję w liturgii. Ma on za zadanie towarzyszenie czynności liturgicznej, jest wyrazem modlitwy, przyczynia się do jedności zgromadzonych oraz nadaje uroczysty charakter świętym obrzędom (por. KL 112). Nie jest więc jakimś dodatkiem czy wypełnieniem „wolnego” czasu w liturgii. Z tego względu śpiewy nie mogą być przypadkowe, bądź dobrane według jakiegoś kryterium mało związanego z duchem danej liturgii. Winny być tak dobrane, by stanowiły harmonijną część całej liturgii. Ważne jest bowiem, aby muzyka i śpiew odpowiadały świętym czynnościom i zgadzały się z poszczególnymi elementami liturgii. Pieśni w liturgii powinny nawiązywać do tekstów czytań biblijnych przeznaczonych na dany dzień. Ponadto przy wyborze odpowiednich pieśni należy uwzględnić następujące kryteria:

- a. charakter czynności świętej, której śpiew towarzyszy (np. inny śpiew wybiera się na procesję wejścia, a inny na procesję komunijną);
- b. charakter dnia liturgicznego (tzn. co świętujemy danego dnia, czy jest to uroczystość, święto związane z tajemnicą Chrystusa, Najświętszej Maryi Panny czy świętych);
- c. charakter okresu liturgicznego (inne śpiewy są przeznaczone np. na adwent do 16 grudnia włącznie, a inne od 17 grudnia do końca adwentu).

Kościół więc określa zasady, co może być śpiewane w ramach świętej liturgii. Podaje też, jakich instrumentów można używać, a które są zakazane. Wyraźnie zalecane do liturgii są tylko organy piszczałkowe, które „dusze wiernych wznoszą ku niebu i sprawom niebieskim” (KL 120), natomiast wyraźnie zabronione są takie instrumenty, jak: fortepian, akordeon, mandolina, gitara elektryczna, perkusja, saksofon. Dokumenty Kościoła określają także, kto i z jakiego miejsca wykonuje poszczególne śpiewy (tak na przykład psalm responsoryjny wykonuje się z ambony, a nie z chóru, i nie wolno go zastępować innymi śpiewami, na przykład kolędami w okresie Bożego Narodzenia).

B.

Zwrócono uwagę, że w niektórych parafiach, gdy śpiewa chór czy scho-

la, wierni są wyłączeni z czynnego udziału w liturgii. Ponadto zanika zwyczaj śpiewania Ewangelii. Niektórzy kapłani bardzo rzadko śpiewają prefację. Wielu kapłanów nie zna zasad dotyczących śpiewu celebransa. Ponadto istnieją zastrzeżenia odnośnie do poziomu gry niektórych organistów oraz znajomości zasad doboru śpiewów liturgicznych.

C.

Liturgia jest dziełem całego ludu Bożego, dlatego przy wyborze śpiewów trzeba uwzględnić dobro duchowe wszystkich zgromadzonych, a nie indywidualne niektórych wiernych. Wszystkie zaś śpiewy używane w liturgii mają być zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski, albo przynajmniej przez Biskupa Diecezjalnego.

Ambicją parafian i duszpasterzy powinno być zakupienie odpowiednich dla liturgii organów piszczałkowych, a nie zadowalanie się organami elektronicznymi.

19. Liturgia a chrześcijańskie życie

A.

W całym duszpasterstwie zmierza się do tego, by ludzie mieli coraz to głębszą świadomość i doświadczali tego, że cała historia zbawienia prowadziła do tego, co urzeczywistnił Jezus Chrystus i co wyraził w słowach: „aby mieli życie i mieli je w obfitości” (J 10,10). Naturalnie, chodzi o nowe życie, które rodzi się z tajemnicy Jezusa Chrystusa i przekłada się na oddawanie chwały Bogu, jako jednemu Panu wszystkiego, a w szczególności jako Dawcy życia i Sędziemu dziejów.

Liturgia, celebrowana jako sprawowanie sakramentów, i modlitwa Kościoła zmierzają do tego, by tak przemieniać życie wierzących, by było ono święte na cześć i chwałę Świętego Boga. Istota kultu Nowego Przymierza nie tkwi w spełnianiu obrzędów, jakoby one same z siebie były oddawaniem chwały Bogu (na podobieństwo pogańskich kultów i starotestamentalnych obrzędów i ofiar), lecz wyraża się w służbie przemiany człowieka, by człowiek stale odnawiał się na podobieństwo Bożego Syna, Jezusa Chrystusa. Dopiero człowiek, który staje się członkiem Ciała Chrystusa i żyje w jedno-

ści z bliźnimi, a tym samym staje się coraz pełniej na obraz i podobieństwo Boga, oddaje Bogu pełną chwałę.

Kult chrześcijański spełnia się więc na dwóch płaszczyznach. Z jednej strony jest to sprawowanie liturgii (słuchanie słowa, wykonywanie znaków sakramentalnych, modlitwa). Z drugiej strony owocem i wyrazem tej liturgii jest takie życie, w którym człowiek wierzący i uczestniczący w liturgicznych obrzędach kształtuje (pozwala kształtować) swoje życie na obraz i podobieństwo Boga. Spełnia się wtedy słowo (przesłanie) Jezusa wskazujące na to, co jest daleko ważniejsze w kulcie i życiu chrześcijańskim nad ofiary i obrzędy (zob. Mk 12,33; por. Ps 40,7; Hbr 10,8).

B.

Z odpowiedzi nadesłanych do Sekretariatu wynika, że część wiernych przyznaje, iż liturgia kształtuje ich życie osobiste, rodzinne i zawodowe. Szczególnie dotyczy to osób związanych z ruchami i wspólnotami kościelnymi oraz tymi, które odbyły formację w Diecezjalnej Szkole Liturgicznej. Dla wielu natomiast liturgia jest czynnością czy obrzędem, który musi się odbyć i w którym *jakoś* trzeba uczestniczyć. Wtedy nie ma związku z codziennym życiem i go nie kształtuje.

C.

Ta dziedzina czy ten aspekt duszpasterstwa domaga się specjalnej wrażliwości i troski. Potrzebne są w tej dziedzinie najpierw odpowiednie rozeznanie i formacja. Musi się to dokonywać szczególnie w obszarze formacji duchowieństwa, potrzebuje jednak otwartości i zrozumienia u wszystkich członków Kościoła. Trzeba przy tym pamiętać, że tendencja do składania ofiar i odprawiania obrzędów na rzecz czy ku chwale Boga jest dla człowieka naturalna. Natomiast o wiele trudniejszą sprawą (i poniekąd mało uświadomioną i akceptowaną) jest przyzwolenie na przemianę własnego życia, tak by ono stawało się zgodne z wolą Bożą i było w całości na chwałę Boga oraz dla dobra bliźnich. Tutaj zaznacza się konieczność wytężonej pracy na polu spotykania się liturgii z życiem. Dobrze rozumienie i przeżywanie relacji między liturgią i życiem jest owocem i znakiem prawdziwej wiary.

CZĘŚĆ III

UCZESTNICTWO LUDU BOŻEGO W KRÓLEWSKIEJ MISJI CHRYSYUSA

W encyklice *Deus caritas est* Benedykt XVI przypomniał, że „u początku bycia chrześcijaninem nie ma decyzji etycznej czy jakiejś wielkiej idei, jest natomiast spotkanie z wydarzeniem, z Osobą, która nadaje życiu nową perspektywę, a tym samym decydujące ukierunkowanie” (n. 1). Chrześcijaństwo nie opiera się bowiem na systemie zasad etycznych i norm prawnych, lecz na spotkaniu z Jezusem Chrystusem. Prawo i przykazania są dane przez Boga człowiekowi nie po to, by go ograniczać, lecz przeciwnie, aby doprowadzić go do pełni życia. Źle się dzieje, jeśli moralność staje się celem samym w sobie. Bardzo łatwo jest wtedy z chrześcijaństwa uczynić karykaturę. Jeśli więc modne stało się dzisiaj mówienie o sekularyzacji i kryzysie chrześcijaństwa, to trzeba poszukiwać ich źródeł w kryzysie wiary ochrzczonych, a nie – jak domagają się niektórzy – w wygórowanych wymaganiach moralnych, jakie Kościół stawia przed wiernymi.

Życie chrześcijańskie to proces nawracania się pośród trudności i przeciwności, w którym uczniowie Jezusa poddają się otrzymanemu Duchowi Świętemu, który uczy ich całej prawdy (por. J 16,13), udziela im światła, by wiedzieli, co i jak mają mówić i czynić, oraz daje moc, by według tego postępowali (por. Mk 13,11). W tym procesie wszystko zmierza do tego, by uczniowie Jezusa, poznawszy prawdę o sobie, żyli w prostocie, by nie szukali swego wywyższenia (realizacji swoich partykularnych celów i interesów), lecz stanowili jedno między sobą dzięki jedności z Tym, który za nich umarł i zmartwychwstał (por. J 17,10-23).

Mając to wszystko na uwadze, w trzeciej części *Instrumentum laboris* zostały zarysowane niektóre aspekty praktycznego życia Kościoła, a więc tego, co staje się udziałem wierzących, gdy słuchają słowa Bożego i właściwie przeżywają liturgię. Jest to cała dziedzina moralności chrześcijańskiej oraz specyficzny zakres zagadnień związanych z rozumieniem przepisów prawnych Kościoła oraz ich percepcji przez wspólnotę wierzących.

1. Realizacja królewskiej misji Chrystusa

A.

Chrześcijanin to człowiek, który uwierzył w Ewangelię, przyjął chrzest i żyje mocą słuchanego słowa i sakramentów. Chrześcijanin daje wyraz swojej wierze w świadectwie życia. Zgodnie z nauczaniem Drugiego Soboru Watykańskiego, królewska misja Chrystusa wyraża się w Jego posłuszeństwie aż do śmierci (por. Flp 2,8; Hbr 5,8nn.), dzięki któremu wszedł do chwały swego Królestwa. Chrystusowi wszystko jest poddane. „Tej władzy udzielił uczniom, aby i oni posiadli stan królewskiej wolności i przez zaparcie się siebie oraz przez życie święte pokonywali w sobie samych panowanie grzechu [...], aby służąc Chrystusowi w bliźnich, przywodzili również braci swoich pokorą i cierpliwością do Króla, któremu służyć, znaczy panować” (KK 36). Uczestnictwo w królewskim posłannictwie Chrystusa polega więc na panowaniu, które przejawia się w służbie, w postępowaniu na drodze świętości życia, na świadczeniu, że postęp materialny winien być podporządkowany postępowi moralno-duchowemu.

Funkcja królewska realizowana jest w Kościele zarówno przez sprawowanie władzy pasterskiej, czyli przewodniczenie ludowi Bożemu, jak i przez służebne zaangażowanie poszczególnych członków wspólnot i całego ludu Bożego. Misja przewodniczenia wykonywana jest przez biskupa, który jest wspierany przez duchowieństwo pozostające w jedności ze swoim biskupem. Biskup kieruje życiem wspólnot diecezjalnych, powierzając kapłanom parafie. W posłudze duszpasterskiej prezbiterzy przewodniczą wiernym świeckim, którzy na mocy chrztu również uczestniczą w posłannictwie królewskim Chrystusa, spełniając w ten sposób misję kapłaństwa powszechnego. Słuchając słowa Bożego i odpowiadając na nie z wiarą, podejmują trud nawrócenia, a także składają siebie w ofierze oraz czynią swoje życie bezinteresownym darem dla innych na wzór Chrystusa Sługi.

B.

Z nadesłanych odpowiedzi wynika, że duchowni za mało jeszcze doceniają rolę wiernych świeckich, którzy mają prawo czuć się zaproszeni do współdziałania ze swymi duszpasterzami w służbie wspólnoty kościelnej, dla jej wzrostu i żywotności według łaski i charyzmatów, jakich Pan im udzielił (por. KKK 908-913). Wyraża się to niekiedy brakiem gotowości niektórych kapłanów do współpracy z osobami świeckimi na polu duszpasterskim i ekonomicznym, na przykład w radach parafialnych.

Z drugiej strony, problemem wielu parafii jest brak przygotowanych dorosłych osób, które mogłyby skutecznie wesprzeć kapłanów w misji ewangelizacyjnej, a także w administrowaniu parafią. Wierni świeccy mają jeszcze niski poziom świadomości aktywnego uczestnictwa w życiu Kościoła, czyli włączenia się w misję pasterską.

Niektóre apele i propozycje duszpasterskie Biskupa nie są przyjmowane przez kapłanów, zwłaszcza proboszczów, którzy są odpowiedzialni za całość kształt życia danej wspólnoty parafialnej, i nie są przekazywane świeckim parafianom jako propozycja formacji ich wiary. Tak po części jest z programem „Chrzest w życiu i misji Kościoła”. Słyszysz się wypowiedzi, że jest to program za trudny i niepotrzebny. Tymczasem w parafiach nie ma innych, alternatywnych dla tego programu, propozycji formacji wiary dorosłych.

C.

Dobrze będzie, jeśli zostaną podane konkretne propozycje rozwiązania powyższych trudności, postulaty, sugestie itp.

2. Sens istnienia i posłannictwa Kościoła

A.

Sensem istnienia i posłannictwa Kościoła jest niesienie zbawienia ludziom, to znaczy wyzwolenie ich z niewoli grzechu, ratowanie od śmierci wiecznej, by żyli w wolności dzieci Bożych. Osiągnięciu tego celu służą w Kościele słowo Boże, liturgia, sakramenty święte, a także wszelkie instytucje i organizacje, w których wyraża się Kościół i którymi się posługuje. Są one środkami na drodze ziemskiej wędrówki Kościoła. Swą pełnię Kościół

osiągnie dopiero w chwale nieba, „gdy nadejdzie czas odnowienia wszystkich rzeczy i kiedy wraz z rodzajem ludzkim również cały świat, związany głęboko z człowiekiem i przez niego zdążający do swego celu, w sposób doskonały odnowi się w Chrystusie” (KK 48). „Do tego dnia Kościół kontynuuje swoją pielgrzymkę wśród prześladowań świata i pocieszeń Boga” (KKK 769).

„Kościół jest w Chrystusie [...] sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego” (KK, 48). Kościół do realizacji swego posłannictwa w świecie potrzebuje instytucji, które są jednocześnie wyrazem jego hierarchicznego ustroju. Jedne z nich mają zasięg uniwersalny, inne odnoszą się do poszczególnych prowincji kościelnych, jeszcze inne pozostają na szczeblu diecezjalnym lub tylko parafialnym.

B.

W diecezji siedleckiej istnieją różne instytucje i stowarzyszenia, które realizują swoją misję w służbie człowieka i jego zbawienia.

C.

Kilku respondentów zwróciło uwagę, że instytucje kościelne nie mogą zatracić swego służebnego charakteru. Inaczej grozi im skostnienie, biurokracja, a nawet rozminięcie się z logiką Ewangelii. Ich działaniu zawsze winna towarzyszyć troska o zbawienie człowieka i jego integralny rozwój zgodny z zamysłem Boga.

3. Papież – widzialna głowa Kościoła katolickiego

A.

Biskup Rzymu, papież, jest następcą św. Piotra i widzialną głową Kościoła powszechnego. Wspomaga go Kuria Rzymska, która spełnia wszystkie zadania administracji kościelnej. Biskupowi Rzymu należy się szacunek i miłość oraz uznanie jego autorytetu nauczycielskiego i jurysdykcyjnego. Jego imię wymienia się w kanonie Mszy św.

B.

Diecezja Siedlecka modli się w intencji Ojca Świętego, obchodzi rocznicę jego wyboru i inauguracji pontyfikatu oraz udziela mu pomocy materialnej (świętopietrze).

Nauczanie papieskie nie jest jednak wystarczająco znane wśród diecezjan. Dotyczy to zarówno nauczania Jana Pawła II, jak i Benedykta XVI. Świeccy diecezjanie, podobnie zresztą niemała liczba kapłanów, posługują się zazwyczaj powszechnie znanymi i utartymi sformułowaniami. Gorzej jest z odkrywaniem i przyswajaniem przesłania papieskiego.

C.

Konieczne jest bardziej systematyczne i pogłębione studium nauczania papieskiego. Potraktowanie go jako rzeczywistą wykładnię wiary.

Portrety przedstawiające papieża powinny znajdować się w zakrystiach, na plebaniach i w pomieszczeniach instytucji kościelnych, a nawet w domach prywatnych. Nie otacza się ich jednak kultem.

4. Znaczenie diecezji jako Kościoła partykularnego

A.

Kościół jako lud Boży, Ciało Chrystusa i wspólnota namaszczonych Duchem Świętym, chociaż nie jest ze świata, to żyje w świecie w konkretnych wspólnotach, przede wszystkim diecezjalnych i parafialnych. Soborowa wizja Kościoła jako wspólnoty ludu Bożego i powszechnego sakramentu zbawienia prowadziła konsekwentnie do pogłębienia teologii Kościoła partykularnego. Zgodnie z nauką ostatniego Soboru, Kościół katolicki istnieje w Kościołach partykularnych i z nich się składa (por. KK 23) oraz w nich działa (por. DB 11). Wprawdzie Kościół powszechny nigdy nie był i nie jest sumą, ani federacją Kościołów partykularnych, ale też nigdy Kościół powszechny nie istniał bez Kościołów lokalnych. Te zaś o tyle są Kościołami, o ile urzeczywistniają w sobie życie specyficzne dla Kościoła powszechnego.

W myśl nauczania Soboru Watykańskiego II „diecezja jest częścią ludu Bożego, powierzona pieczy pasterskiej biskupa i współpracujących z nim

kapłanów, tak by trwając przy swym pasterzu i zgromadzona przez niego w Duchu Świętym przez Ewangelię i Eucharystię, tworzyła Kościół partykularny, w którym prawdziwie jest obecny i działa jeden, święty, katolicki i apostołski Kościół Chrystusowy” (DB 11). Urzeczywistnianie się Kościoła w diecezji zależy od wszystkich jego członków. Każde pokolenie musi wkładać wiele wysiłku, aby nie redukować Kościoła do jakiejś organizacji, w której dominowałaby idea budowania na dobroci ludzkiej czy wzajemności. Centralną zasadą wspólnoty kościelnej jest świadomość i gotowość bycia poddanym w imię Pana (por. Ef 5,5; Flp 2,2-11). Kościół istnieje dzięki przeżywaniu komunii i jedności w poszczególnych wspólnotach. Istotną rolę w budowaniu kościelnej communio spełnia duszpasterstwo prowadzone w jedności z biskupem. Szczególnie ważnym jego elementem jest świadectwo jedności i wspólnego działania dawane przez duszpasterzy oraz osoby konsekrowane, dopełniane przez świadectwo wiernych świeckich.

B.

Utworzenie w 1818 r. przez papieża Piusa VII diecezji janowskiej, czyli podlaskiej, oznaczało nowe silniejsze związanie wiernych tego Kościoła z życiem Kościoła powszechnego, z jego wielowiekową tradycją i kulturą. Akt ten ustalał również silniejszy związek tych terenów, pozostających dotąd pod jurysdykcją biskupów łuckich, poznańskich, płockich, krakowskich i lubelskich, ze Stolicą Apostolską.

C.

Pojawił się postulat, aby szerzyć wśród diecezjan świadomość przynależności do Kościoła lokalnego oraz zachęcać ich do poznawania historii i miejsc kultu związanych z diecezją siedlecką.

Dobrze byłoby podać jeszcze inne konkretne propozycje, postulaty itp.

5. Biskup diecezjalny i jego posługa

A.

Biskup diecezjalny, jako pasterz diecezji siedleckiej, jest we wspólnocie diecezjalnej widzialnym znakiem obecności Jezusa Chrystusa. Jego urząd

jest fundamentem jedności Kościoła partykularnego z Kościołem powszechnym. Biskup kieruje w diecezji ewangelizacją, nauczaniem kościelnym, sprawowaniem i udzielaniem sakramentów, a jako pasterz prowadzi diecezjan do Boga świadectwem własnego życia i stanowionym przez siebie prawem. Kieruje też całą administracją w diecezji (KK 18; 20; 23; 26; DB 2; 6; 11).

Biskupowi diecezjalnemu w powierzonej mu diecezji przysługuje władza zwyczajna, własna i bezpośrednia, jaka jest wymagana do jego pasterskiego urzędu (kan. 381 § 1 KPK). Spoczywa na nim obowiązek nauczania, uświęcania i pasterzowania.

Do obowiązków biskupa diecezjalnego należy wizytować diecezję każdego roku, albo w całości, albo częściowo, tak jednak, by przynajmniej raz na pięć lat zwizytowana została cała diecezja (por. kan. 396 §1 KPK). Obowiązek ten może wypełniać osobiście lub w uzasadnionych wypadkach przez swego delegata. Wizytacja odbywa się według ustalonego porządku, zgodnie z normami prawa powszechnego i wskazaniem samego biskupa.

Jako pierwszy nauczyciel wiary i szafarz sakramentów świętych, mając pełnię sakramentu kapłaństwa, biskup uobecnia misję samego Chrystusa w Kościele. Z tej racji jest on otoczony szacunkiem przez duchownych i świeckich oraz cieszy się ich posłuszeństwem w duchu wiary i miłości. Zewnętrznym tego wyrazem jest otoczenie jego osoby stałą modlitwą.

B.

Biskup Siedlecki kładzie duży nacisk na formację przez głoszenie słowa i przez przygotowywanie do przyjęcia sakramentów przed ich udzieleniem. Organizuje w tym celu wiele spotkań, głosi katechezy skierowane do różnych grup i osób różnego stanu. Z inicjatywy Biskupa i pod jego przewodnictwem została wypracowana forma katechumenatu dla dzieci, młodzieży i dorosłych, którzy pragną przyjąć chrzest.

Dniami szczególnej modlitwy za biskupa diecezjalnego są: rocznica jego konsekracji, rocznica ingresu oraz dzień imienin.

Wierni, którzy wraz ze swoimi duszpasterzami zaangażowali się w realizowanie programu duszpasterskiego „Chrzest w życiu i misji Kościoła” są zań wdzięczni swojemu Biskupowi. Jak również za celebracje słowa Bożego i podejmowanie licznych inicjatyw związanych z nową ewangelizacją.

Dobrze byłoby więcej napisać o problemach.

C.

Pojawił się postulat, aby *prezbiterium siedleckie dla podkreślenia jedności ze swoim Biskupem liczniej gromadziło się i uczestniczyło w celebracjach i spotkaniach, którym on przewodniczy.*

Potrzeba większego zaangażowania duszpasterzy w przeprowadzanie inicjatyw biskupa, tak jak one są przemyślane i proponowane. Potrzeba też większej refleksji nad całą organizacją i sposobem prowadzenia duszpasterstwa.

6. Prezbiterzy i ich posługa

A.

Prezbiterzy na mocy przyjętych święceń, będąc w łączności ze swoim biskupem, tworzą jedno prezbiterium, pozostające w służbie ludowi Bożemu. Powinni oni uznawać biskupa za swego ojca, ze czcią okazywać mu posłuszeństwo oraz znać i stosować w życiu to, co na temat praw i obowiązków osób duchownych nakazuje Kodeks Prawa Kanonicznego (kan. 273-289 KPK). Biskup zaś, świadomy roli prezbiterów jako nieodzownych współpracowników, otacza ich pasterską miłością jako swych synów i przyjaciół.

Kapłani w poszczególnych wspólnotach wiernych w pewnej mierze uobecniają biskupa, z którym jednoczą się, biorąc w części na siebie jego obowiązki i troski pasterskie. Działają jako współpracownicy biskupa i z jego mandatu.

W Kościele rzymskokatolickim duchowni obowiązani są zachowywać kapłańską czystość i celibat, aby niepodzielnym sercem łączyć się z Chrystusem, a także całkowicie oddać się służbie Bogu i ludziom. Celibat ze swej istoty nie wiąże się z kapłaństwem, natomiast doświadczenie Kościoła zachodniego jest takie, że celibat bardzo ułatwia kapłanowi trwanie w oblubieńczej relacji z Chrystusem. Sprawia również, że kapłan jest bardziej dyspozycyjny wobec Kościoła i bardziej odporny na presję polityczną czy społeczną.

B.

W ciągu roku istnieje sposobność doświadczenia jedności całego Kościoła siedleckiego zgromadzonego w kościele katedralnym wokół swego Pasterza. Są to wielkoczwartkowa Msza Krzyżma, święcenia prezbiteratu i rocznice biskupa oraz inne okoliczności.

Poważnym problemem jest dzisiaj kształtowanie świadomości ewangelijnej prezbiterów, by unikać redukcji przepowiadania do moralizatorstwa, psychologizowania, socjologizowania, upolityczniania itp.

Innym problemem jest organizowanie i proponowanie niektórych form duszpasterskich, niebędących w pełni w jedności z nauczaniem biskupa, bez uprzedniego uzgodnienia z nim tych spraw. Dotyczy to na przykład rekolekcji i pielgrzymek.

Zatrważająco małe jest wśród księży zainteresowanie literaturą teologiczną. Konsekwencją tego jest między innymi to, że nie widzi się właściwych problemów ludzi, świata i Kościoła.

Bez zgody Biskupa Siedleckiego nie należy przyjmować na pobyt stały i meldować w domu parafialnym osób świeckich niezatrudnionych w parafii. Do prowadzenia domu parafialnego można przyjmować tylko osoby poważne, pobożne i wolne od wszelkich podejrzeń. W odniesieniach do pracowników domowych kapłani zachowują budującą postawę, unikając wszelkich przejawów zbytnej poufałości.

Kapłani obowiązani są nosić strój duchowny: sutannę lub koszulę z kolaratką. Noszenie sutanny obowiązuje podczas wykonywania wszelkich czynności liturgicznych, podczas katechezy w szkole oraz w kancelarii parafialnej.

Wyjazd duchownego diecezji siedleckiej za granicę, powyżej pięciu dni, wymaga zezwolenia biskupa. Taka informacja powinna być złożona z odpowiednim wyprzedzeniem. Bez zgody biskupa nie wolno też duchownemu wnosić żadnych spraw do sądu świeckiego, przynależć do partii i stronnictw politycznych, trudnić się leczeniem i podobnymi czynnościami o charakterze paranaturalnym (wróżbiarstwo, różdżkarstwo, bioenergoterapia itp.), zaciągać kredytu (poza ustalonymi normami diecezjalnymi), prowadzić działalności gospodarczej na własny lub cudzy rachunek.

Kapłanowi pracującemu w diecezji przysługuje co roku miesięczny urlop, którego termin należy uzgodnić z bezpośrednim przełożonym przy

uwzględnieniu realiów duszpasterskich. Biskup może zarządzić, że jeden tydzień urlopu kapłani (określonej grupy wiekowej czy stanowisk) winni poświęcić na dzieło wspólne (pielgrzymka, prowadzenie rekolekcji, kolonii dla dzieci i młodzieży itp.). Szczegółowe normy określa dokument prawodawcy diecezjalnego z dnia 15 listopada 2006 r.: „Zasady współpracy i uposażenia duszpasterzy parafialnych w diecezji siedleckiej”.

C.

Kilku księży postuluje, aby podtrzymywać w prezbiterium siedleckim *piękny zwyczaj spotkań kursowych organizowanych z racji rocznicy święceń, jubileuszy kapłańskich, odpustów parafialnych, imienin oraz pogrzebów kapłanów.*

Sprawując sakrament pokuty i pojednania, prezbiter utożsamia się w sposób szczególny z miłosiernym Ojcem, który cieszy się z powrotu marnotrawnego syna. Zdaniem kilku respondentów kapłani powinni poświęcać czas i siły słuchaniu spowiedzi wiernych, unikając przy tym formalizmu, moralizatorstwa i zbytniej dociekliwości. Wierni chcieliby również, obok spowiedzi sakramentalnej, mieć możliwość korzystania z posługi kierownictwa duchowego oraz wspólnotowej celebracji sakramentu pokuty z indywidualnym rozgrzeszeniem.

Trzeba zreformować *Formatio permanens*. Zatrzaszczyć się o systematyczność miesięcznych spotkań dekanalnych oraz spotkań modlitewno-formacyjnych z biskupem. Spowodować większą świadomość korzystania ze słowa Bożego dla własnej formacji.

6.1 Uposażenie prezbiterów

A.

Autentyczne świadectwo miłości do Chrystusa i drugiego człowieka może dać tylko kapłan ubogi, nieprzywiązany do dóbr materialnych. Posiadane środki materialne, jako słuszne wynagrodzenie za pracę, powinny być wystarczające do zaspokojenia rzeczywistych potrzeb życiowych prezbiterów, na wynagrodzenie osób pełniących dla nich posługę, a także powinny być narzędziem służącym ich misji duszpasterskiej.

Kapłani mają prawo otrzymać od wspólnoty wierzących środki na za-

spokojenie swych potrzeb bytowych. Wierni powinni rozumieć, że podstawą utrzymania duchownego są środki, jakie otrzymuje od wspólnoty, wśród której posługuje. Kapłani ze swej strony powinni wystrzegać się oznak próżności i luksusu.

B.

Wiele szczegółowych zasad uposażenia duszpasterzy parafialnych zostało określonych w dokumencie Biskupa Siedleckiego „Zasady współpracy i uposażenia duszpasterzy parafialnych w diecezji siedleckiej” z dnia 15 listopada 2006 r.

C.

Zdaniem respondentów księża powinni dostosowywać się do warunków życia ludzi ubogich, a nie biznesmenów; winni się strzec przed wystawnością swego życia.

Wierni postulują łatwiejszą możliwość kontaktu z duszpasterzem (na przykład przez udostępnienie numeru telefonu komórkowego, zainstalowanie na plebanii aparatu telefonicznego z automatyczną sekretarką), który jest potrzebny szczególnie w nadzwyczajnych sytuacjach (pogrzeb, choroba itp.). Oczekują od duszpasterzy osobistego zainteresowania się ubogimi i osobami z różnymi problemami, w szczególności rodzinnymi, dotkniętymi nieszczęściami czy patologiami, oraz rodzinami wielodzietnymi.

6.2 Księża emeryci, renciści i rezydenci

A.

Władza diecezjalna zapewnia godziwe warunki mieszkaniowe i podstawowe utrzymanie księżom emerytom. Dlatego kapłan nie powinien nabywać (przyjmować) własnego mieszkania bez zezwolenia biskupa.

Duchowny, mieszkający w parafii, a niepełniący w niej żadnego urzędu, jest rezydentem. O jego obecności w parafii powinien wiedzieć ordynariusz miejsca. Odnosi się to także do kapłanów przybywających z innych diecezji. Rezydent ma się stosować do norm prawa kościelnego, do postanowień własnego ordynariusza oraz ordynariusza miejsca. Wszelkie związki z parafią ustala z jej proboszczem.

B.

Duchowny, który ukończył 70 lat, zgodnie z prawem diecezjalnym rzeka się na ręce Biskupa Siedleckiego powierzonego mu urzędu. Biskup może to zrzeczenie odłożyć na pewien okres. Po przyjęciu rezygnacji przez biskupa, duchowny staje się księdzem emerytem. Jest to stan zasługujący na szacunek ze strony biskupa, kapłanów i wiernych świeckich.

Po przejściu na emeryturę kapłan, w uzgodnieniu z biskupem, może wybrać jedną z możliwości: 1) pozostać w parafii, zwalniając mieszkanie przeznaczone dla proboszcza; 2) przenieść się do innej parafii, z którą był związany a która posiada możliwość przyjęcia go; 3) może też przenieść się do własnego mieszkania, jeśli takie posiada; 4) albo do domu księży emerytów.

W odpowiednim czasie, to jest najpóźniej przy składaniu rezygnacji, powinien każdą ewentualność uzgodnić ze swoim biskupem. Jeżeli ksiądz emeryt pozostaje na dotychczasowej parafii, powinno zostać przygotowane dla niego niezależne miejsce zamieszkania – inne niż dotychczasowe, aby jego obecność nie była przeszkodą w przeżywaniu wspólnoty parafialnej oraz plebanijnej.

Powyższe ustalenia odnoszą się także do księży rencistów i tych księży, którzy wprawdzie nie ukończyli 70. roku życia, ale ze względu na stan zdrowia lub inne okoliczności nie pełnią żadnych obowiązków w diecezji.

Wiele szczegółowych kwestii księży emerytów określa „Status Księdza Emeryta i Rencisty” z dnia 31 marca 2004 r zatwierdzony przez Biskupa Siedleckiego. Mogą one być na nowo przy okazji Synodu przedyskutowane.

C.

W odpowiedzi na *Lineamenta* jeden z księży napisał, że *choć istnieje Dekret Biskupa Siedleckiego i Statut księży emerytów, to w praktyce księża emeryci nie zawsze są zapraszani na spotkania diecezjalne i dekanalne. Wielu kapłanów nie dostrzega księży emerytów, a niektórzy uważają się, że parafia musi ich utrzymywać. Ponadto nie zadziałał tzw. bank intencji.*

Ksiądz powinien rozwijać w sobie świadomość, że na diecezji spoczy-

wa obowiązek zapewnienia prezbiterom godziwego utrzymania, także na starość. Biskup zaś winien dawać dowody tego, że faktycznie tworzy się godziwe warunki dla księży emerytów.

Pojawił się postulat, aby *każdy kapłan sporządził ważny, w myśl przepisów prawa cywilnego, testament oraz złożył go w kurii diecezjalnej lub przynajmniej powiadomił kurię, gdzie testament został złożony i kto jest jego wykonawcą.*

6.3 Diakoni i ich posługa

A.

Święcenia diakonatu wprowadzają do stanu duchownego. Każdy nowoświęcony diakon uroczyście ślubuje żyć w celibacie, być posłusznym swojemu biskupowi oraz zobowiązuje się do codziennej modlitwy Liturgią godzin. Diakoni stanowią najniższy stopień hierarchii kościelnej. Na nich nakłada się ręce „nie dla kapłaństwa, lecz dla posługi” (KKK 1569). Diakoniat może być przyjęty z myślą o prezbiteracie, a może być diakonatem stałym.

Do zadań diakonów należy „uroczyste udzielanie chrztu, przechowywanie i rozdzielanie Eucharystii, asystowanie i błogosławienie w imieniu Kościoła związkom małżeńskim, udzielanie wiatyku umierającym, czytanie wiernym Pisma Świętego, nauczanie i napominanie ludu, przewodniczenie nabożeństwu i modlitwie wiernych, sprawowanie sakramentaliów, przewodniczenie obrzędowi żałobnemu i pogrzebowemu” (KK 29). Diakoni nie mogą celebrować Eucharystii, udzielać rozgrzeszenia, czy też namaszczać chorych. Czynności te mogą wykonywać jedynie kapłani (prezbiterzy i biskupi).

Jeżeli diakon nie przyjmie święceń prezbiteratu lub nie zostanie do nich chwilowo dopuszczony i przebywa poza wspólnotą Seminarium, podlega jurysdykcji własnego ordynariusza, korzysta z przysługujących mu praw, pełni nałożone nań obowiązki, chyba że ordynariusz postanowi inaczej.

B.

W Kościele siedleckim nie ma obecnie diakonatu stałego. Święcenia diakonatu otrzymują alumni po ukończeniu piątego roku studiów w Wyż-

szym Seminarium Duchownym. Pełnią oni wtedy swoje funkcje w seminarium pod kierunkiem moderatorów, a w czasie praktyk, wakacji i ferii także w parafiach pod kierunkiem proboszczów.

C.

Synod otwiera się na propozycje dotyczące większego zaangażowania się diakonów w rzeczywistość diecezji.

6.4 Troska o powołania

A.

Na całej wspólnocie diecezjalnej, a zwłaszcza na rodzicach chrześcijańskich, wychowawcach i kapłanach, spoczywa obowiązek troski o powołania kapłańskie (por. kan. 233 §1 KPK). Duszpasterstwem powołań kapłańskich kieruje Diecezjalny Referent ds. Powołań.

Tajemnica każdego powołania rozgrywa się na płaszczyźnie „niewymownego dialogu między Bogiem a człowiekiem, między miłością Boga, który wyzwala a wolnością człowieka, który Mu odpowiada” (PDV, 39) Celem duszpasterstwa powołań będzie zatem w pierwszym rzędzie stworzenie niezbędnych warunków, „aby każde powołanie, włącznie z kapłańskim, było rozumiane w całej jego prawdzie, miłowane w jego pięknie oraz przeżywane w duchu całkowitego oddania i głębokiej radości” (PDV, 37).

Środki, jakimi dysponuje Kościół w owym „prowadzeniu do Jezusa” to: głoszenie „Ewangelii powołania”, liturgia, modlitwa osobista i modlitwa poszczególnych wspólnot o powołania oraz misja prowadzenia każdego wiernego indywidualnie do odkrycia i przeżywania swego powołania przez posługę kierownictwa duchowego.

B.

W naszej diecezji referat do spraw powołań uobecnia te środki przez głoszenie słowa Bożego połączone z osobistym świadectwem moderatorów i kleryków podczas tzw. niedziel seminaryjnych w poszczególnych parafiach diecezji. Szczególne znaczenie mają też rekolekcje dla młodzieży organizowane przy współudziale wspólnoty seminaryjnej w domu forma-

cyjnym Wyższego Seminarium Duchownego, które odbywają się przynajmniej dwa razy w roku. Tworzenie właściwego klimatu, zainteresowanie powołaniem i życiem seminaryjnym ma miejsce również podczas corocznego spotkania służby liturgicznej pod nazwą „Koczowisko Ministrantów”, również na terenie seminarium.

Coraz większe znaczenie ma również nawiązywanie indywidualnych rozmów na temat powołania i kierownictwo duchowe, także przy wykorzystaniu najnowszych technik komunikacji, jakimi są internet (poczta elektroniczna, strona seminaryjna, komunikatory i portale społecznościowe) i środki społecznego przekazu (np. Katolickie Radio Podlasie).

Należy podkreślić, że w działaniach na rzecz nowych powołań nie chodzi o nic nadzwyczajnego czy wyjątkowego. Potrzebny jest przede wszystkim taki styl życia chrześcijańskiego całej wspólnoty Kościoła, by stworzyć właściwy klimat do przyjęcia daru i tajemnicy powołania, do jego rozwoju i w konsekwencji do jego realizacji.

C.

W trosce o budzenie powołań do kapłaństwa duszpasterze i wierni świeccy powinni: modlić się o powołania, uwzględniać problematykę powołaniową we wszelkich typach katechezy, rozwijać te formy pracy duszpasterskiej, które są głównym źródłem powołań (np. praca ze służbą liturgiczną, zwłaszcza z ministrantami, oraz ze wspólnotami Ruchu Światło-Życie), organizować doroczny Tydzień Modlitw o Powołania, kongresy powołaniowe, organizować tak zwane niedziele powołań z udziałem przedstawicieli seminarium, kierować odpowiednich kandydatów na rekolekcje powołaniowe.

7. Instytuty Życia Konsekrowanego i Stowarzyszenia Życia Apostolskiego

A.

„Życie konsekrowane, głęboko zakorzenione w przykładzie życia i w nauczaniu Chrystusa Pana, jest darem Boga Ojca udzielonym Jego Kościołowi za sprawą Ducha Świętego” (VC 1). Bogactwo charyzmatów życia konsekrowanego jest ogromne: życie monastyczne tradycji Wschodu i Za-

chodu, stan dziewic Bogu poświęconych, pustelników i wdów, instytuty całkowicie oddane kontemplacji, instytuty oddane dziełom apostołskim, instytuty świeckie, stowarzyszenia życia apostołskiego oraz nowe formy życia konsekrowanego. Wszystkie one zachowują głęboką jedność, „objawiając jedno i to samo powołanie, by naśladować Chrystusa czystego, ubogiego i posłusznego w dążeniu do doskonałej miłości Boga i bliźniego” (VC 5).

Konsekracja ma przede wszystkim charakter charyzmatyczny, który w nieoceniony sposób wzbogaca wspólnotę Kościoła. Stan, który opiera się na profesji rad ewangelicznych, choć nie dotyczy hierarchicznej struktury Kościoła, należy jednak nienaruszalnie do jego życia i świętości (por. KK 44). Dlatego włączenie instytutów życia konsekrowanego w działalność duszpasterską Kościoła lokalnego czyni ją bardziej płodną, poprzez wniesienie doń wartości, takich jak świętość, modlitwa, ofiara i asceza. W wypełnianiu swego powołania instytuty i stowarzyszenia winny się kierować wiernością w zachowywaniu reguły.

Celem harmonijnego spełniania dzieł apostołatu i zachowania w pełni jednolitej dyscypliny diecezjalnej wszyscy zakonnicy są zobowiązani odnosić się do biskupów, jako następców Apostołów, z uległością i szacunkiem. Ilekroć są oni wezwani w prawowity sposób, bez naruszenia charakteru swego instytutu, do prac apostołskich i pomocy w różnych posługach duszpasterskich, winni chętnie podejmować wyznaczone im zadania.

Siostry zakonne, jako osoby konsekrowane, są w szczególny sposób powołane, aby przez swoje poświęcenie, przeżywane w pełni i z radością, być znakiem czulej dobroci Boga dla ludzkości oraz szczególnym znakiem tajemnicy Kościoła jako dziewicy, oblubienicy i matki (por. VC 57). Jest także konieczne, aby formacja sióstr zakonnych była dostosowana do nowych potrzeb i przewidywała realne, instytucjonalne możliwości systematycznego kształcenia, tak by obejmowało ono wszystkie dziedziny: od teologiczno-duszpasterskiej po zawodową.

Instytuty świeckie są wciąż nową i mało znaną formą życia konsekrowanego w Kościele katolickim. Choć nie są one instytutami zakonnymi, ich członkowie podejmują prawdziwą i pełną profesję rad ewangelicznych w świecie, uznaną przez Kościół (DZ 11). Instytuty świeckie to wspólnoty osób, które żyją w zwykłych warunkach życia świeckiego, pracują w różnych zawodach, uczestniczą w trudnościach i problemach ludzi świeckich, a równocześnie są całkowicie oddane Bogu poprzez śluby. Poprzez syntezę

świeckości i konsekracji, która jest ich cechą specyficzną, dążą do przemiany świata od wewnątrz mocą Błogosławieństw. W ten sposób, choć dzięki swej całkowitej przynależności do Boga są w pełni poświęcone Jego służbie, ich działalność w normalnych warunkach życia w świecie przyczynia się za sprawą Ducha Świętego do ożywienia duchem Ewangelii różnych form rzeczywistości świeckich. Dzięki temu instytucje świeckie zapewniają Kościołowi, każdy zgodnie z własnym charakterem, skuteczną obecność w społeczeństwie (por. KPK 710-713, VC 10). Kościół zaś ma nadzieję, że poprzez obecność i świadectwo świeckiej konsekracji dokona się odnowa chrześcijańskiego życia rodzinnego, zawodowego i społecznego, dzięki której powstaną nowe i skuteczne formy apostołstwa, skierowane do osób i środowisk normalnie dalekich od Ewangelii i jakby niedostępnych dla jej głoszenia (por. Konstytucja *Provida Mater Ecclesia*).

W Kościele katolickim istnieje także instytucja dziewic konsekrowanych. Zwyczaj konsekrowania dziewic wywodzi się ze starożytności (por. KKK 922). Dziewice konsekrowane prowadzą życie w świecie. Pozostają w stałej zależności od biskupa diecezji i pod jego kierunkiem podejmują różne formy apostołatu. Przez całe życie dają świadectwo wiary, miłości i jedności z Chrystusem. Dziewice mogą pozostawać we własnej rodzinie, mieszkać we własnym mieszkaniu, mogą się zrzeszać między sobą, być we wspólnocie ze sobą, mieszkając w jednym domu. Korzystają z różnych ćwiczeń duchowych w celu utwierdzenia się i ożywiania swojego oddania Chrystusowi w Kościele. Stan ten odróżnia się od pozostałych form życia konsekrowanego. Stąd dziewic konsekrowanych nie należy utożsamiać ani z zakonnicami, ani z członkiniami jakiegokolwiek instytutu czy stowarzyszenia życia apostołskiego, choć ze wszystkimi mają wiele cech wspólnych. Ich życie nie różni się na zewnątrz od losu innych, ale jest ono ukryte w Bogu i oddane tylko Jemu.

B.

Kapłani zakonni, oprócz przeżywania swego partykularnego charyzmatu, są również współpracownikami biskupów i dlatego w pewien sposób prawdziwie przynależą do duchowieństwa diecezji siedleckiej. Zakonnicy podlegają jurysdykcji Biskupa Siedleckiego w sprawach:

- duszpasterstwa,

-
- publicznego wykonywania kultu Bożego,
  - głoszenia słowa Bożego,
  - religijnego i moralnego wychowania wiernych, zwłaszcza w ramach katechizacji,
  - formacji liturgicznej,
  - moralnej godności stanu duchownego,
  - spełniania różnych dzieł apostołskich (por. DB 35; VC 49).

Warto by napisać, ile parafii w diecezji siedleckiej prowadzą zakonnicy, ilu ich jest na terenie diecezji; ile jest domów sióstr zakonnych, ile sióstr w nich mieszka, jaką prowadzą działalność w diecezji; ile jest członków instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego.

C.

Część respondentów przyznaje, że nie zna innych form życia konsekrowanego, poza zakonnym. *Potrzebna jest więc działalność informacyjna samych zakonów oraz instytutów życia konsekrowanego wewnątrz diecezji, by pogłębiać rozumienie i znajomość różnorodności form powołania do służby Bogu.*

8. Misja wiernych świeckich

A.

Wierni świeccy żyją w świecie, w rodzinach i w różnych społecznościach, gdzie prowadzą normalne życie, uczą się, pracują, utrzymują ze sobą różnorakie kontakty przyjacielskie, zawodowe, kulturalne itd. Świat ten jest zarazem polem i narzędziem ludzi świeckich w realizacji ich powołania chrześcijańskiego. Ma ono swe zakorzenienie w chrzcie, a chrzest nie odrywa osób świeckich od świata, lecz powierza im powołanie, które właśnie wewnątrz świata winno się urzeczywistniać. Tam ich „Bóg powołuje, aby wykonując właściwe sobie zadania, kierowani duchem ewangelicznym przyczyniali się do uświęcenia świata na kształt zaczynu, od wewnątrz niejako, i w ten sposób zwłaszcza przykładem swego życia, promieniując wiarą, nadzieją i miłością, ukazywali innym Chrystusa” (KK 31).

Zgodnie ze specyfiką swego powołania wierni świeccy są wezwani

w sposób szczególny do kształtowania struktur i stosunków społecznych zgodnie z duchem ewangelicznym oraz przemieniania warunków życia tak, by przez sprawiedliwe urządzenie przyczyniały się do większej chwały Bożej i zbawienia ludzi. W ten sposób osoby świeckie przepajają kulturę i dzieła ludzkie duchem Ewangelii (por. KK 36; KKK 909). Ponieważ dary łaski (charyzmaty) odpowiadają każdorazowym potrzebom Kościoła (por. KK 12), Kościołowi trzeba dziś przede wszystkim świeckich proroków i apostołów, zwłaszcza w takich dziedzinach, jak nauka, sztuka, technika, polityka, publicystyka, aby wiara chrześcijańska była przeżywana w świetle Ewangelii i w mocy chrztu.

Wszyscy katolicy są współodpowiedzialni za Kościół, a tym samym mają prawo i obowiązek do zajmowania stanowisk, podejmowania inicjatyw, współuczestnictwa w podejmowaniu decyzji i ich wykonaniu, zawsze jednak w zakresie określonych kompetencji oraz z myślą o dobru wspólnoty parafialnej, diecezji i Kościoła powszechnego. Współodpowiedzialność należy zawsze traktować jako służbę, stąd dążenie do osiągnięcia władzy i przywilejów nie powinno przenikać życia Kościoła i jego struktur. Tak pojęta realizacja współodpowiedzialności wymaga ze strony aktywnych katolików dojrzałej osobowości oraz otwartości wobec działania Ducha Świętego. Dotyczy to szczególnie osób świeckich zaangażowanych w różnych instytucjach, radach, strukturach, wspólnotach, w których współodpowiedzialność i współdecydowanie bardzo wyraźnie dochodzą do głosu.

B.

Zaangażowanie świeckich w diecezji siedleckiej wyraża się przede wszystkim w trosce o stronę materialną i organizacyjną. Mniej natomiast jest świadomości w odpowiedzialności za kształtowanie samych wspólnot we współpracy z duszpasterzami. Łatwo zostawia się to duszpasterzom. Z drugiej strony czasem rodzą się inicjatywy, które nie są poddawane rozeznaniu duszpasterzy i niekiedy stanowią problem.

Ruchy, stowarzyszenia i wspólnoty kościelne w diecezji siedleckiej uwzględniają w swych programach i w swej działalności kryteria charakteru kościelnego. Należą do nich:

- uznawanie świętości i życia mocą chrztu za najważniejszą zasadę realizowaną przez odnowę życia chrześcijańskiego,

- szerzenie wiary w jedności z magisterium Kościoła i jego apostołskimi celami,
- zakorzenienie w misji Kościoła lokalnego i jej uwydatnianie,
- dawanie świadectwa ewangelicznej jedności przez wzajemne wspieranie się ruchów, stowarzyszeń i grup w dziele apostołstwa (por. ChL 30)
- animacja przekazu wiary młodemu pokoleniu.

C.

Kilku respondentów zwróciło uwagę, że *duchowni nie powinni przejmować funkcji właściwych świeckim, ale też świeccy nie powinni zabiegać o pełnienie funkcji zastrzeżonych dla duchownych. Pojawiły się postulaty, aby wierni świeccy mogli pełniej uczestniczyć w życiu wspólnoty parafialnej w wymiarze liturgicznym, duszpasterskim i administracyjno-ekonomicznym.*

Co robić, aby w świadomości świeckich i duchownych bardziej zaistniała potrzeba (prawo i obowiązek) kształtowania oblicza wspólnot kościelnych przez świeckich.

9. Organizacja terytorialna diecezji

A.

Obszarem diecezji siedleckiej jest podzielony na parafie teren określony w bulli papieskiej Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae Populus*. Erygowanie parafii, znoszenie ich lub dokonywanie w nich zmian należy do wyłącznej kompetencji Biskupa Siedleckiego, który czyni to po wysłuchaniu zdania Rady Kapłańskiej. Parafie erygowane z mocy prawa posiadają osobowość prawną (por. kan. 515 KPK). Przepisy państwowe, wydane w porozumieniu z Konferencją Episkopatu Polski, nakazują proboszczowi zgłoszenie w urzędzie wojewody w formie przepisanej prawem faktu utworzenia nowej parafii.

B.

Parafie diecezji są zorganizowane w dekanaty (średnio 10 parafii). Na

czele dekanatu stoi dziekan, którym zazwyczaj jest proboszcz jednej z parafii tego dekanatu. Aktualnie (2012 r.) w diecezji siedleckiej jest 245 parafii w 25 dekanatach.

C.

Pojawił się postulat o wzmocnienie roli dziekana jako przedstawiciela biskupa w dekanacie oraz aby dziekani wypełniali zadania wynikające z pełnionej funkcji w oparciu o „Instrukcję Biskupa Siedleckiego o pełnieniu urzędu dziekana i wicedziekana” z dnia 28 listopada 2007 r.

10. Instytucje diecezjalne

W diecezji siedleckiej istnieją instytucje wspomagające Biskupa Siedleckiego w wypełnianiu jego zadań. Należą do nich: Kuria Diecezjalna, Sąd Biskupi, Kolegium Konsultorów, Rada Kapłańska, Diecezjalna Rada Duszpasterska, Diecezjalna Rada Katechetyczna, Diecezjalna Rada Duszpasterstwa Młodzieży, Diecezjalna Rada ds. Ekonomicznych, Kapituła Katedralna w Siedlcach, Kapituła Kolegiacka Janowska, Kapituła Kolegiacka Łukowska, Kapituła Kolegiacka Parczewska, Kapituła Kolegiacka Garwolińska, Diecezjalna Komisja Liturgiczna, Diecezjalna Komisja ds. Muzyki Kościelnej, Diecezjalna Komisja Historyczna.

10.1 Kuria Diecezjalna

A.

Kuria Diecezjalna Siedlecka jest instytucją służącą biskupowi diecezjalnemu w kierowaniu diecezją, a także w komunikowaniu się z innymi kościelnymi osobami prawnymi i fizycznymi oraz ze społecznością świecką. Rządzi się ona przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego i rozporządzeniami biskupa, który jest nieskrępowany w obsadzaniu jej urzędów, wydziałów i działów.

B.

Kuria Diecezjalna Siedlecka składa się z urzędów: wikariusza general-

nego, wikariusza biskupiego, koordynatora, kanclerza, notariuszy, archiwistów, rzecznika prasowego, ekonoma diecezjalnego, koordynatora ds. komputeryzacji.

Aktualnie istnieją w Kurii następujące Wydziały:

1. Wydział Duszpasterski
  - a) Dział Duszpasterstwa i Kultu
  - b) Dział Duszpasterstwa Rodzin
  - c) Dział Duszpasterstwa Młodzieży
  - d) Dział Instytutów Życia Konsekwowanego, Stowarzyszeń Życia Apostolskiego oraz Ruchów i Stowarzyszeń Katolickich
  - e) Dział ds. Mediów
2. Wydział Nauczania
3. Wydział Ekonomiczno-Budowlany
  - a) Dział Ekonomiczny
  - b) Dział Artystyczno-Architektoniczny
  - c) Dział ds. Pracowników Kościelnych

Kuria posiada Archiwum diecezjalne, zawierające dokumenty i pisma dotyczące spraw diecezjalnych oraz Archiwum tajne.

C.

Synod otwiera się na propozycje dotyczące usprawnienia pracy agend kurialnych.

10.2 Sąd Biskupi

A.

Sędzią pierwszej instancji jest Biskup diecezjalny, który – w sprawach wprost przez prawo niewyjętych – może, zgodnie z przepisami prawa, wykonywać władzę sądowną osobiście lub przez innych (kan. 1419 § 1 KPK, art. 22 DC). Zgodnie z przepisami prawa biskup diecezjalny ustanawia wikariusza sądowego, czyli oficjała, który stanowiąc jeden trybunał z biskupem, posiada zwyczajną władzę sądenia (kan. 1420 § 1 KPK, art. 38 § 1 DC). Stoi on na czele Sądu, którego kompetencja – zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego i innymi normami Stolicy Apostolskiej – dotyczy

rozpatrywania spraw nieważności i niedopełnienia małżeństwa, separacji małżonków, a także spraw spornych i karnych oraz innych zleconych przez biskupa, za wyjątkiem tych, które biskup sobie zarezerwował. W Sądzie wikariuszowi sądowemu pomocą służą pomocniczy wikariusze sądowi, czyli wiceoficjałowie, którzy podobnie jak on, posiadając zwyczajną władzę sądownia, działają w imieniu biskupa (kan. 1420 § 3 KPK, art. 41 § 1-2 DC) oraz sędziowie diecezjalni (kan. 1421 KPK, art. 43 § 1 DC), sędzia audytor (kan. 1428 § 1 KPK, art. 50 § 1 DC), notariusze (kan. 1437 KPK), promotor sprawiedliwości (kan. 1430 KPK, art. 53 § 1 DC), obrońcy węzła małżeńskiego (kan. 1432 KPK, art. 53 § 1 DC) oraz adwokaci (kan. 1481 KPK).

Wszystkich pracowników Sądu mianuje biskup diecezjalny, z tym że wikariusza sądowego, pomocniczych wikariuszy sądowych oraz sędziów diecezjalnych ustanawia, zgodnie z przepisami prawa kościelnego, na określony czas (kan. 1422 KPK, art. 44 DC). Pewne funkcje sądowe, np. obrońcy węzła, notariusza, biskup może powierzyć osobom świeckim. On też zatwierdza adwokatów, których zadaniem jest udzielanie pomocy stronom w ustaleniu przedmiotu sporu, sporządzeniu skargi powodowej i w prowadzeniu procesu (kan. 1481 KPK).

B.

W diecezji zachowane są przepisy prawa kościelnego dotyczące funkcjonowania Sądu Biskupiego.

Dobrze byłoby napisać, ile spraw w ciągu roku prowadzi Sąd Biskupi i czego one dotyczą, oraz jakie ma problemy w prowadzeniu swojej misji.

C.

Pracownicy Sądu winni sumiennie wypełniać swoje obowiązki, a powierzone im zadanie traktować jako posługę duszpasterską. Pierwszym bowiem zadaniem trybunału jest zastosowanie odpowiednich środków duszpasterskich w celu ratowania zawartego małżeństwa (kan. 1676 KPK), a jeśli to niemożliwe ma on dołożyć wszelkich starań, aby w trakcie postępowania sądowego strony nie kierowały się osobistym interesem, lecz szczerze współpracowały, działając w prawdzie i z miłością, w poszukiwaniu prawdy obiektywnej właściwej naturze spraw małżeńskich (DC 65). Szczególnego

znaczenia nabiera takie działanie w dobie współczesnego kryzysu instytucji małżeństwa i rodziny. Z tych samych względów proboszczowie oraz ich współpracownicy mają obowiązek służenia Sądowi pomocą przez rzetelne i terminowe wykonywanie jego poleceń. Jawi się potrzeba sprawniejszego załatwiania spraw. Niektóre bowiem ciągną się 2-3 lata.

10.3 Kolegium Konsultorów

A.

Kolegium Konsultorów powołuje biskup diecezjalny spośród członków Rady Kapłańskiej. Rządzi się ono kanonami Kodeksu Prawa Kanonicznego. Obradom Kolegium przewodniczy biskup diecezjalny. Na wypadek wakansu stolicy biskupiej obradom Kolegium przewodniczy ten, kto go tymczasowo zastępuje, zaś przed jego ustanowieniem kapłan najstarszy święceniami w Kolegium (kan. 502 §2 KPK).

B.

W Diecezji Siedleckiej Kolegium Konsultorów liczy 7 członków.

C.

Synod podporządkowuje się w tej kwestii normom Kodeksu Prawa Kanonicznego.

10.4 Rada Kapłańska

A.

Cele, zadania i sposób działania Rady określa jej Statut. Dobro diecezji wymaga, aby członkami Rady byli kapłani odpowiedzialni i cieszący się dobrą opinią wśród duchowieństwa. Przewodniczącym Rady Kapłańskiej jest biskup diecezjalny. On też ją zwołuje, ustala program posiedzeń oraz przewodniczy obradom. Decyzje Rady mają charakter doradczy. Członków Rady obowiązuje tajemnica, zwłaszcza w sprawach personalnych.

B.

Rada Kapłańska w Kościele siedleckim działa zgodnie ze wskazaniami Drugiego Soboru Watykańskiego (DB 27; DK 7) i wytycznymi Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 495-501). Biskup zasięga opinii Rady w ważnych kwestiach związanych z funkcjonowaniem i działalnością diecezji. Zasadniczo zbiera się dwa razy w roku.

C.

Pojawił się postulat, aby Biskup częściej zasięgał opinii Rady Kapłańskiej.

W takim przypadku dobrze byłoby podać zakres spraw i zagadnień.

10.5 Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Siedleckiej**A.**

Wyższe Seminarium Duchowne, zgodnie ze swą najgłębszą tożsamością, jest swoistą kontynuacją wspólnoty uczniów zgromadzonych wokół Jezusa, słuchających Jego słów, przygotowujących się do przeżycia Paschy, oczekujących na dar Ducha Świętego, by podjąć powierzoną sobie misję kapłańską we współczesnym świecie (por. PDV 42).

Seminarium jest instytucją, która wychowuje i kształci z myślą o prezbiteracie. To wspólnota uczniów w drodze z Jezusem i za Jezusem. Ci, którzy usłyszeli głos powołania do kapłaństwa, przychodzą do seminarium, by swoje rozeznanie powołania poddać ocenie Kościoła. Celem całej formacji seminaryjnej jest ukształtowanie ludzkich, świątłych i świętych kapłanów, którzy będą odpowiedzialnymi przewodnikami powierzonych sobie wspólnot na drodze wiary, współpracownikami biskupa, pasterzami na wzór Jezusa Chrystusa.

Wyższe Seminarium Duchowne działa w oparciu o wytyczne Stolicy Apostolskiej, własny Statut i Regulamin oraz Ratio fundamentalis zatwierdzone przez kompetentną władzę kościelną.

Troska o Seminarium spoczywa w pierwszej kolejności na biskupie diecezjalnym, który powinien przede wszystkim zapewnić bazę materialną, kadre moderatorów i profesorów, ekonomów i pracowników obsługi oraz

---

czuwać nad formacją alumnów. Seminarium jest źrenicą oka biskupa i sercem diecezji.

B.

Strukturę i zasady funkcjonowania Wyższego Seminarium Duchownego określają specjalne przepisy. Ogólnie czas formacji do kapłaństwa jest prowadzony na trzech etapach. Pierwsze dwa lata alumni przebywają w gmachu WSD w Siedlcach. W tym okresie akcent położony jest na rozpoznanie powołania oraz na formację ogólnoludzką i chrześcijańską. Po tym okresie alumni przechodzą do siedziby WSD w Nowym Opolu. Czas III i IV roku studiów i formacji to, oprócz intensywniejszego studium teologii, przede wszystkim czas poznawania różnych aspektów, teologicznych i duchowych, życia i posługi kapłańskiej. Wreszcie dwa ostatnie lata, czyli okres V i VI roku, to z jednej strony ostatni etap studiów, który powinien zostać uwieńczony napisaniem i obroną pracy magisterskiej, a z drugiej – czas uświadamiania sobie odpowiedzialności, wynikających z podjęcia decyzji wejścia w stan kapłański, który rozpoczyna się kandydaturą na początku V roku i przyjęciem diakonatu prowadzącego do prezbiteratu.

C.

Wszyscy kapłani diecezji powinni modlić się za seminarium, wykazywać troskę o funkcjonowanie seminarium, dbać o jego dobre imię wśród duchowieństwa i świeckich. Wierni świeccy winni też troszczyć się, by rodziny, w których żyją, były kolebkami powołań kapłańskich i zakonnych.

Od księży duszpasterzy, zwłaszcza proboszczów, oczekuje się większego zaangażowania we współpracę z moderatorami seminarium w dziedzinie wychowania alumnów oraz niesienia im różnorodnej pomocy, wyrażającej się między innymi zainteresowaniem sytuacją ich rodzin. Bardzo pomocne w tym względzie byłoby zaniechanie komentowania decyzji rektora i moderatorów dotyczących poszczególnych alumnów a także całej wspólnoty seminaryjnej, gdyż wpływa to negatywnie na kształtowanie autentycznych postaw alumnów i osłabia ich zaangażowanie w formację. Współpraca księdza proboszcza z seminarium mogłaby się wyrażać także przez częstsze wizyty w seminarium i rozmowy z moderatorami (na przykład raz w roku).

Troska o seminarium to także troska o wymiar zewnętrzny i materialny. Godne pochwały byłyby dobrowolne opodatkowanie się księży na rzecz seminarium. Mogłoby się ono wyrażać na przykład w ufundowaniu czesnego dla któregoś z kleryków, przekazaniu jednej intencji mszalnej na seminarium itp. Także wierni świeccy, indywidualnie lub grupowo, mogliby fundować stypendia pokrywające całość lub przynajmniej część czesnego dla kleryka.

Pomoc świadczona seminarium może też wyrażać się w chętnym przyjmowaniu do swojej parafii kleryków i diakonów odbywających praktykę pastoralną. Byłoby dobrze, gdyby liczba parafii przyjmujących praktykantów była większa, a księża proboszczowie, także z mniejszych parafii, włączyli się w praktyczne przygotowywanie kandydatów do kapłaństwa.

Od księdza proboszcza, który ma w swojej parafii kleryka, oczekuje się pisania powakacyjnych opinii o kleryku w duchu odpowiedzialności za niego samego i za Kościół. Jest rzeczą niedopuszczalną przemilczanie ważnych kwestii i nieinformowanie przełożonych seminarium o niewłaściwym (niegodnym) zachowaniu kleryka.

Istotnym elementem formacji do kapłaństwa jest także ta formacja, która dokonuje się w parafii. Dlatego oczekuje się od księdza proboszcza stałej troski o swoich kleryków. Wyrażać się ona powinna w ojcowskich rozmowach na plebani, życzliwym zwracaniu uwagi, pokazywaniu także trudności związanych z realizacją powołania, udziale w praktycznym przygotowywaniu kandydatów do kapłaństwa. Jednocześnie proboszcz powinien pamiętać, że musi istnieć współzależność pomiędzy tym, co kleryk słyszy i czego uczy się w seminarium, a tym, co słyszy i co poznaje, będąc w parafii.

Moderatorzy seminaryjni powinni tworzyć zespół wychowawców i razem, jako wspólnota pod kierownictwem rektora seminarium, pełnić zadanie wychowywania i formowania alumnów. Aby dobrze wypełniać swoją misję, powinni dbać o swój rozwój duchowy i zdobywanie kompetencji w pracy wychowawczej i formacyjnej oraz pielęgnować w sobie ducha bezinteresownej służby i tworzyć wokół siebie atmosferę przyjaźni i pokoju.

Wykładowcy seminaryjni powinni sumiennie wypełniać swoje obowiązki dydaktyczne, podnosić kwalifikacje naukowe oraz aktywnie uczestniczyć w tworzeniu „Teologicznych Studiów Siedleckich” – rocznika wydawanego przez WSD.

Alumni, którzy w seminarium zdobywają formację ludzką, intelektualną, duchową i pastoralną powinni pamiętać o tym, że powołanie do stanu kapłańskiego jest darem Bożym, danym dla dobra Kościoła i osobistego uświęcenia. Ten dar wymaga współpracy. Im bardziej będą go rozwijali, tym więcej będzie przynosił owoców w ich życiu i w życiu Kościoła.

10.6 Instytut Teologiczny

A.

Instytut Teologiczny, którego siedziba mieści się przy parafii św. Józefa w Siedlcach, ma za zadanie przygotowywać katechetów świeckich i zakonnych. Sposób i formy jego działania określają Statuty.

B.

Instytut realizuje swoje zadania z mandatu i pod opieką Biskupa Siedleckiego. Opiekę naukową nad uczelnią sprawuje Papieski Wydział Teologiczny, Sekcja św. Jana Chrzciciela w Warszawie.

C.

Pojawił się postulat, aby *rozszerzyć ofertę edukacyjną Instytutu Teologicznego*.

10.7 Inne instytucje diecezjalne

Podyplomowe Studium Doktoranckie UKSW, Studium „Formatio Permanens”, Diecezjalna Szkoła Liturgiczna, Diecezjalne Studium Muzyki Kościelnej, Katolickie Licea Ogólnokształcące, Muzeum Diecezjalne, Bursa św. Stanisława Kostki, Caritas Diecezji Siedleckiej, Diecezjalne Domy Rekolekcyjne, Dom Księży Emerytów, Kapłański Fundusz Emerytalno-Zapomogowy, „Echo Katolickie”, Katolickie Radio Podlasie, „Teologiczne Studia Podlaskie”, Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej „Unitas”, Zarząd Rzymskokatolickich Cmentarzy, Diecezjalny Ośrodek Trzeźwości w Krzesku.

10.8 Ruchy, stowarzyszenia i wspólnoty

A.

Jednym z owoców duchowej odnowy w Kościele, rozpoczętej przez Sobór Watykański II, jest dynamiczny rozwój ruchów, stowarzyszeń i wspólnot katolickich. Wyraża się on w bogactwie ich form i zadań: „Jedne stawiają sobie za cel ogólne apostołstwo Kościoła; inne w sposób szczególnie cele ewangelizacji i uświęcenia; inne z kolei dążą do ożywienia duchem chrześcijańskim porządku doczesnego; jeszcze inne w specjalny sposób dają świadectwo o Chrystusie przez dzieła miłosierdzia i miłości” (DA 19). Ruchy i stowarzyszenia „stanowią prawdziwy dar Boży dla nowej ewangelizacji i dla działalności misyjnej we właściwym tego słowa znaczeniu” (RMi 72).

B.

Na terenie diecezji siedleckiej istnieją następujące ruchy, stowarzyszenia i wspólnoty: Droga Neokatechumenalna, Ruch Światło-Życie, Akcja Katolicka, Bractwo św. Judy Tadeusza, Fraternia przy Sanktuarium Królowej Rodzin w Parczewie, Konwent „Lux Christi” przy Kolegiacie Przemienienia Pańskiego w Garwolinie, Diecezjalna Diakonia Ewangelizacyjna Młodych, Diakonia Ewangelizacyjna „Odrobina nadziei”, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Katolickie Stowarzyszenie Kolejarzy Polskich – Koło w Siedlcach, Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych, Katolickie Stowarzyszenie „Moria”, Stowarzyszenie Ewangelizacji i Kultury, Stowarzyszenie Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Przymierze”, Stowarzyszenie Pamięci Unitów „Martyrium”, Stowarzyszenie Pueri Cantores Podlachieneses, Stowarzyszenie Rodzin Katolickich, Unia Apostolska Kapłanów, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej.

C.

Pojawiły się postulaty, aby *duszpasterze wykazywali większą troskę o obecność i rozwój w parafii ruchów, stowarzyszeń i wspólnot katolickich. Należy zadbać, aby przedstawiciele wspólnot istniejących w parafii wchodzili w skład Parafialnej Rady Duszpasterskiej.*

Wierni oczekują od kapłanów *więzi osobowej, a nie tylko instytucjonalnej, opartej na wzajemnym zaufaniu, gotowości wzajemnego uczenia się od siebie, otwartości na wspólne inicjatywy, systematycznie prowadzonej formacji, pomocy w rozwiązywaniu ewentualnych napięć mogących się pojawić na styku instytucjonalnego i charyzmatycznego wymiaru Kościoła.*

11. Duszpasterstwo ogólne

W diecezji siedleckiej pełniona jest posługa duszpasterska, przez którą urzeczywistnia się Kościół powszechny. Prezbiterzy uczestniczą w niej pod przewodnictwem swojego Biskupa. Biskup Siedlecki mianuje duszpasterzy parafialnych oraz kapłanów odpowiedzialnych za wyznaczoną dziedzinę duszpasterstwa – w skali diecezji i dekanatu – w zależności od określonych potrzeb. Koordynacją działań duszpasterskich w diecezji zajmuje się Wydział Duszpasterski Kurii.

11.1 Parafia

A.

Parafia jest określoną wspólnotą wiernych, utworzoną na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, sprawuje proboszcz, jako jej własny pasterz (kan. 515 § 1 KPK). Erygowanie, zniesienie lub dokonywanie w niej zmian regulują przepisy prawa powszechnego (kan. 515 KPK). W każdej parafii jest ustanowiona Rada parafialna. Ma ona dwie sekcje: do spraw ekonomicznych, składająca się z doświadczonych ludzi świeckich, pochodzących z danej wspólnoty parafialnej (por. kan. 537 KPK), oraz Rada do spraw duszpasterskich (por. kan. 536 § 1 KPK).

B.

Sposób i formy działania Rad określa Statut Biskupa Siedleckiego. Są parafie, w których nie zostały przeprowadzone wybory do Rad parafialnych według wskazań statutu. Nie wszędzie właściwie są zwoływane zebrania Rad i nie we wszystkich parafiach zbierają się one na obrady. Bywa, że nie są sporządzane protokoły zebrań. W niektórych parafiach kontakt /

komunikacja między Radą Parafialną a proboszczem pozostawia wiele do życzenia.

W diecezji siedleckiej zwraca się uwagę na katechumenalny charakter parafii.

Jeśli chodzi o przynależność do parafii, to nie we wszystkich przypadkach jest respektowane kryterium terytorialne.

C.

W posłudze duszpasterskiej pełnionej w parafii i przez nią powinny być realizowane wskazania Konferencji Episkopatu Polski oraz biskupa diecezjalnego. Proboszcz czuwa nad katolicką tożsamością i czynnym włączeniem się w życie parafii zorganizowanych grup, stowarzyszeń i ruchów zgodnie z ich charyzmatem i zapewnia im możliwość korzystania z odpowiednich pomieszczeń.

Zdaniem respondentów duszpasterstwo parafialne powinno uwzględniać *konkretną, egzystencjalną sytuację człowieka ze wszystkimi jego warunkowaniami, stosować właściwe metody i formy oraz odznaczać się otwartością i dynamizmem, a także rozwijać apostołstwo wiernych świeckich w ramach różnorodnych ruchów i wspólnot.*

Do Rad Parafialnych powinny być wybierane osoby zaangażowane w życie parafii. Należy ożywić te gremia, mobilizować do działania przez konfrontowanie ich z istniejącymi we wspólnocie problemami. Dobrze byłoby wprowadzić kadencyjność radnych.

Według statutu jest kadencja radnych (6 lat). Istnieje możliwość zatwierdzenia starej Rady lub wyboru nowej przy zmianie proboszcza.

11.2 Parafia miejscem katechumenatu

A.

Właściwym miejscem dla katechumenatu jest parafia. Oprócz katechumenatu w sensie ścisłym, jako przygotowaniu dorosłych do chrztu, potrzebny jest dzisiaj katechumenat wobec ludzi już ochrzczonych, czyli katechumenat pochrzcielny, w którym możemy wyróżnić następujące typy:

- a) wtórny (ponowny) katechumenat dzieci, młodzieży i dorosłych;
- b) katechumenat inicjacji sakramentalnej jako przygotowanie rodzi-

ców do chrztu ich dziecka; przygotowanie dla rodziców dzieci mających w pełni przystąpić do Eucharystii, katechumenat dla narzeczonych, którzy przygotowują się do sakramentu małżeństwa;

c) katechumenat permanentny dla dojrzewania życia w wierze przez odnowienie życia sakramentalnego i katechezę dla dorosłych.

Celem tej formacji jest rozwinięcie i aktualizacja łaski chrztu, czyli życie wypływające z wiary w Jezusa Chrystusa, oświecone Ewangelią, zakorzenione w liturgii i ukierunkowane na budowanie wspólnoty Kościoła oraz przemianę świata przez świadectwo chrześcijańskiego życia. Katechumenat pochrzcielny ma sprawić zaakceptowanie faktu chrztu w życiu danej osoby i odnowienie w niej łaski chrztu, to znaczy podjęcie świadomej decyzji wiary, gdyż chrzest został przyjęty nieświadomie (w niemowlęctwie). Jest to więc proces oparty na władzach rozumu i woli, a ponieważ są one osłabione przez skutki grzechu pierworodnego, dlatego potrzebny jest czas dojrzewania w wierze, który rekompensuje to, czego nie da się osiągnąć w jednym akcie.

Typowy wzór katechumenatu zawiera w sobie określone etapy, z których trzy uznaje się dziś za najważniejsze, a mianowicie:

- prekatechumenat, który stawia dorosłego wobec zobowiązań wynikających z nawrócenia, będącego skutkiem pierwszego głoszenia słowa Ewangelii, czyli kerygmatu;
- katechumenat, który wprowadza dorosłych w fundamentalne elementy wiary katolickiej: w Credo, w celebrację liturgiczną, w życie chrześcijańskie;
- wtajemniczenie (*mistagogia*), dzięki któremu nowo ochrzczony pogłębia doktrynę chrześcijańską.

Istotnymi elementami procesu katechumenalnego są: nawrócenie, świadomy wybór drogi wiary oraz stałe pogłębianie wiary. W katechumenacie moment nawrócenia decyduje o przyniesieniu owoców przemiany duchowej. Fakt nawrócenia i stałego życia w nawróceniu świadczy o skuteczności tego rodzaju katechezy. Nawrócony, pod wpływem pierwszego głoszenia kandydat, najczęściej decyduje się na dalszą formację i w sposób wolny uczestniczy w jej przebiegu. Droga pogłębienia katechumenalnego angażuje intelekt, wolę i uczucia. Charakterystyczną cechą katechumenatu jest to, że przyjęcie sakramentów i włączenie do wspólnoty chrześcijańskiej nie kończy procesu formacji. Dopiero po przyjęciu sakramentów zaczyna

się czas życia wiarą i stałego jej pogłębiania. Czas ten zwany okresem mistagogii przeradza się w proces stałej formacji wiary we wspólnocie Kościoła.

Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych stanowią doskonały wzorzec formacji współczesnych katechumenów do przyjęcia sakramentów inicjacji. Katechezę katechumenalną dla dorosłych zaleca również Dyrektorium Katechetyczne. „W katechumenacie realizuje się bowiem ta specyficzna formacja, przez którą dorosły nawrócony na wiarę, jest prowadzony aż do wyznania wiary chrzcielnej w czasie Wigilii Paschalnej” (DOK 256). Ten model proponuje się także jako wzorzec do katechezy pochrzcielnej. Są bowiem w łonie Kościoła tacy chrześcijanie, którzy ochrzczeni w dzieciństwie, nigdy nie przeżyli świadomie swojego chrztu. Formacja w ramach powtórnego katechumenatu, zwanego też deuterokatechumenatem ma wtedy za cel pomóc im w świadomym odnowieniu przyrzeczeń chrzcielnych i przyjęcia ich konsekwencji. Katechumenat dzieci nie istnieje tu bez równoległego katechumenatu rodziców.

B.

W diecezji siedleckiej katechumenat realizuje się przez:

1. Katechumenat przedchrzcielny:
  - katechezy dla dzieci w wieku szkolnym oraz dla dorosłych kandydatów do chrztu,
  - katechezy dla rodziców i rodziców chrzestnych dzieci przygotowujących się do chrztu.
2. Katechumenat pochrzcielny:
  - Droga Neokatechumenalna,
  - Ruch Światło Życie,
  - Program „Chrzest w życiu i misji Kościoła”.

C.

Pojawił się postulat, aby wspólnoty *parafialne otaczały większą troską katechumenów*. Potrzeba zainteresowania duszpasterzy problematyką katechumenalną!

11.3 Formy katechumenatu pochrzcielnego

A.

Wskazania „Obrzędów Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych”, dotyczące katechumenatu, zaowocowały w Polsce programem formacji deuterokatechumenalnej Ruchu Światło-Życie, oraz propozycją Drogi Neokatechumenalnej. Warto zauważyć, że powstawały one w kontekście Soboru Watykańskiego II i mają swoje oficjalne umocowanie w oficjalnych dokumentach Kościoła, zalecających katechezę typu katechumenalnego (Catechesi Tradendae, OICA).

B.

W realizacji tych propozycji natrafia się jednak ciągle na trudności wynikające z niedostatecznej formacji wspólnoty parafialnej do współodpowiedzialności za Kościół. Należy żywić nadzieję, że nasz Synod ożywi świadomość potrzeby formacji katechumenalnej w parafiach.

C.

Jeśli zabraknie formacji katechumenalnej, wówczas samo przekazywanie tradycyjnej obrzędowości nie wystarczy. Dzisiaj potrzeba przeniesienia akcentów z działań akcyjnych, okolicznościowych na formację katechumenalną, prowadzącą do osobistej świadomej wiary i poczucia przynależności do konkretnej wspólnoty urzeczywistniającej Ciało Chrystusa. Mamy do tego wiele możliwości, np. przygotowanie do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, do sakramentu małżeństwa, katechezę dorosłych itp. Potrzebna jest świadomość tego problemu szczególnie u duszpasterzy, katechetów i rodziców.

W ramach duszpasterstwa parafialnego trzeba jak najowocniej wykorzystać to, co Duch Święty wzbudza w Kościele posoborowym. Takimi rzeczywistościami, które odpowiadają ukierunkowaniu, jakie mamy w dokumentach Soboru Watykańskiego II a co zostało ukonkretnione w „Obrzędach Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych”, są m.in. Ruch Światło-Życie i Droga Neokatechumenalna. Są to propozycje skierowane do wspólnot parafialnych.

Podjmując refleksję synodalną, musimy mieć odwagę zapytać, czy nasze tradycyjne formy duszpasterskie są otwarte na te nowe impulsy? Co odpowiada duchowi Ewangelii i co jest w stanie zaradzić potrzebom naszych wspólnot parafialnych i rodzinnych. To znaczy, co jest w stanie dziś tak przedstawić orędzie Ewangelii i nauczanie Kościoła, by odpowiadały one na pytania i życiowe problemy współczesnego człowieka, a nie tylko uczyły go jakichś form religijności.

Zauważono, że niektórzy księża boją się Drogi Neakatechumenalnej, bo albo jej nie rozumieją, albo przyzwyczaili się do duszpasterstwa zachowawczego ukierunkowanego na dystrybucję sakramentów.

a. Ruch Światło-Życie

A.

Ruch Światło-Życie, znany jako ruch oazowy, często nie jest rozumiany jako droga deuterokatechumenatu, formacji, której celem jest doprowadzenie do dojrzałej wiary, przeżywania chrztu, który już wcześniej został przyjęty. Program tego ruchu jest oparty na założeniach „Obrzędów Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych”. Zawiera określone etapy: najpierw ewangelizację, czyli prekatechumenat, potem katechumenat właściwy, który prowadzi do przeżycia odnowienia swojego chrztu, co dokonuje się w czasie Triduum Paschalnego przeżywanego w formie rekolekcji. Następnie jest formacja mistagogiczna, czyli wprowadzanie w głębokie przeżywanie sakramentów, powiązane też z przygotowaniem do pełnienia funkcji liturgicznych oraz wprowadzanie w życie wspólnoty Kościoła, które prowadzi do odkrycia swojego miejsca w Kościele i podjęcia w nim służby zgodnie ze swoim charyzmatem. Celem tej służby (diakonii) jest doprowadzanie innych do dojrzałej wiary i do świadomego udziału w życiu kościelnej wspólnoty.

B.

W diecezji siedleckiej wspólnoty Ruchu Światło-Życie są obecne w 38 parafiach. Jest to 18 wspólnot młodzieżowych, jedna wspólnota dorosłych i 33 kręgi Domowego Kościoła.

C.

W naszej pracy synodalnej warto byłoby zwrócić większą uwagę na Ruch Światło-Życie i jego charyzmat, i wykorzystać dobrze to narzędzie, jakie Bóg dał Kościołowi w Polsce.

W odpowiedzi na *Lineamenta* prezbiterzy związani z Ruchem Światło-Życie zwrócili uwagę, że w oczach niektórych księży oaza stanowi hobby wikariusza; stąd jest zarządzana a nie moderowana w duchu deuterokatechumenalnym. Prezbiterzy ci z niepokojem obserwują dużo odejść, szczególnie wśród młodzieży, i „stagnację” wśród dorosłych małżonków na etapach deuterokatechumenatu. *Choć coraz więcej osób dojrzewa w Ruchu do podjęcia diakonii na rzecz wspólnoty lokalnej, jawi się potrzeba żywego codziennego świadectwa w świecie oraz zaangażowania w posługę ewangelizacji. Wielu kapłanów przeszło przez formację Ruchu, posługiwało w nim i „wypaliło się zawodowo”. Rodzi się więc potrzeba diecezjalnych rekolekcji dla kapłanów posługujących w Ruchu Światło-Życie celem odkrycia na nowo swojego charyzmatu, a także potrzeba zorganizowania spotkania dla proboszczów, u których jest Ruch Światło-Życie celem pokazania katechumenalności Ruchu.*

b. Droga Neokatechumenalna

A.

Droga Neokatechumenalna jest narzędziem ofiarowanym biskupom i proboszczom, które służy do ponownego odkrywania chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych już ochrzczonych. Jest realizowana zasadniczo w parafii, która stanowi „zwyczajne środowisko, gdzie rodzi się i wzrasta w wierze” (DOK 257). Wewnątrz parafii formacja neokatechumenalna jest przeżywana w małych wspólnotach, w których można doświadczać konkretnych relacji, kształtować je w świetle Słowa Bożego i żyć z mocy sakramentów. Cała formacja neokatechumenalna opiera się na trójnogu: Słowo Boże, liturgia i wspólnota. Ta wspólnota nie jest wspólnotą zorganizowaną, opartą na jakichkolwiek przesłankach, ale rodzi się wtedy, kiedy ktoś zobaczy, że Słowo Boże pomaga mu się nawracać, daje mu światło i wprowadza w życie, uzdalniając go do pełnych relacji z drugim człowiekiem. Stopniowo

odkrywa się i poznaje moc sakramentów. Na początku dzieje się to bardzo ułomnie, bo prekatechumenat, czyli czas przed pierwszym skrutynium, jest czasem poznawania siebie i uczenia się stawania w prawdzie. Ten okres prekatechumenatu (pierwsze trzy, cztery lata) prowadzi do uświadomienia potrzeby formacji. Muszą wówczas wyjść na jaw wszelkiego rodzaju braki, jakie człowiek nosi w sobie. Potem, między pierwszym a drugim skrutynium, następuje tzw. przejście do katechumenatu. Ten etap przejścia jest procesem, który również trwa trzy, cztery lata. W tym czasie uczestnicy zapoznają się z działaniem Boga wobec swego ludu. Dokonuje się to przez poznawanie Słowa Bożego urzeczywistnionego w głównych postaciach i wydarzeniach biblijnych. Dopiero drugie skrutynium wprowadza we właściwy katechumenat, który trwa znowu kilka lat i doprowadza ostatecznie do wybrania i odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych.

Na czym polega skuteczność tej formacji? Na progresywności i stopniowości. Są etapy, skrutynia. Nie można iść dalej, jeśli nie przeszło się odpowiedniej fazy wcześniejszej. Jest to konieczne, by wzbudzić w człowieku poczucie, że jest prowadzony, że przynależy do ciała, że zmierza do określonego celu. W tradycyjnych formach pracy duszpasterskiej w Kościele mamy zazwyczaj przepowiadanie do wszystkich. Brak jest poczucia przynależności do wspólnoty (ludu), która jest prowadzona.

Sposób znalezienia miejsca dla wspólnoty Drogi w diecezji czy w parafii zależy od biskupa i od proboszcza. Oczywiście od początku ta grupa musi mieć odpowiednie środowisko, żeby mogła jakiś czas trwać w tym jakby „stanie niemowlęcym”, żeby siebie poznać, dopiero później, po drugim skrutynium, szczególnie na etapie *triditio*, włączy się w życie parafialne.

B.

Na terenie diecezji siedleckiej na stałe mieszka ekipa katechistów wędrownych, która działa przy wsparciu innych ekip katechistów (z archidiecezji lubelskiej, warszawskiej i zamojsko-lubaczowskiej). Kilkakrotnie w ciągu roku są głoszone w różnych parafiach cykle *katechez początkowych* (katechezy Zwiastowania) w celu założenia nowych wspólnot. Obecnie w diecezji siedleckiej jest 25 wspólnot Drogi Neokatechumenalnej skupionych w 16 parafiach.

C.

Kilku respondentów zwróciło uwagę, że nieznamość założeń Drogi Neokatechumenalnej wśród niektórych prezbiterów, a także wiernych świeckich oraz wiele różnych fałszywych informacji przekazywanych na temat wspólnot neokatechumenalnych sprawia, że Droga stale natrafia na pewnego rodzaju opór w jej przyjęciu i zaakceptowaniu.

c. Diecezjalny program formacyjny „Chrzest w życiu i misji Kościoła”

A.

Każdy Biskup na terenie swojej diecezji ma prawo opracować diecezjalny program duszpasterski.

B.

„Chrzest w życiu i misji Kościoła” jest programem formacyjnym prowadzonym od kilku lat w naszej diecezji. Skierowany jest głównie do ludzi dorosłych, chociaż może być realizowany także przez starszą młodzież. Ma na celu pogłębienie chrześcijańskiego wymiaru życia w świetle biblijnej historii zbawienia. Dokonuje się to głównie przez refleksję nad tekstami biblijnymi, w duchu modlitwy.

Realizacja programu polega na wysłuchaniu cyklu katechez (od trzech do czterech w ciągu roku), których treści są potem medytowane w indywidualnym studium słowa Bożego przy pomocy Sugestii do osobistej lektury tekstów biblijnych. Następnie odbywają się spotkania w małych grupach, podczas których dokonuje się dzielenie się doświadczeniami. Program w pełnym wymiarze przeprowadza się najpierw na płaszczyźnie diecezjalnej, następnie rejonowej i parafialnej. Jednak może być on realizowany w parafii czy jakiejś wspólnotie niezależnie.

Grupy tematyczne poszczególnych lat (około 10) odpowiadają etapom historii zbawienia. Najpierw podejmuje się zagadnienia, które stanowią konieczne wprowadzenie do rozumienia chrztu, czyli związane ze stworzeniem człowieka, z grzechem i starotestamentalną historią zbawienia, którą

Pan Bóg prowadził z narodem wybranym, by przygotować ludzi na przyjście Jezusa Chrystusa. Cała ta historia, poczynszy od stworzenia, przez grzech i obietnicę odkupienia, prowadzi do Jezusa Chrystusa i prowadzi do chrztu, bo w chrzcie człowiek zostaje w tę historię zbawienia nieodwołalnie włączony. Jak widać, nie chodzi tutaj o sam chrzest, jako oderwany akt, lecz o wprowadzenie w historię zbawienia i inicjację uzdalniającą do przeżywania tej historii we własnym życiu. Słuchanie katechez, prowadzenie indywidualnej refleksji, a właściwie odkrywanie siebie w świetle Słowa Bożego, praca w małych grupach, są istotnymi elementami tego programu.

Należy dodać, że przekaz treści zawartych w katechezach diecezjalnego programu duszpasterskiego „Chrzest w życiu i misji Kościoła” nie odbywa się wyłącznie w wyżej podanej formie. Duszpasterze bowiem często głoszą te katechezy podczas różnych spotkań formacyjnych (np. z rodzicami dzieci przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej, z kandydatami do sakramentu bierzmowania i ich rodzicami), jak również dla wielu wspólnot parafialnych. Trzeba jednak zauważyć, że często niewystarczająco jest wypuklony i przekazany charakter kerygmaticzny tych katechez. Nadto zbyt mało zainteresowania jest skierowane na indywidualne przeżycie w czytaniu słowa Bożego.

Opracowywane są również specjalne zeszyty katechez w formie konpektu szkolnej lekcji religii. Dzięki tym działaniom katechezy kerygmaticzne przygotowane przez Biskupa docierają do znacznej części wiernych diecezji siedleckiej.

C.

W odpowiedziach na *Lineamenta* kilkakrotnie została podkreślona potrzeba łączności i jedności z biskupem w działaniach duszpasterskich. Sama znajomość nauczania Księdza Biskupa nic nie da, jeżeli nie będzie żelaznej konsekwencji w realizacji tych wskazań przez wszystkich bez wyjątku duszpasterzy, we wszystkich bez wyjątku wspólnotach parafialnych i grupach formacyjnych na terenie diecezji – napisała jedna z respondentek.

11.4 Związek duszpasterzy ze wspólnotą, relacje wewnątrzspółnotowe (charakter osobowy i osobisty)

A.

Kościół – lud Boży i wspólnota odkupionych rozumie siebie jako całość złożoną z wielu członków obdarzonych różnymi darami i charyzmatami, będącymi w służbie całego ciała tak, aby służyło ono realizacji zbawczej misji w świecie. Każdy zaś członek rozumie siebie jako cząstkę ciała i w nim wykonując swoje zadania, żyjąc nie dla siebie. W te różne charyzmaty wpisuje się posługa duszpasterzy mających udział w kapłaństwie hierarchicznie służebnym jako szczególny dar dla całego ciała i w służbie całego ciała. „Przez posługę prezbiterów dokonuje się duchowa ofiara wiernych w zjednoczeniu z ofiarą Chrystusa, jedynego Pośrednika” (DP 2).

Prezbiterzy i biskupi, sprawując sakramenty im zlecone, sami z nich korzystają, dlatego nie pojmują i nie ukazują siebie jako szafarzy, od których wszystko zależy, lecz jako sługi, którzy korzystają z łaski, kiedy są jej narzędziem wobec innych. Łaską jest bowiem dla nich to, że mogą posługiwać obdarowywaniu innych łaską. To jest ich droga uświęcenia i doskonałości (por. DP 12). W ten sposób realizuje się komunია — owoc Ducha Świętego. Taki obraz wspólnoty kreśli św. Paweł (por. Rz 12, 3-13). Obdarzeni kapłaństwem hierarchicznie służebnym biskupi i prezbiterzy, sprawując swoje funkcje wobec pozostałych członków Kościoła, przewodniczą w darmowym przekazie łaski, upodabniając się w sposób szczególny do Chrystusa Kapłana — Sługi. Troszczą się, by mieć w sobie świadomość, że ich posługa kapłańska służy spełnianiu się kapłaństwa powszechnego wszystkich ochrzczonych, które jako dar dla całego ludu jest nadrzędne.

Praktyczne możliwości pracy na tym polu dają ruchy i nowe wspólnoty kościelne oraz stowarzyszenia świeckich. W nich rola i pozycja kapłana - przynajmniej w założeniach - bywa właściwie pojmowana i daje szansę właściwej współpracy. Świeccy i kapłani przeżywają tu bardziej bezpośrednie relacje. Nie są to relacje tylko towarzyskie lub kulturalne, nie są to relacje typu paternalistycznego czy interesownego, lecz są kształtowane w oparciu o odniesienie do wspólnego fundamentu, jakim jest chrzest. Wówczas świeccy i duchowni patrzą na siebie nie tyle z punktu widzenia spełnianych funkcji, ile z racji tego, iż wspólnie przeżywają zbawienie, pełniąc różne zadania we wspólnocie. Budzi się wtedy u świeckich zdrowa odpowiedzialność za Kościół. Zdarza się, że i tu dają o sobie znać utrwalone stereotypy. Jednak to właśnie te nowe rzeczywistości w Kościele dają nadzieję na wzrost świadomości eklezjalnej, prowadząc tym samym do jedności wszystkich członków spełniających różne funkcje i zadania we wspólnocie Kościół

B.

Od początku pasterskiej posługi w diecezji, Biskup Siedlecki uwrażliwia wiernych, że dążenie do przeżywania jedności, mającej swe podstawy w chrzcie, jako głównego i zasadniczego elementu łączącego wiernych, ukonkretnia się w szczególny sposób we wspólnotach typu katechumenalnego. Dzieje się to oczywiście nie na mocy ludzkiej i nie z ludzkich tylko motywów, ale na fundamencie chrztu św. Przeżywa się bowiem tutaj jedność stwarzaną przez samego Boga. Dopiero też wtedy, gdy wspólnota, gromadzona przez słowo Boże, przeżywa liturgię jako działanie Boga we własnym życiu, implikującą wchodzenie w jedność z drugim człowiekiem dzięki mocy chrztu, ukazuje się wymowa znaku samej wspólnoty urzeczywistniającej się w konkretnych jej członkach tak bardzo różniących się od siebie, a jednak stanowiących jedność mimo różnego wieku, różnych zawodów, różnic w wykształceniu i w wychowaniu religijnym. Wielka różnorodność członków wspólnoty stwarza jedynie bogactwo możliwości, dając wiele okazji do przekraczania barier dzielących ludzi. Zaczyna się tu prawdziwe doświadczenie jedności, która nie jest wypadkową ludzkich dążeń wyznaczonych np. przez zainteresowania, zawód, wiek itp., lecz jest wynikiem działania Bożego, które jednoczy tak różnych ludzi ze sobą i stwarza prawdziwą komunie opartą na zanurzeniu chrzcielnym w Jezusa Chrystusa.

Gdy brakuje wspólnot formacyjnych i katechumenalnych, parafie cierpią na anonimowość. Ta anonimowość, a nawet obcość, przenosi się także na całe życie chrześcijan. Próby zbliżenia, czynione zarówno na płaszczyźnie kultycznej (np. pielęgnowanie tradycyjnych nabożeństw, procesji) jak i w płaszczyźnie organizacyjno-instytucjonalnej nie zmniejszają zasadniczo tej anonimowości i nie wytwarzają więzi typowo chrześcijańskiej. Zapomina się bowiem o tym, że Kościół ma specyficzną, jemu tylko właściwą moc tworzenia prawdziwej jedności i wspólnoty, jaka dokonuje się przez wszczęcie wszystkich w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa w sakramencie chrztu.

C.

Zwrócono uwagę, że wspólnoty działające przy parafiach nie mogą się

zamykać na nowe osoby i nie może to być koło wzajemnej adoracji. Dlatego niezbędne jest otwieranie się i wychodzenie do ludzi oraz dobre poznanie swego charyzmatu, aby wiernie go wypełniać. Jeszcze wiele osób nie dostrzega, jak wielkim darem dla Kościoła i ich rodzin są wspólnoty i ruchy kościelne. Konieczne jest nieustanne docieranie do ludzi wewnątrz parafii i pogłębianie ich świadomości na ten temat.

11.5 Wspólnota i jej „przestrzeń” (terytorialny charakter parafii)

A.

Parafia powstaje i rozwija się w Kościele diecezjalnym jako jej „komórka” (por. DA 10). Diecezja stanowi fundament, na którym rozwija się aktywność duszpasterska parafii, dlatego parafia winna być otwarta na wszystkie inicjatywy diecezjalne, a poprzez diecezję na Kościół powszechny.

Parafia jest „określoną wspólnotą wiernych, utworzoną na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, powierza się proboszczowi jako jej własnemu pasterzowi” (kan. 515 §1 KPK). Parafia jest wspólnotą ochrzczonych, a więc wspólnotą ludzi, związanych aktualnie lub potencjalnie jednością wiary, kultu oraz miłością wzajemną w Chrystusie Mistycznym - Głowie Kościoła, przebywającym eucharystycznie w kościele parafialnym, który jest ośrodkiem życia wiary i nawrócenia parafian zmierzających pod przewodnictwem własnego - posłanego przez biskupa, wyposażonego przez Kościół w odpowiednią władzę duchową - duszpasterza do udoskonalenia duchowego i zbawienia.

Parafia jako wspólnota osób jest uwarunkowana horyzontalnie i wertykalnie. Pierwsze uwarunkowania wskazują na występujące powiązania jednych osób z drugimi, jak i związek tych ludzi z konkretnym terytorium ich zamieszkania czy przebywania. Wertykalne uwarunkowania z kolei mówią o związku poszczególnego człowieka oraz mniejszej bądź większej grupy ludzi z Panem Bogiem.

Odnosnie do funkcjonowania parafii jako wspólnoty realizuje ona funkcje tradycyjne i nowe, przez które urzeczywistnia Kościół – Ciało Chrystusa. Funkcje tradycyjne to przede wszystkim przepowiadanie, sprawowanie liturgii, świadczenie braterskiej miłości oraz nauczanie wiary (inicjacja chrześcijańska). Oprócz tych funkcji podstawowych parafia jako wspólnota

ma funkcje uzupełniające, takie na przykład jak: administrowanie dobrami materialnymi, pielęgnowanie tradycji, szerzenie kultury chrześcijańskiej itp. Do nowych zadań parafii jako wspólnoty należy dołączyć: nową ewangelizację, katechezę dorosłych, tworzenie środowisk katechumenalnych, współpracę z ruchami, stowarzyszeniami i wspólnotami kościelnymi.

B.

Doświadczenie duszpasterskie pokazuje, że wielu wiernych zapomina o tym, że parafia jest żywą komórką Kościoła o charakterze wspólnotowym, będącą na określonym terytorium. Słuchanie słowa Bożego i sakramenty umacniają tę wspólnotę i ją ożywiają.

Dostrzegając te problemy, Biskup Siedlecki 23 stycznia 2010 r. wydał „Wskazania dla duszpasterzy Diecezji Siedleckiej w sprawie udzielania sakramentów”. Została w nich podkreślona konieczność związku wiernych z parafią oraz konieczność korzystania z sakramentów przede wszystkim w swojej parafii.

C.

Pojawił się postulat, aby parafia, zachowując swoją odrębność, była jednocześnie harmonijnie włączona w życie diecezji. Respondenci zwrócili również uwagę, że wiele parafii funkcjonując dobrze jako jednostki administracyjne, nie przypominają żywej wspólnoty Kościoła. W parafiach miejskich zanikają więzi międzyludzkie, tak, że w wielu wypadkach nie można już mówić o jakiegokolwiek wspólnocie. Ludzie żyjący w dużych skupiskach wzajemnie się nie znają, nie interesują się problemami innych i chcą pozostać jak najbardziej anonimowi, pragnąc zaspokajać jedynie własne potrzeby.

12. Duszpasterstwo specjalistyczne

A.

Duszpasterstwo specjalistyczne jest odpowiedzią Kościoła na specyficzne uwarunkowania i potrzeby konkretnych grup społecznych, wiekowych, zawodowych, itp. Każda z tych grup ludzi ma odrębną mentalność, przy-

zwyczajenia i wrażliwość religijno-moralną, którą powinno uwzględniać duszpasterstwo. Ten typ duszpasterstwa nie może mieć jednak priorytetu przed duszpasterstwem zwyczajnym (przepowiadaniem Słowa Bożego, duszpasterstwem liturgicznym i katechizacją), adresowanym do wszystkich wiernych. Duszpasterstwo specjalistyczne pełni raczej funkcje pomocniczą, inspirującą i uzupełniającą.

B.

Na terenie diecezji poszczególne grupy społeczne, wiekowe i zawodowe objęte są opieką duszpasterską. Wiele duszpasterstw specjalistycznych ma swojego diecezjalnego referenta.

C.

Postuluje się, aby poszczególni referenci gorliwiej troszczyli się o powierzone im osoby. Zwrócono również uwagę, aby uwzględnić potrzebę duszpasterstwa stanowego. W tradycyjnej formie ono prawie zanikło. Duszpasterze winni ponadto pamiętać o chorych, duchowo zaniedbanych, nieszczęśliwych, dotkniętych doświadczeniami losu, słabych w wierze i obojętnych religijnie.

12.1 Duszpasterstwo małżeństw i rodzin

A.

Zawierając sakrament małżeństwa, mężczyzna i kobieta tworzą wspólnotę życia i miłości, która jest ich drogą wzajemnego i osobistego uświęcenia. Zadaniem rodziny jest udział w rozwoju społeczeństwa i w posłannictwie Kościoła (KDK 47-52). Odpowiedzialność za małżeństwo i rodzinę należy do stałych form duszpasterstwa zwyczajnego i jest realizowana we właściwych sobie strukturach. W trosce o dobro naturalne i nadprzyrodzone osoby i społeczności ludzkiej Kościół przychodzi z pomocą rodzinie w przygotowaniu młodego pokolenia do małżeństwa. Przygotowanie to powinno być realizowane w trzech etapach: dalszym, bliższym i bezpośrednim.

Od chwili poczęcia dziecko jest istotą obdarzoną ciałem i duszą nieśmiertelną i przeznaczone do życia wiecznego. Posiada ono niezaprzeczalne prawo do życia. Zabijanie poczętych dzieci jest zbrodnią skierowaną przeciwko dziecku, narodowi, ludzkości, a nade wszystko przeciwko Bogu – Dawcy Życia.

Należy wspierać duchowo i materialnie matkę i jej otoczenie w podjęciu decyzji przyjęcia dziecka i ratowania jego życia oraz stworzyć atmosferę szacunku dla macierzyństwa. Odpowiedzialność za poczęte życie spoczywa nie tylko na rodzicach i rodzinie, lecz także na państwie i narodzie, a szczególnie na duszpasterzach, lekarzach, pracownikach służby zdrowia, nauczycielach i wychowawcach.

B.

Duszpasterstwem rodzin kieruje diecezjalny duszpasterz, który ma do swej pomocy wyznaczonych prezbiterów, wiernych świeckich oraz diecezjalnych instruktorów rodzin. Na biskupie oraz na kapłanach jako jego współpracownikach, a w szczególności na proboszczach spoczywa zadanie troski o odpowiednie duszpasterstwo rodzinne. Obowiązkiem proboszcza jest m.in. organizowanie katechez przedmażeńskich i współpraca z Diecezjalnym Duszpasterstwem Rodzin. Istotną sprawą jest również współpraca rodzinnych środowisk kościelnych (np. Domowy Kościół, Fraternia Parczewska) i pozakościelnych (np. sekcje prorodzinne przy urzędzie miasta, kuratorium oświaty) dla dobra małżeństw i rodzin.

C.

Wierni oczekują katechez o tematyce prorodzinnej, a także katechez dla osób żyjących w związkach niesakramentalnych. Pojawił się też postulat, aby w ramach dekanatu lub diecezji zorganizować spotkania terapeutyczne dla par mających problemy z uzyskaniem poczęcia dziecka. Wierni wskazują na potrzebę istnienia większej ilości dobrze funkcjonujących poradni rodzinnych w dekanatach.

12.2 Duszpasterstwo dzieci i młodzieży

A.

Duszpasterstwo dzieci i młodzieży zajmuje się szeroko pojętą pracą z dziećmi i młodzieżą. Przejawia się ona w różnych formach towarzyszenia młodemu pokoleniu w dorastaniu do wiary i życia nią w codzienności.

B.

Działania te koordynują diecezjalni duszpasterze młodzieży. W każdym dekanacie diecezji siedleckiej jeden kapłan jest odpowiedzialny za dekanalne duszpasterstwo młodych. W większości parafii prowadzone jest duszpasterstwo dzieci i duszpasterstwo młodzieży.

C.

Respondenci zwrócili uwagę, że właściwa formacja dzieci i młodzieży wymaga większej troski o formowanie ich rodziców. Trzeba czynić wszystko, by jak najskuteczniej pogłębić świadomość chrześcijańskiego życia rodziców. Powinno się to dokonywać przez systematycznie prowadzoną katechezę dorosłych (przy różnych okazjach, takich jak: odwiedziny duszpasterskie, przygotowanie do sakramentów, przygotowanie do sakramentów ich dzieci, homilie, kazania oraz program „Chrzest w życiu i misji Kościoła”).

Opieką duszpasterską należy objąć także dzieci i młodzież dotknięte niepełnosprawnością ruchową i umysłową, zwłaszcza nieobjęte edukacją szkolną.

Dzisiejsze czasy wymagają, by duszpasterze jeszcze więcej serca i energii wkładali w organizowanie grup modlitewnych, biblijnych, dyskusyjnych, charytatywnych i ewangelizacyjnych. Jest rzeczą konieczną, by prezbiterzy formowali liderów. Trzeba zachęcać młodych, zwłaszcza dotkniętych kryzysem wiary i zniewolonych różnymi nałogami, do uczestnictwa w katechezach drogi neokatechumenalnej. Należy kontynuować popularne pielgrzymki, rekolekcje i oazy Ruchu Światło-Życie. Warto rozwijać wśród młodzieży szeroko pojęty wolontariat. Ponadto należy formować młodzież w łączności ze starszymi (rodzicami, wychowawcami) w różnego rodzaju grupach i zespołach.

12.3 Duszpasterstwo Służby Liturgicznej

A.

Wszyscy członkowie zgromadzonej wspólnoty, na mocy chrztu i bierzmowania, mają prawo i obowiązek pełnego, świadomego i czynnego uczestnictwa w obrzędach liturgicznych, zależnie od stanu, stopnia święceń i urzędów (KL 11; 26). W każdej parafii powinny istnieć i być otoczone stałą opieką duszpasterską męskie i żeńskie zespoły służby liturgicznej.

B.

W diecezji siedleckiej funkcję ministranta mogą pełnić chłopcy. Służbą liturgiczną w diecezji opiekuje się diecezjalny referent, do którego zadań należy m.in. organizacja Dnia Służby Liturgicznej w Wielki Czwartek, szkoleń liturgicznych i koczowiska. Każdego roku jest prowadzona Diecezjalna Szkoła Liturgiczna w różnych regionach diecezji.

W każdym dekanacie wyznaczony jest dekanalny referent liturgiczny.

C.

Zespoły te należy nie tylko przygotować do odpowiedniego i zgodnego z przepisami wykonywania konkretnych posług liturgicznych, lecz także starannie je wychowywać w duchu liturgii, która jest pierwszym i niezastąpionym źródłem, z którego wierni czerpią ducha prawdziwie chrześcijańskiego.

Do pełnienia posług liturgicznych w parafii należy przygotowywać i w duchu liturgii wychowywać również dorosłych, zlecając im przede wszystkim pełnienie funkcji lektora, kantora i komentatora. W formacji służby liturgicznej cenny wkład wnosi Diecezjalna Szkoła Liturgiczna. Należy zachęcać osoby dorosłe do udziału w sesjach Diecezjalnej Szkoły Liturgicznej.

12.4 Duszpasterstwo niepełnosprawnych, niesłyszących i niewidomych

A.

Niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwale lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie egzystencji (Ustawa o pomocy społecznej z 1998 roku, art. 2a, 1). Najczęściej wymienia się trzy kategorie ludzi niepełnosprawnych: niepełnosprawni fizycznie, niepełnosprawni sensorycznie (głusi i niedosłyszący, niewidomi i niedowidzący) oraz niepełnosprawni intelektualnie. Nauczanie Kościoła katolickiego na temat niepełnosprawnych koncentruje się wokół zagwarantowania godności osoby niepełnosprawnej, pomocy rodzinie z upośledzonym dzieckiem, wskazania miejsca i roli niepełnosprawnych w społeczeństwie oraz odkrycia ich powołania i posłannictwa w Kościele. Przejawem zainteresowania Kościoła problemami osób niepełnosprawnych jest *Dokument Stolicy Apostolskiej na Międzynarodowy Rok Osób Upośledzonych* z 4 marca 1981 r.

B.

Duszpasterstwo osób niepełnosprawnych, niesłyszących i niewidomych otacza opieką samych niepełnosprawnych i ich rodziny, integrując ich w Kościele i ze środowiskiem. Opiekę nad tym duszpasterstwem sprawują diecezjalni referenci.

C.

Duszpasterze powinni wspierać rodziców dzieci dotkniętych niepełnosprawnością w ich trosce o nauczanie i wychowanie dzieci w wierze katolickiej, a także współpracować z organizacjami państwowymi i wolontariatem. Rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym powinna otrzymać odpowiednią pomoc i opiekę socjalną przede wszystkim ze strony państwa, a także duchowe i materialne wsparcie ze strony miejscowej wspólnoty parafialnej.

12.5 Duszpasterstwo uzależnionych

A.

Współczesne duszpasterstwo dotyczące uzależnień, skoncentrowane przede wszystkim na przeciwdziałaniu alkoholizmowi i nikotynizmowi, należy rozciągnąć na przeciwdziałanie narkomanii. Nie należy także pomijać uzależnień od pornografii, Internetu, gier komputerowych, pracy itp.

Uzależnienie człowieka od alkoholu czy narkotyków powoduje poniżenie jego godności. U osób uzależnionych wolność zostaje znacznie ograniczona, popadają oni w niewolę. Nadużywanie alkoholu i innych środków uzależnienia powoduje także nieobliczalne straty w relacjach międzyludzkich, wpływa na dezorganizację i destrukcję życia religijnego, środowiska rodzinnego, a także środowiska pracy.

B.

**W diecezji funkcjonuj Diecezjalny Ośrodek Trzeźwości w Krzesku.
Przy wielu parafiach działają grupy AA i DDA.**

C.

Parafia, realizując swoją posługę duszpasterską, powinna podejmować odpowiednie działania profilaktyczne związane z uzależnieniami. Temu celowi winny służyć: nauczanie katechetyczne na wszystkich szczeblach, konferencje przedmałżeńskie dla narzeczonych, konferencje podczas rekolekcji i misji ewangelizacyjnych, przygotowanie do Pierwszej Komunii świętej i sakramentu bierzmowania, itp. Troską duszpasterską należy objąć również rodziny osób uzależnionych.

12.6 Duszpasterstwo grup zawodowych

A.

Praca zawodowa stanowi podstawę utrzymania człowieka. W chrześcijańskiej wizji życia jest ona jednocześnie środkiem służącym do kształtowania osobowości, nawiązywania łączności międzyludzkiej i uświęcania

człowieka. Specjalistyczne duszpasterstwo grup zawodowych powinno być zadaniem stałym i ciągle wzbogacającym swoje formy oddziaływania. Należy objąć nim w diecezji przede wszystkim: rolników, robotników i rzemieślników, nauczycieli i wychowawców, prawników, strażaków, policjantów, służbę zdrowia.

B.

Wyżej wymienione grupy zawodowe objęte są opieką duszpasterską diecezjalnych referentów, którzy organizują spotkania formacyjne, dni skupienia, pielgrzymki itp.

C.

Zdaniem respondentów działalnością duszpasterską należy objąć także pracodawców, których praca ma szczególny charakter i niezwykle znaczący wpływ na warunki i klimat stosunków między ludźmi w procesie pracy. Zwiększa więc lub pomniejsza trud panowania człowieka nad światem i ma wpływ na kształtowanie się w ludziach pracy obrazu Stwórcy.

12.7 Inne rodzaje duszpasterstwa

A.

Duszpasterskiej trosce Kościoła zostali powierzeni także ci, którzy żyją w związkach niesakramentalnych. Benedykt XVI w adhortacji *Sacramentum Caritatis* przypomniał praktykę Kościoła, „opartą na Piśmie Świętym (por. Mk 10, 2-12), niedopuszczania do sakramentów osób rozwiedzionych, które zawarły nowe związki, ponieważ swoim stanem i sytuacją życiową obiektywnie zaprzeczają tej jedności w miłości pomiędzy Chrystusem i Kościołem, która wyraża się i realizuje w Eucharystii. Niemniej jednak osoby rozwiedzione, które zawarły ponowne związki, nadal - pomimo ich sytuacji - przynależą do Kościoła, który ze szczególną troską im towarzyszy w ich pragnieniu kultuwowania, na tyle, na ile to jest możliwe, chrześcijańskiego stylu życia poprzez uczestnictwo we Mszy św., choć bez przyjmowania Komunii św., słuchanie słowa Bożego, adorację eucharystyczną, modlitwę, uczestnictwo w życiu wspólnotowym, szczerą rozmowę z kapłanem czy

ojcem duchownym, oddawanie się czynnej miłości, dzieleniu pokuty oraz zaangażowaniu w wychowanie dzieci” (n. 29).

B.

Biskup Siedlecki zapoczątkował spotkania formacyjne dla osób żyjących w związkach niesakramentalnych.

C.

Osobom żyjącym w związkach niesakramentalnych należy przekazywać jasną wykładnię nauki Kościoła co do ich miejsca w Kościele, a także głosić Ewangelię nadziei. Szczególną pomocą dla tych osób mogą się okazać katechezy Drogi Neokatechumenalnej oraz program „Chrystus w życiu i misji Kościoła”.

W rejonach, gdzie szczególnie nasila się problem bezrobocia, warto stworzyć specjalistyczne duszpasterstwo bezrobotnych, którego istotą winno być podtrzymywanie w nich nadziei, zachęcanie do aktywności i zdobywania wiedzy. Ważnym zadaniem duszpasterzy jest budzenie wśród wiernych ducha solidarności i chrześcijańskiego miłosierdzia wobec osób bezrobotnych. Może temu służyć wolontariat (np. porady prawne, pomoc w przekwalifikowaniu się itp.).

Bezdomnych, ze względu na brak przynależności do konkretnej wspólnoty parafialnej, trudno jest objąć typową opieką duszpasterską. Z tego powodu duszpasterze parafii, szczególnie miejskich, ich świeccy współpracownicy, a zwłaszcza zespoły charytatywne, powinni w sposób szczególny nieść pomoc doczesną i duchową bezdomnym, którzy aktualnie przebywają na terenie ich parafii.

13. Działalność charytatywna

A.

Bóg, będąc bogaty w miłosierdzie, uczynił swoimi dziećmi ludzi umarłych wskutek grzechu (por. Ef 2,4-6). W tajemnicy Wcielenia Bóg sam stał się potrzebującym człowiekiem. To uniżenie się Boga w swoim Synu było i jest największym, najwyższym przejawem Bożego miłosierdzia. Umoż-

liwia bowiem człowiekowi nowe pojęcie własnej egzystencji. Już nie zorientowanej na realizację siebie, lecz na przeżywanie siebie jako stworzenia przed Bogiem i przed drugim człowiekiem. Na miarę poznania Boga Ojca i akceptacji statusu syna chrześcijanin zaczyna pojmować siebie jako nieustannie żyjącego z Ojca i dlatego może dawać swoje życie w służbie miłosierdzia.

Kościół uczestniczy w tajemnicy miłosiernego Boga i sam staje się znakiem miłosierdzia dla dotkniętej grzechem ludzkości. Misję miłosierdzia Kościół realizuje przez głoszenie słowa Bożego, liturgię i sakramenty, zwłaszcza chrzest, pokutę, Eucharystię i namaszczenie chorych. Sakramenty wzbogacają człowieka darami miłosierdzia Bożego i zarazem stanowią wezwanie do uobecniania miłosierdzia Bożego w świecie. W tradycyjnym nauczaniu Kościół zawsze wyróżniał uczynki miłosierdzia w potrzebach duchowych: pouczać, radzić, pocieszać, umacniać, jak również przebaczać, krzywdy cierpliwie znosić i urazy chętnie darować. W zakresie cielesnych potrzeb Kościół poleca głodnych nakarmić, troszczyć się o bezdomnych, ubogich, chorych i więźniów (por. KKK 2447).

B.

Działalnością charytatywną w diecezji kieruje biskup diecezjalny przez Caritas diecezji, którego zadaniem jest organizacja i koordynacja działalności charytatywnej na terenie diecezji oraz troska o powszechną formację charytatywną. Dyrektor Caritas w imieniu biskupa czuwa nad całością dobroczynności w diecezji. W ramach Caritas diecezji funkcjonują Parafialne Zespoły Caritas, Szkolne Koła Caritas oraz inne dzieła charytatywne i formacyjne.

13.1 Caritas Diecezji Siedleckiej

Caritas Diecezji Siedleckiej jest odrębnym, w pełni autonomicznym podmiotem prawa kościelnego i cywilnego. Działa na mocy statutu zatwierdzonego przez Biskupa Siedleckiego.

Podstawowe cele Caritasu to formacja do apostołatu charytatywnego i działalność charytatywna. Caritas realizuje swoje cele przez następujące działania:

- prowadzenie formacji wiernych do pracy charytatywnej przez orga-

- nizowanie dni skupienia, rekolekcji, sympozjów, kursów, wydawanie biuletynów i innych materiałów instruktazowo-szkoleniowych;
- wspieranie, koordynowanie pracy Parafialnych Zespołów Caritasu;
  - zakładanie i prowadzenie instytucji opieki zamkniętej i otwartej, a także kuchni dla biednych, wyjazdów wakacyjnych dla dzieci z rodzin potrzebujących pomocy, domów dziennego pobytu dla dzieci, młodzieży, seniorów i innych podobnych akcji;
  - organizowanie doraźnej pomocy w postaci zapomóg bezzwrotnych, pomocy medycznej i opieki dla chorych w domach, pomocy dla dzieci i młodzieży w stołówkach szkolnych;
  - współpraca z „Caritas Polska”, z Caritasami innych diecezji oraz innymi organizacjami o charakterze charytatywnym;
  - udział w opracowaniu diecezjalnych programów działalności charytatywnej.

Dzieła miłosierdzia prowadzone przez Caritas Diecezji Siedleckiej to:

- Centrum Integracji Społecznej w Siedlcach,
- Ośrodek „Misericordia” w Białej Podlaskiej,
- Regionalny Ośrodek Informacji dla osób niepełnosprawnych,
- Świetlica Socjoterapeutyczna w Siedlcach,
- Świetlica Socjoterapeutyczna w Parczewie,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Siedlcach,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Parczewie,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Skórcu,
- Wypożyczalnia Sprzętu Rehabilitacyjnego,
- Zakład Aktywności Zawodowej w Siedlcach.

Centrum Integracji Społecznej (CIS) to miejsce, w którym udzielana jest pomoc ludziom długotrwale bezrobotnym. Program szkoleniowo-doradczy trwa 12 miesięcy. Podczas tego roku bezrobotni przychodzą do pracy do CIS, gdzie w różnych grupach zdobywają nowe umiejętności, a przede wszystkim powracają do obowiązku pracy. Jeżeli zachodzi taka potrzeba, pobyt w CIS kończy się zdobyciem określonych uprawnień (np. kurs spawacza itp.).

Zakład Aktywności Zawodowej jest miejscem pracy dla osób niepełnosprawnych z umiarkowanym i znaczącym stopniem niepełnosprawności.

Warsztat Terapii Zajęciowej przeznaczony jest dla osób niepełnosprawnych. Odbywa się w nim rehabilitacja społeczna i zawodowa.

13.2 Parafialny Zespół Caritas

Parafialny Zespół Caritas, zakorzeniony w parafii, realizuje jej misję, w której zawiera się wyraźnie działalność charytatywna. Pozostaje ściśle związany z osobą proboszcza, który „pragnąc dobrze wypełnić funkcję pasterza, [...] powinien starać się poznać wiernych powierzonych jego pieczy. [...] Szczególną troską otacza biednych, cierpiących, samotnych, wygnańców, oraz przeżywających szczególne trudności” (kan. 529 §1 KPK). PZC jest wspólnotą we wspólnocie parafialnej, świadectwem realizacji przykazania miłości Boga i bliźniego, ale również miejscem społecznego zaangażowania społeczności lokalnej. Działa w strukturze Caritas diecezji, korzysta z jej osobowości prawnej lub z osobowości prawnej parafii, posługuje się znakiem i nazwą Caritas; może liczyć na wsparcie w wypełnianiu podejmowanych zadań. PZC jest grupą wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w działalność charytatywną w parafii. Ich zadaniem jest m.in. realizowanie i koordynowanie inicjatyw i zadań stawianych przez diecezjalną Caritas oraz zadań pojawiających się w społeczności parafialnej. Do zadań PZC należy także mobilizowanie innych parafian do czynnego realizowania przykazania miłości bliźniego oraz kultywowania parafialnych i rodzinnych zwyczajów charytatywnych. Praca PZC skupia się głównie na indywidualnej pomocy konkretnemu bliźniemu będącemu w potrzebie. Pomoc ta nie musi oczywiście być tylko pomocą materialną. Niejednokrotnie ważniejsze są drobne gesty życzliwości i obecności: przy chorym, rozmowa z kimś samotnym i opuszczonym. PZC stają się coraz bardziej nowoczesnymi organizacjami: w swojej działalności opierają się nie tylko na ofiarach i nie ograniczają się wyłącznie do spontanicznych akcji.

13.3 Szkolne Koło Caritas

Zasadniczym celem powołania i działania Szkolnego Koła Caritas jest organizowanie form pomocy dla dzieci i młodzieży najpierw na terenie własnej szkoły a następnie poza nią. SKC może zrzeszać dzieci i młodzież katolicką szkoły, w której zostało powołane, nie wykluczając młodzieży, która równocześnie należy do innych organizacji, stowarzyszeń czy ruchów

katolickich.

13.4 Inne diecezjalne dzieła charytatywne i formacyjne

Obok Caritas Diecezji Siedleckiej Biskup Siedlecki powołuje do istnienia inne diecezjalne dzieła charytatywne, nadając im odpowiednie statuty i regulaminy. W niesieniu pomocy charytatywnej z wyżej wspomnianymi dziełami diecezjalnymi współpracują katolicy świeccy zrzeszeni w różnych ruchach i organizacjach. Są to m.in.:

- Ruch Obrony Życia Poczętego
- Domowy Kościół
- Fraternia przy Kolegiacie Parczewskiej
- Bractwo św. Judy Tadeusza
- Lux Christi – Garwolin
- Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych.

C.

Pojawił się postulat, aby w większych parafiach była organizowana pomoc opiekuńcza i medyczna dla osób potrzebujących tego rodzaju pomocy, przy udziale parafian, jak również wolontariuszy i pracowników służby zdrowia.

14. Kościół lokalny w misji ad gentes

A.

Nakaz misyjny Chrystusa głoszenia Ewangelii wszystkim narodom powierzony został Kościołowi. Misyjność Kościoła wypływa z tajemnicy Trójcy Świętej. „Kościół pielgrzymujący jest misyjny ze swej natury, ponieważ swój początek bierze wedle planu Ojca z posłania Syna i z posłania Ducha Świętego” (DM 2). Narody i środowiska społeczno-kulturowe, w których Ewangelia nie jest znana i brakuje im wspólnot dostatecznie ukształtowanych w wierze, określił Jan Paweł II jako misja ad gentes (RMi 34).

Strukturą Kościoła podległą Kongregacji do spraw Ewangelizacji Narodów w zakresie kierownictwa i koordynacji działań misyjnych oraz współpracy misjonarskiej są Papieskie Dzieła Misyjne w czterech gałęziach:

Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary (PDRW), Papieska Unia Misyjna (PUM), Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci (PDMD) i Papieskie Dzieło Piotra Apostoła (PDPA).

Obowiązkiem Kościołów lokalnych jest wypełnienie duchem misyjnym życia i działalności parafii, stowarzyszeń, ruchów i grup młodzieżowych (II Polski Synod Plenarny, n. 68).

B.

W diecezji siedleckiej działają Papieskie Dzieła Misyjne mają swoje struktury w parafiach. Wierni uczestniczą w misyjnej działalności Kościoła przez modlitewne i materialne wspieranie tych działań. Ofiary materialne składane na tacę lub do puszek, jako wsparcie misjonarzy, są w całości przeznaczane na ten cel.

Diecezja posyła także prezbiterów i świeckich jako misjonarzy do krajów misji ad gentes. Biskup, osobiście i przez diecezjalnego dyrektora PDM troszczy się o misjonarzy, ma z nimi kontakt i ich wspiera według form przyjętych i wypracowanych w diecezji.

C.

Pojawił się postulat, aby parafie częściej zapraszały na niedziele misyjne misjonarzy pochodzących z naszej diecezji, którzy w danym momencie przebywają w kraju.

15. Środki Społecznego Przekazu

A.

W pracy duszpasterskiej i katechetycznej należy posługiwać się dostępnymi środkami masowego przekazu (por. kan. 822 KPK), takimi jak: prasa katolicka, książka religijna, radio, telewizja, Internet. Należy je mądrze wykorzystywać również przy głoszeniu słowa Bożego (kazania z zastosowaniem środków audiowizualnych). Zaleca się organizowanie parafialnych bibliotek i czytelni prasy katolickiej oraz prowadzenie stron internetowych parafii.

Przedmiotem działania Kościoła w zakresie środków społecznego prze-

kazu są odbiorcy korzystający z massmediów i pracownicy tam zatrudnieni. Odbiorcą jest każdy, kto korzysta ze środków masowej komunikacji. Posiadają one olbrzymie możliwości formującego lub deformującego wpływu na człowieka. Media są nośnikiem i twórcą kultury, bardzo szybko przekazują informacje i osiągnięcia intelektualne. Mogą ubogacać duchowo człowieka, kształtować jego wrażliwość moralną i stać się narzędziem głoszenia Dobrej Nowiny o Chrystusie.

W kościołach lub kaplicach nie można sprzedawać lub w inny sposób propagować wydawnictw dotyczących wiary lub obyczajów, jeśli nie zostały one wydane za zezwoleniem kompetentnej władzy kościelnej, albo nie były przez nią potem zaaprobowane (por. kan. 827 § 4 KPK). W dziennikach, czasopismach lub periodykach, które wyraźnie atakują religię lub dobre obyczaje, wierni mogą zamieszczać publikacje jedynie dla słusznej i uzasadnionej przyczyny. Duchowni i członkowie instytutów zakonnych mogą to czynić jedynie za zgodą biskupa miejsca (por. kan. 831 § 1 KPK). W dziedzinie wydawania niektórych rodzajów książek i innych pism należy zachować przepisy prawa kodeksowego (kan. 824-827 KPK).

B.

W służbie diecezji działają następujące środki społecznego przekazu: Katolickie Radio Podlasie, portal internetowy Podlasie24.pl oraz tygodnik Echo Katolickie. Ponadto diecezja posiada wydawnictwo „Unitas”. W ramach niedziel radiowych promowane są dobre książki. Wiele parafii prenumeruje ogólnopolskie czasopisma katolickie. Niektóre parafie mają własne czytelnie książek i czasopism o tematyce religijnej.

C.

Pojawiły się postulaty, aby parafie miały utworzenie strony internetowej oraz wydawały gazetkę parafialną.

Odbiorcy muszą być świadomi, że czyha na nich wiele zagrożeń. Media masowe, jeśli są niewłaściwie wykorzystywane, kradną czas, manipulują świadomością odbiorców, promują postawy konsumpcyjne, odwracają od rzeczywistości, tworząc fikcyjny świat, ogłupiają niewybredną rozrywką. Mogą ukazywać niewłaściwą koncepcje człowieka, odzierając go z god-

ności poprzez promowanie pornografii i przemocy. Media łatwo podporządkowują się komercjalizacji i polityce, zamiast służyć człowiekowi jako osobie stworzonej na obraz i podobieństwo Boga. Zwłaszcza dzieci i młodzież powinny być chronione przed złym wpływem telewizji, radia i świata komputerowego.

16. Dobra doczesne Kościoła

A.

Diecezja, parafia oraz inne osoby prawne mogą nabywać, posiadać, zarządzać i alienować dobra doczesne dla celów kultu Bożego, utrzymania duchowieństwa oraz innych pracowników kościelnych, prowadzenia dzieł apostołatu i miłości, zwłaszcza wobec ubogich (por. kan. 1254 KPK)

Poszczególne parafie i inne osoby prawne obowiązane są do terminowego uiszczenia obowiązujących w diecezji świadczeń (por. kan. 1263 KPK).

Przy zachowaniu prawa zakonników z instytutów żebrzących zabrania się jakiegokolwiek osobie prywatnej, tak fizycznej, jak i moralnej, do zbierania ofiar na jakikolwiek pobożny lub kościelny instytut albo cel bez pisemnego zezwolenia własnego ordynariusza oraz ordynariusza siedleckiego (por. kan. 1265 § 1 KPK).

Zarząd dóbr kościelnych należy do tego, kto bezpośrednio kieruje osobą prawną, do której dobra należą, przy zachowaniu prawa ordynariusza miejsca do interwencji w wypadku zaniedbań zarządcy (por. kan. 1279 § 1 KPK). W ważniejszych sprawach, związanych z zarządem dóbr parafialnych, proboszcz obowiązany jest zasięgać opinii Parafialnej Rady do spraw ekonomicznych (por. kan. 1280 KPK).

Do ważnego podjęcia nadzwyczajnych czynności administracyjnych: darowizny, sprzedaży, dzierżawy oraz innych form alienacji dóbr należących do kościelnych osób prawnych, wymagane jest pisemne upoważnienie ordynariusza (por. kan. 1281 § 1-2 KPK).

Wszyscy mający udział w zarządzie dobrami kościelnymi obowiązani są wykonywać swoje funkcje zgodnie z przepisami prawa (por. kan. 1282 KPK) i ze starannością dobrego gospodarza, wypełniając dokładnie przepisy kan. 1284 § 2 KPK.

B.

W diecezji nad właściwym zarządem dobrami doczesnymi w imieniu Biskupa czuwa Wydział Ekonomiczno-Budowlany Kurii Diecezjalnej.

C.

Pojawił się postulat, aby niektórzy proboszczowie bardziej dbali o powierzone im dobra kościelne.

17. Pracownicy kościelni**A.**

Osoby świeckie zatrudnione w parafii są pracownikami w rozumieniu przepisów polskiego prawa pracy. W umowach o pracę proboszczowie winni dokładnie przestrzegać także odnośnych przepisów świeckich, dotyczących pracy i życia społecznego, oraz wypłacać sprawiedliwe i słuszne wynagrodzenie (por. kan. 1286, nn. 1-2 KPK).

B.

W diecezji utworzony został Dział ds. Pracowników Kościelnych, który pomaga rozstrzygać kwestie związane z zatrudnieniem pracowników kościelnych. W niektórych parafiach te sprawy nie są jeszcze do końca uregulowane.

C.

Respondenci zwracają uwagę, że kwestie związane z zatrudnianiem organistów i kościelnych powinny być uregulowane prawnie. Podobnie należy zająć się sprawą gospodyń.

18. Opłaty i ofiary

A.

Podstawowym filarem finansowania Kościoła katolickiego w Polsce są ofiary wiernych, drugim jest ewentualna działalność gospodarcza, trzecim powinny być zdrowe relacje między Kościołem a państwem, także w zakresie finansowania działań, w których uczestniczy Kościół i samorząd.

B.

Sposób finansowania Kościoła i pracowników kościelnych w diecezji opiera się w zdecydowanej większości na dobrowolnych ofiarach wiernych, składanych czy to na tacę, czy przy innych okazjach. Szczodrość wiernych świadczy o ich utożsamianiu się z Kościołem i odpowiedzialności, zarówno w wymiarze placówek duszpasterskich, jak i działalności społeczno-charytatywnej. Wspieranie materialne parafii buduje odpowiedzialność wiernych za Kościół lokalny, za diecezję.

C.

Pojawił się postulat, aby duszpasterze przy okazji składania ofiar przez wiernych z racji korzystania z posług w Kościele uwzględniali ich aktualną sytuację materialną. W myśl Przykazania Kościelnego należy wzbudzać u wiernych odpowiedzialność za utrzymanie Kościoła.

19. Zarząd cmentarzami

A.

Cmentarz jako miejsce grzebania zmarłych posiada charakter sakralny, powinien być otoczony czcią i szacunkiem oraz funkcjonować zgodnie z przepisami prawa państwowego.

B.

W diecezji siedleckiej znajdują się cmentarze komunalne i parafialne.

W zależności od rodzaju cmentarza stosuje się różne przepisy prawa stanowiące o nabywaniu miejsc i stawianiu pomników.

C.

Pojawił się postulat, aby cmentarze posiadały odpowiednią dokumentację geodezyjną, plan zagospodarowania, księgę cmentarną i pokładnego. Duszpasterze powinni wiernym zwracać uwagę na niestosowność wznoszenia zbyt okazałych pomników i przesadne przyozdabianie grobów, zwłaszcza sztucznymi wieńcami i lampionami. Zaleca się, aby na grobach zmarłych chrześcijan nie umieszczać symboli i napisów, które tchną rozpaczą czy pogańską wizją życia pozagrobowego. Treść nekrologów zamieszczanych w prasie i na klepsydrach winna wyrażać wiarę w życie wieczne i zmartwychwstanie.

Niech proboszczowie zachęcają wiernych do utrzymywania w porządku wszystkich grobów, sami zaś niech troszczą się o groby kapłańskie znajdujące się na cmentarzu. Szacunkiem i opieką należy otoczyć także kalwarię, drogi krzyżowe, kapliczki, figury i krzyże przydrożne, a także ruiny dawnych świątyń oraz pozostałości cmentarzy. Trzeba również szanować cmentarze innych wyznań i narodowości.

Cmentarz parafialny powinien być oznakowany i podzielony na sektory. W przypadku cmentarza wielowyznaniowego należy wyznaczyć odrębne miejsca na groby dla poszczególnych wyznań – uważa jeden z respondentów. Powinno się ograniczyć wykupowanie miejsca na grób za życia. Warto byłoby wskazać nowe sposoby utrzymania cmentarza, zwłaszcza w mniejszych parafiach, ze względu na bardzo duże koszty wywozu odpadów, którymi od kilku lat obciążone są parafie – sugeruje jeden z proboszczów.

ANEKS

Wskazania dla Zespołów Synodalnych

Zespoły Synodalne zarówno parafialne jak i ponadparafialne stanowią ważny element w strukturze Drugiego Synodu Diecezji Siedleckiej. Stają się środowiskiem, w którym wierni pod przewodnictwem moderatora (proboszcza lub jednego z duszpasterzy) bądź też odpowiedzialnego świeckiego (zob. Regulamin § 48) podejmują refleksję nad tematami, którymi aktualnie żyje Drugi Synod Diecezji Siedleckiej.

Zgodnie z Regulaminem „działalność Zespołów Synodalnych ma być jednym z ważnych elementów tworzących pastoralny charakter Synodu. Ma przyczynić się do podjęcia problematyki synodalnej przez jak najszersze kręgi wiernych i być konkretną formą ich uczestnictwa w ważnych sprawach Diecezji Siedleckiej. Należy zatem dokładać troski, aby zawiązujące się Zespoły od początku wzbudzały zainteresowanie diecezjan, w trakcie Synodu prawdziwie otwierały uczestników na życie kościelnej wspólnoty, a w przyszłości – o ile okaże się to możliwe – stały się początkiem trwałych grup prowadzących pogłębione życie duchowe oraz aktywnie działających w Kościele” (Regulamin § 41).

1. Powstanie Zespołu Synodalnego

Zespół Synodalny powstaje zasadniczo z inicjatywy duszpasterza. Z podobną inicjatywą mogą wystąpić również osoby konsekrowane bądź wierni świeccy. „Zespoły Synodalne winny być powołane w każdej parafii. Zaleca się, aby w większych parafiach utworzyć większą liczbę Zespołów (Regulamin § 47). „Zespoły Synodalne winny powstawać także wśród wiernych przynależących do stowarzyszeń i wspólnot ponadparafialnych. Jest wskazane tworzenie Zespołów skupiających prezbiterów, osoby konsekrowane, młodzież szkół ponadgimnazjalnych, młodzież akademicką, młodzież pracującą, młodych małżonków, małżonków w zaawansowanym wieku, osoby starsze i samotne, nauczycieli, pracowników służby zdrowia, prawników itp. W zależności od zasięgu działania oraz liczby członków danej wspólnoty, mogą to być Zespoły ogólnodiecezjalne lub regionalne” (Regulamin § 55).

Od kandydata na członka Zespołu Synodalnego wymagane są odpowiednie postawy i cechy osobowe, takie jak zaangażowanie w życie parafii,

umiejętność współpracy z innymi ludźmi, zdolność prowadzenia rzeczowej dyskusji, podstawowa wiedza na tematy związane z wiarą chrześcijańską, życiem Kościoła i współczesnymi wyzwaniami.

„Do Zespołu, który nie może być mniejszy niż 5 osób i większy niż 20, powinni włączyć się przedstawiciele instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, katecheci, pracownicy parafialni, nadzwyczajni szafarze komunii św., przedstawiciele rad parafialnych oraz innych wspólnot i grup” (Regulamin§ 49).

„Po powstaniu Zespołu należy wybrać animatora, który będzie wspomagał organizacyjnie moderatora lub odpowiedzialnego. Ponadto trzeba wybrać sekretarza i – niezwłocznie po zawiązaniu się Zespołu oraz wyłonieniu osób pełniących wspomniane funkcje – przesłać o tym informację do Sekretariatu Synodu, zawierającą ponadto listę członków i adres elektroniczny” (Regulamin§ 49). Do tej listy prosimy również dopisać wiek członków Zespołu, zawód, wykształcenie i pełnioną funkcję.

Zespoły Synodalne pracujące dla Drugiego Synodu Diecezji Siedleckiej powinny powstać do końca września 2012 r. Na pierwszym spotkaniu należy wybrać animatora i sekretarza, który protokołuje zebranie. Wybór dokonywany jest zwykłą większością głosów.

2. Zadania Zespołu Synodalnego

Zespół Synodalny, włączając się aktywnie w prace Synodu, oddziałuje inspirująco na otoczenie, zachęcając innych wiernych do modlitwy za Synod, do udziału w liturgii, katechezie synodalnej oraz do twórczej współpracy.

Oprócz prac zleconych Zespołowi przez Komisję Główną Synodu, jego członkowie mogą również omawiać te problemy, które sami podjęli, albo ktoś spoza Zespołu im powierzył do rozpatrywania. Z powyższego wynika, że niezbędny jest regularny kontakt Zespołu Synodalnego z Komisją Główną, realizowany za pośrednictwem Sekretariatu Synodu.

Do udziału w swoich pracach Zespół Synodalny może zaprosić albo osoby uczestniczące aktywnie w Synodzie (np. kogoś z Komisji Synodalnych), albo też ekspertów reprezentujących poszczególne dziedziny wiedzy (np. teologów, prawników, pedagogów, psychologów itp.).

Cykliczne spotkania Zespołu odbywają się przynajmniej siedem razy w roku oprócz miesięcy wakacyjnych (lipca i sierpnia).

3. Porządek spotkania Zespołu Synodalnego

Zgodnie z Regulaminem „cykliczne spotkania Zespołów winny składać się z części liturgicznej oraz konferencyjno-dyskusyjnej. Zaleca się, aby były one organizowane w soboty wieczorem lub w niedziele.

1° część liturgiczna może polegać na przeprowadzeniu celebracji słowa Bożego, odprawieniu nieszpórów lub sprawowaniu Eucharystii. W tej części powinni uczestniczyć razem członkowie wszystkich Zespołów istniejących w parafii, angażując się czynnie w przygotowanie liturgii. Trzeba też do udziału zachęcać parafian spoza Zespołów;

2° w części konferencyjno-dyskusyjnej członkowie Zespołów zapoznawszy się z materiałami otrzymanymi z Sekretariatu Synodu, powinni mieć możliwość zabrania głosu. Po dyskusji, która ma ukazać możliwie szerokie spektrum różnych opinii, należy dążyć do sformułowania wspólnej konkluzji, zapewniając jednak każdemu prawo zgłoszenia zdania odrębnego (votum separatum);

3° sekretarz Zespołu z przebiegu spotkania sporządza protokół, a zwięźle ujętą konkluzję (łącznie z ewentualnymi propozycjami rozwiązań i zdaniami odrębnymi) w ciągu tygodnia przesyła drogą elektroniczną do Sekretariatu Synodu, z informacją o dacie spotkania i liczbie uczestników” (Regulamin§ 51).

4. Przedmiot prac w Zespole Synodalnym

Podstawę prac w Zespole Synodalnym stanowią przede wszystkim:

- Pismo Święte,
- dokumenty Soboru Watykańskiego II,
- Katechizm Kościoła Katolickiego,
- Kodeks Prawa Kanonicznego,
- nauczanie papieskie (szczególnie bł. Jana Pawła II i Benedykta XVI),
- nauczanie Biskupa Siedleckiego.

Głównym przedmiotem prac Zespołu Synodalnego są materiały, przygotowane przez Komisję Główną Synodu. Ponadto sprawy bieżące, które nurtują członków Zespołu mogą stanowić przedmiot wspólnej pracy.

W wyniku wspólnej dyskusji w Zespołach Synodalnych powstaną uwa-

gi i opinie na temat podejmowanych zagadnień formułowane jako postulaty. Mogą też zrodzić się konkretne propozycje dotyczące duszpasterstwa i poszczególnych aspektów życia naszego siedleckiego Kościoła. Ich zwięzłą syntezę należy na piśmie przesłać do Sekretariatu Synodu. Będą później uwzględnione w pracach poszczególnych Komisji, a także przy redagowaniu propozycji Statutów synodalnych.

5. „Żyjąc prawdziwie w miłości sprawy, by wszystko rosło ku Temu, który jest Głową - ku Chrystusowi” (Ef 4,15)

Moderatorów i animatorów Zespołów Synodalnych prosimy, aby pamiętali, że spotkania w Zespołach mają być okazją do „formacji biblijnej, ukazania biblijnego zakorzenienia posoborowej nauki Kościoła oraz wagi i doniosłości liturgii. Powinny też umiejętnie osadzać dzisiejsze rozterki człowieka na zdrowym gruncie Bożej prawdy i Bożego działania w sakramentach. Teksty biblijne i wypowiedzi Kościoła trzeba więc dobierać bardzo starannie, opatrując odpowiednim komentarzem, aby pobudzały uczestników do stawiania dodatkowych pytań i pogłębionej refleksji. W pracy Zespołów nie może też zabraknąć troski o dobre przygotowanie i godne sprawowanie liturgii.

Bardzo wskazane jest stosowanie urozmaiconych form przekazu, łącznie z odwoływaniem się do środków audiowizualnych, czy świadectw zaproszonych osób. Należy dążyć do wytworzenia atmosfery wspólnoty wśród uczestników, unikając działania na zasadzie zarządzeń i nakazów. Zaleca się drugą część spotkania łączyć ze skromnym poczęstunkiem.

Celem umocnienia więzi wspólnotowej wśród członków danego Zespołu, można – przynajmniej raz w roku – zorganizować dodatkowo spotkanie wyjazdowe, powiązane z nawiedzeniem jakiegoś sanktuarium, zwiedzaniem lub wypoczynkiem” (Regulamin § 60-62).

